

SEPEDI HOME LANGUAGE
GRADE 6 – BOOK 1
TERMS 1 & 2
ISBN 978-1-920458-76-8
THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.
12th Edition

ISBN 978-1-920458-76-8

9 781920 458768

SEPEDI LELEME LA GAE – Mphato wa b Puku ya l

ISBN 978-1-920458-76-8

E boeleditšwe
ebile e sepelelana
le CAPS

Leina:

Phapoši:

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SEPEDI LELEME
LA GAE

Puku ya l
Kotara ya l & 2

Mdi. Angie
Motshekga, Tona
ya Thuto ya
Motheo

Ngk. Reginah Mhaule,
Motlatša-Tona wa
Thuto ya Motheo

Dipukutšhomo tše di tšweleditšwe go thuša bana ba Afrika Borwa ka tlase ga boetapele bja Tona ya Thuto ya Motheo, Mdi. Angie Motshekga, le Motlatša-Tona wa Thuto ya Motheo, Ngk. Reginah Mhaule.

Rainbow Workbooks di bopa karolo ya mohlwaela wa tsenogare woo maikemišetšo a wona e lego go kaonafatša mošomo wa barutwana ba Afrika Borwa bao ba lego mephatong ye tshela ya mathomo. Projeke ye, bjalo ka ge e le ye nngwe ya dinepokgolo tša Dithulaganyo tša go Diragatša tša Mmušo, e kgonne go diragala ka thekgo ya mašelang a go tšwa, ka ntle le go kgokgona go Sešegotlotlo sa Bosetšhaba. Se se kgonthitše Kgoro go dira dipukutšhomo tše, ka maleme ka moka a semmušo, ka ntle ga gore Kgoro e lefe.

Re hutša gore barutiši ba tla holega ka dipuku tše mošomong wa bona wa tšatši ka tšatši wa go ruta, le go kgonthiša gore barutwana ba kgona go fetša lenanethuto. Re hlokometše gore re hlahle barutiši ditirong ka moka ka go tsenya maswao a ditaetši ao a laetšago seo morutwana a swanetšego go se dira.

Re tloga re hutša gore bana ba tla ipshina ka go dira mešomo ye e lego ka mo dipukwaneng tše ge ba dutše ba gola, ba ithuta, le gore wena, morutiši, o tla ipshina le bona mo lethabong la go ithuta.

Re kganyogela lena, barutiši, le barutwana ba lena, katlego, ka tšhomišo ya dipukutšhomo tše.

MAIKARABELO A BAFSA BA AFRIKA BORWA

Tekano

Swara batho ka
moka ka go lekana
le ka tshwanelo.
O se ke wa hlaola.

Seriti sa botho

Hlompha bohle.
Bontšha go loka
le go hlokomela.

Bophelo

Dilo ka moka
tše di phelago
di bohlokwa.
Swara dilo ka
moka tše di
phelago ka
tlhompho.

Ba lapa

Godiša o be o
hlomphe batswadi
ba gago. Bontšha go
loka le go
botega
go balapa.

Thuto

Tsena sekolo,
ithute o be
o šome ka
maatla. Latela
melao ya
sekolo.

Mošomo

Thuša balapa ka
mošomo wa ka
gae. Bana ba se
ke ba gapeletšwa
go nyaka
mošomo.

Tokologo le tšhireletšo

O se ke wa gobatša,
wa hlakiša goba wa
tšhošetša ba bangwe,
gomme o se ke wa
dumelela ba bangwe go
dira bjalo. Rarolla go se
kwane ka khutšo.

Thoto

Hlompha dithoto tša
ba bangwe. O se ke
wa senya thoto ebile
o se ke wa utswa.

Bodumedi, go ba le tumelo le moakanyo

Hlompha ditumelo
le meakanyo ya ba
bangwe.

Tšhireletšo

Hlokomela lefase. O se
ke wa senya meetse le
mohlagase. Hlokomela
diphoofole le dimela.
Swara legae la geno
le motse wa geno o
hlwekile, o
bolokegile.

Boagi

Eba moagi wa go
loka, wa potego wa
Afrika Borwa.
Hlompha
melao, gomme o
kgonthiše gore ba
bangwe ba dira bjalo.

Tokelo ya go hlagiša maikutlo

O se ke wa
phatlalatša maaka le
lehloyo. Kgonthiša
gore batho ga ba
rogiwe goba ba
hlabja ka mantšu.

Mphato
wa

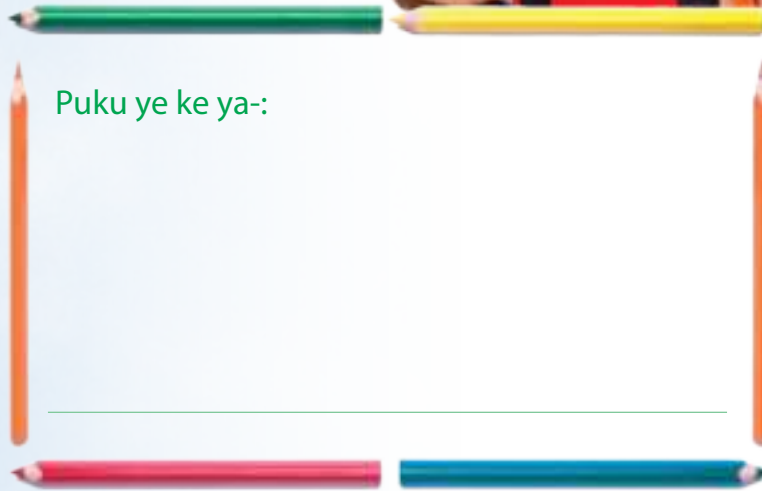
6

KA SEPEDI

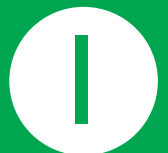

Puku ye ke ya:-

SEPEDI

Puku ya

TLHAHLO YA GO ŠOMIŠA PUKUTŠHOMO YE

Šomiša Pukutšhomo ye gammogo le methopo ye mengwe. Lebelela SEPHOLEKE(CAPS) sa sehlopha sa gare sa Leleme la gae.

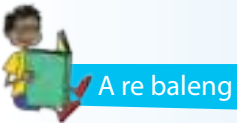
Re a go amogela mo go Pukutšhomo ya Leleme la gae la Sehlopha sa gare. Maikemišetšo a Kgato ya Leleme la gae la sehlopha sa gare ke go tšwetša pele bokgoni bja polelo ya barutwana ka go kgokagano bjo bo nyakegago maamong a leago le go tšweletša pele mabokgoni a bona a go kwešiša dithuto tše di lego bohlokwa dithutong ka moka tša lenaneothuo. Re hutša gore Pukutšhomo ye, e tla go tšwela mohola go o tšweletša pele mabokgoni a, a barutwana ba gago.

Pukutšhomo ye e rulagantšwe go ya ka leboo la bekepedi la SEPHOLEKE(CAPS). O tla hwetša kakaretšo ya seo se swanetšego go rutwa mo go ye nngwe le ye nngwe ya dibeke tseo tše pedi, mo matlakaleng a, 1, 35, 69 le la 103 a Pukutšhomo ye. Leboo le lengwe le le lengwe la bekepedi le hlophilwe go akaretša mabokgoni a polelo a mane:

1 Go theeletša le Go bolela (Bomolomo) – Diiri tše 2 mo go leboo la bekepedi

Barutwana ba swanetše go hwetša dibaka kgafetšakgafetša go tšweletša pele mabokgoni a go kgona Go theeletša le Go bolela gore ba kgone go kgoboketša tshedimošo, go rarolla mathata le go tšweletša dikgopolo le tebelelo ya dilo. Pukutšhomo e na le mešongwana ye mmalwa ya go akaretša ya go bolela le go theeletša yeo o ka e oketšago go kgonthiša gore barutwana ba ba le sebaka se sentši sa go ithuta go bolela.

2 Go bala le Go bogela – Diiri tše 5 mo go leboo la bekepedi

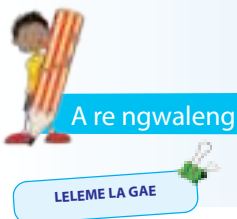
SEPHOLEKE(CAPS) se nyaka gore barutwana ba bale le go bogela dingwalo tše itšego le mehuta ya go fapana ya dingwalo mo go leboo le lengwe le le lengwe la bekepedi. Se se akaretša go bala: dikanegelokopana, dinonwane, dikanegelo tša maitemogelo a gago, mangwalo, diemeile, ditsenywa ka go pukutšatši, tiragatšo, diathekele tša dikuranta, diathekele tša dikgatišobaka, dipoledišano tša radio, theto, ditemana tša go kgodiša, dipapatšo, ditaello, ditaetšo le ditshepetšo. Godimo ga fao, SEPHOLEKE se nyaka gore barutwana ba bale dingwalo tša tshedimošo tša diswantšho: mebepe, ditšhate, mananeo, dithalwa, mebepe ya monagano, ditšhate tša boso, diphoustara, ditsebišo, diswantšho le kerafo. O tla hwetša mohuta wo wa dingwalo ka bontši ka mo go Pukutšhomo ye.

SEPHOLEKE(CAPS) se laetša tshepedišo ya go bala ya dikgato tše, go balelapele, go bala le go bušeletša go bala. O tla hwetša ditlhalošo ka diswantšho tša go ba le mohola mabapi le tshepedišo ya go bala mo letlakaleng la ka gare la mathomong la puku ye.

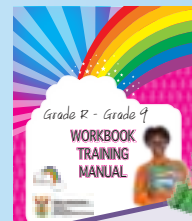
3 Go ngwala le Go hlagiša – Diiri tše 4 mo go leboo la bekepedi

SEPHOLEKE(CAPS) se nyaka gore barutwana ba fiwe sebaka kgafetšakgafetša sa go ithuta go ngwala mabapi le diteng tša o fapana. Pukutšhomo ye e na le mekgwa ya go ngwala ye mmalwa le dithulaganyo tša go hlopholla mokgwa wa go hlagiša dingwalo tša go ngwalwa, tša go bonwa le tša bophatlalatšintši. O tla hwetša mokgwa wa go hlaloša ka diswantšho tshepedišong ya go ngwala mo letlakaleng la mafelelo la bokagare bja khabara ya Pukutšhomo.

4 Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo – Iri e 1 mo go leboo la bekepedi

SEPHOLEKE(CAPS) se fa lenaneo la Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo tše di swanetšego go rutwa mphatong wo mongwe le wo mongwe. Pukutšhomo e akaretša mešongwana ye itšego mo go leboo la bekepedi ye nngwe le ye nngwe. Mo gontši mešongwana ye e akaretša 'temošo' yeo go yona go hlalošwago karolo ya polelo ye itšego.

Go hwetša tlhahlo ye nngwe, hle lebelela mošupatsela wa Pukutšhomo.

Morero wa 1: Ntliha le Boitlhamelo

Dipego tša ditaba

Kotara ya 1: Beke ya 1-2

1 Ditaba di reng?

Go bala le go bapetša diathekele tše nne tša kuranta.
Šedi e bewa go hlogotaba, mothalo wo o laetšago mongwadi wa athekele, temana le mantšu ao a ngwalwago ka fase ga seswantšho.

2 Go bala ditaba

Go šupa hlogotaba, mongwadi, letšatšikgwe, temana ya matseno le tšhomišo ya diswantšho le dihlogo tša ka fase ga diswantšho.
Go araba dipotšišo tše di theilwego godimo ga diathekele le go šupa dilo tše di tlwaelegilego.
Go kwešiša se se lego mabapi le diathekele, go šupa dintlhakgolo, go šupa mongwadi le go araba dipotšišo tše di tlogo ka, mang, eng, kae, ka lebaka la eng.
Mošongwana wa tlotlontšu ka mantšu le ditlhalošo go tšwa diathekeleng tša dikuranta.
Poledišano ka ga dihlogo bjalo ka ge di goga kgahlego ya mmadi.
Thutišo ka ga dika go šomišwa dibonwa, dihlogo tša go hlaloša le diswantšho.

3 Go ngwala athekele ya kuranta

Beakanya le go kgwarakgwarinya athekele ya kuranta ka go šomiša mabotšiši a go swana le a: mang, neng, kae le ka lebaka la eng.
Go ahlaahla dikgopolo le sehlopha.
Go šomiša tšhepetšo ya go ngwala: go ahlaahla, go beakanya, go kgwarakgwarinya, go rulaganya le go hlagiša.
Go ngwala ditaba ka lefetile.
Go ngwala athekele ya kuranta a šomiša hlogo, mongwadi wa athekele le mekgwa ye mengwe ya go ngwala.
Go lokiša le go hlagiša polelo ye e theilwego godimo ga athekele ya kuranta.
Go beakanyetša go ngwala polelo yeo e tšilego go ngwalwa ka lebaka le le fetilego.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

4 Ngwala ka mokgwa wa maleba

Thutišo ka ga mabotšiši.
Mošongwana ka ga mabotšiši.
Thutišo ka ga kgokagano magare ga sediri le lediri.
Mošongwana ka ga kgokagano magare ga sediri le lediri.
Thutišo ka ga mašalašala.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

5 Ngwana wa sekolo wa mosetsana o phološa mošemane

Go bala athekele ya kuranta.
Šedi e ba godimo ga tabakgolo, mongwadi, temana ya mathomo, letšatšikgwe le

2

4

6

8

10

hlogo ya go hlaloša seswantšho.
Dipotšišo tša tekatlhaloganyo tše di theilwego godimo ga diteng.
Go bušetša go bolela kanegelo ka tatelano Thutišo ka ga mainaina.
Mošongwana ka go beakanya mainaina le mainagohle.

6 Tšhomišopolelo

Go šomiša ditsebjana.
Go ngwala mafoko ka polelopegelo.
Go ngwala lefoko la tabakgolo le go akaretša tshedimošo ya maleba go tšweletša pele temana.
Go phumola mafoko ao a sa sepelelanego le hlogo. Go ngwala ka lebaka la lebjale

7 Go itlhomomela

Go bala diathekele tše pedi tša kuranta.
Šedi e go tše di tlwaelegilego: tabakgolo, temana ya mathomo, diswantšho le hlogo ya athekele.
Go kwešiša athekele, go bapetša diathekele tše pedi tša ditaba.
Go hlatholla hlogo ye e amanago le khathuni.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

8 Go bolela ka ga ditaba

Go beakanya le go hlagiša polelo.
Go hlama phoustara ye e tlogo go thekga polelo.
Lekola polelo gammogo le phoustara ka go šomiša dikokwane tše di filwego.
Kgaoganyo ya mantšu le go bala dinoko.
Mošongwana wa maswaodikga ka ga fegelwana, khutlo, leswao la tlabego, bj.bj.

Kanegelotšhaba/nonwane

Kotara ya 1: Beke ya 3-4

9 Ka fao Mmutla o jeleditšego tloa le Lervarua

Thutišo ka ga kanegelotšhaba.
Go dira mešongwana ya go balela pele le go akanya gore kanegelo e mabapi le eng ka go šomiša hlogo le ditshwantšhetšo.
Go bala kanegelotšhaba mo šedi e lego go baanegwa, tikologo le thulaganyo.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

10 Go gopola ka ga Mmutla, Lervarua le Tlou.

Šedi e bewa godimo ga go ba le ditumelo tše itšego ka ga batho ba bangwe, molaetša wa kanegelo, ditiro tša diphoofolo tše di dirwago ke batho.
Kwešišo ya diteng le go di amanya le tša bophelo.
Go kgetha mahlaodi a go hlaloša mmutla.

Go šomiša mahlaodi go ngwala semelo sa mmutla.
Go ngwala semelo sa moanegwa

12

14

16

18

20

11 Ka fao Mmutla o radiilego tau le Kwena ka gona

22

Go akanya ka ga kanegelo yeo e theilwego godimo ga ditshwantšhetšo.
Go ngwala kanegelo ka go šomiša sebopego sa mantšu a bohlokwa le ditshwantšhetšo.
Dikgato ka moka tša go ngwalela pele di swanetše go latelwa: go fana dikgopolo, go beakanya, go kgwarakgwarinya, go rulaganya le go hlagiša kanegelo.
Go balela kanegelo godimo pele ga sehlopha.

12 Mehuta ye e fapanego ya maina

24

Thutišo ka ga mainagohle le mainakgopolo.
Mošongwana ka ga mainagohle le mainakgopolo.
Go bušetša mainaina.
Go hlopha maina go ya ka mainagohle, mainakgopolo le mainaina.
Go boledišana ka ga diema le dika.
Go ngwala ditlhalošo tša tšona le go di thala.
Tlotlontšu: malatodi.

13 Monna yo a rekilego moriti

26

Go akanya gore kanegelo e mabapi le eng ka go lebelela ditshwantšhetšo le dihlogo.
Ahlaahla kanegelo: baanegwa, tikologo le thulaganyo.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

14 Moriting wa mohlare

28

Go hlama tiragatšo ye e theilwego godimo ga kanegelo go tšweletša semelo sa baanegwa le thulaganyo.
Go kopanya maina le mahlaodi.
Mošongwana ka ga maganetši.
Thutišo ka ga tshwantšhetšo.
Dira tshwantšhetšo ya ye nngwe ya tšona Lebaka la lebjale, lefetile le letlago.

15 Ka ga tšhomišo ya polelo go ya pele

30

Mešongwana ya lebjale le lefetile ka go šomiša kwano magare ga sediri le lediri.
Go nyalanya diema le ditlhalošo tša tšona.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

16 Papadi ka mabaka

32

Go bušetša lebaka la lebjale, la lefetile le la letlago godimo ga papadi ye e lego papetleng.
O a itekola.
O itekola kgahlanong le dipolelo tša maphephetšhomo a 16 ao a fetilego.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

A re boleleng

Lebelela dihlogotaba le diswantšho tša diathekele tše nne tša kuranta gomme o botše molekane wa gago seo o naganago gore athekele ye nngwe le ye nngwe e ka ga eng. Ka morago o bale temana ya ketapele ya athekele ye nngwe le ye nngwe. Bona ge eba o ka kgona go akanya gore athekele ka moka ga yona e bolela ka eng.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

A re baleng

Sekolo se Sefsa sa New Town

Jan Roux Mmegi wa ditaba ka ga Thuto

Temana ya ketapele

Mohlomphegi Tona ya Kgoro ya Thuto o butše sekolo se sefsa sa praemari kua New Town ka Mošupologo moletlong wa pulo.

Tona o tsebišitše baeng gore sekolo se sefsa se agilwe ka profenseng go fa bana ba palo ye e golago, madulo.

O rile: “Palo ya batho mo karolong ye e godile kudukudu mola maene o bulwago mo New Town, gomme malapa a hudugetše lefelong le, ba nyaka mešomo.”

Ka ge batho ba thothetše mo lefelong le go tšwa nageng ka bophara, sekolo se tla rutiša ka leleme la Seisimane.

Le ge go le bjalo, matsapa a a ikgethilego, a tla tšewa, go kgonthišiša gore barutwana ba

tšwela pele go ithuta go bolela, go bala le go ngwala ka maleme a bona a ka gae e lego Sepedi, Sethosa, Sezulu le Seafrikanse bj.bj.

Baagi ba be ba thabišitšwe ke tšwelelopele ya sekolo, gomme batswadi ba ile ba šomišana le Tona moletlong wa gagwe wa go bjala mehlare.

Ba nale leano la go thoma le go tšweletša pele bokgobapuku le tšhengwana ya sekolo. Thandi Khoza wa mengwaga ye 12 yo a bego a myemyela o rile “Ke thabile kudu ge ke tlile go thoma Mphato wa 6 sekolong se sefsa. “Ke tla thoma ka lefsa, ka matsapa a mafsa mošomong wa ka.”

E jelwe ke mollo

Mmegi wa ditaba Jabu Dube

Pese ya Motsemogolo e ile ya jewa ke mollo, ka morago ga ge dithapo tša mohlagase di bile le phošo, gomme tša dira gore pese e swe.

Temana ya ketapele

Matšatši a mane a go feta, banamedi ba pese ya Sunhill ba ile ba swanelwa ke go fologa, ba tšwa ka lemati la morago le ka lefasetere la morago la pese yeo.

“Re bile le mahlatse ka go kgona go ntšha mekotlana ya rena ya sekolo ka peseng,” gwa realo Sbu Ndidi yo a bego a imologile.

Banamedi ba tlogetšwe nyanyeng ka ge khamphani ya dipese tšeo e se ya kgona go romela pese ye nngwe.

Khamphani ya dipese tša Motsemogolo e tlile go lokiša dipese tša yona go kgonthišiša gore bothata bjo bo se ke bja ipušeletša.

Le ge ba re go a fenywa, mo gona ga se go bethwa, ke etlang le bone

Tabakgolo

Ann MacDonald

Mmega ditaba tša dipapadi

Mothalo wo o laetšago mongwadi wa athekele

Mo sehleleng sa go feta Western Warriors babe ba hlakiša sehlopha sa kgwele ya maoto sa Super Girls.

Ka Labobedi Mary Sithole wa Super Girls o nošitše dino tše pedi mola Ann Smith le Louise Parker ba ile ba oketša ka e tee mongwe le mongwe, ya ba go kgontšha Super Girls gore e fenywe Western Warriors ka meretlwa ye mene go lefela (4 – 0) stadiamong sa New Town.

“E be e tloga e le bohlokwa go rena,” mohlahlhi a realo. “Mengwaga ye mebedi ye e fetilego yeo re ralokilego le bona, ba re fentše, ka fao, bofelong go bile bose go hwetša phenyo yeo”.

Go kgonagala bjang gore sehlopha seo se bego se ehlwa se fenywa ke lenaba la sona la kgale se kgone go fenya ka thupa ya moretlwa ya 4 – 0? Go ya ka mohlahlhi wa Super Girls, o se lebelele kgole le bošireletši bjoo bo filego Warriors sebaka sa mollwane wa go ragela go lebanya dipala gararo fela.

“Le ge mokapotene wa rena a be a gobetše, re ralokišitše batlatši gomme ba kgatha tema ka makgethe a mantši,” mohlahlhi a realo. “Phenyo ye e tloga e re file maatla.”

Sithole: “Ka dinako tšohle ge re bapala gabotse ka tsela ye, re ikwa eke re ka fenya sehlopha sefe goba sefe.”

Mošemane o phološa segotlane

Mosetsana wa mengwaga ye meraro o gogilwe a e tšwa ka nokeng ke mošemane wa sekolo, Dumisani Khize, yo a tšwago sekolong sa praemari sa New Town, ka Kwazulu Natal. Matšatši a mabedi a go feta, segotlane le be le tlogetšwe gore le hlokomelwe ke ngwanabo wa mengwaga ye seswai yo a ilego a gakanega ge segotlane le sepelela go ya nokeng. Mdi Dlamini wa Kgoro ya Tšwetšopeleleago o re bana ba swanetše go dula ba hlokometšwe ke motho yo mogolo wa maikarabelo.

Hlogo

Mošemane wa mengwaga ye lesomepedi Dumisani Mkhize o phološa segotlane.

A re ngwaleng

Lebelela diathekele tše tše pedi gape.
Ka morago o ngwale dikarabo tša dipotšišo
tše di lego lenaneong.

Aowa	Tabakgolo ke efe?	Mongwadi ke mang?	Na tiragalo ye e diregile neng? Hwetša letšatšikgwedi.
1			
2			
3			
4			

A re ngwaleng

Thala mothalo go
nyalanya mantšu
a ka go la ngele
le ditlhalošo
tša ona ka go la
mmagoja.

badudi	go tloga lefelong le wa ya lefelong le lengwe
gabotsebotse	palomoka ya batho ba ba dulago lefelong le le itšego
huduga	go lahlegelwa ke nepišo
hlatlolana	phalago kudu
bušeletša	go tloga lefelong le le itšego ka kgapeletšo
hlokomologa	dira gape
tlošitšwe	se se tšeago legato la se sengwe

A re boleleng

Lebelela dihlogo tše gomme o bolele gore o
nagana gore diathekele di mabapi le eng.
Dihlogo tše di goga šedi ka mokgwa mang?

DiTABAKGOLo

PULA e hlola
TLHAKATLHAKANO

TLHAKA
ka
NOKENG

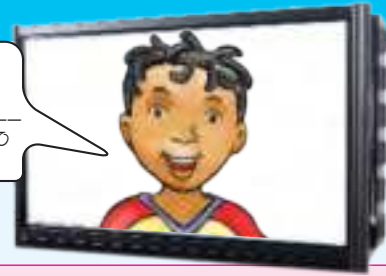
MPŠA
E DIRA GORE A
SEPELE
MOTHO PA seFOka
O HLAKANA HLOGO

A re boleteng

Kgetha tše pedi tša diathekele tša dikuranta gomme o di hlagiše.

Dumelang, Yo ke
Ka ditaba tša leho

Go diregile eng?	Ke mang yo a amegilego?

A re boleteng

Dikuranta gantši di šomiša diswantšho. Bala dika tša batho ba gomme o nyalanye hlogo le diswantšho. Ngwala palo ya maleba.

1

Nwee! Re ba fenyi!

2

Ga ke nyake go ya sekolong.

3

Ke ka lebaka la eng ke swanetše go dira mošomo wa gae ka mehla?

4

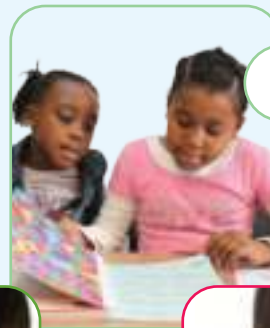
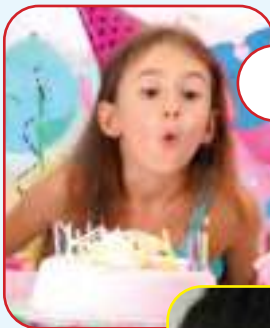
O swanetše go ja dienywa le merogo gomme o tlogele dilo tša makhura.

5

Go bohlokwa gore bana ba bale ka mehla

6

Ke thabile kudu.

Go ngwala athekele ya kuranta

A re direng

Beakanya athekele ya gago ya kuranta. Boledišanang ka dipotšišo tše di lego mo mmepeng wa monagano le molekane wa gago.

1 Go diregile eng?

2 Tiragalo e diragetše neng?

3 Ke mang yo a amegilego?

4 E diragetše kae?

5 Ka lebaka la eng?

NGWALA ATHEKELE YA DITABA

- Tšweletša tabakgolo ya go goga šedi.
- Temana ya mathomo: Ka lefoko le tee goba a mabedi, o swanetše go botša mmadi gore ke: mang, eng, neng, kae, le ka lebaka la eng. Leka go goga šedi ya mmadi ka go thoma ka lefoko la go segiša, la go laetša bohlale goba la go makatša.
- Ditemana tša gare: Efa mmadi dintlha ka moka. Akaretša setsopolwa se tee goba tše pedi go tšwa go batho bao o boledišanego le bona. Šomiša ditsebjana go laetša seo ba se bolelago thwi.
- Temana ya mafelelo: Fetša ka setsopolwa goba ka sekafoko sa go goga šedi.

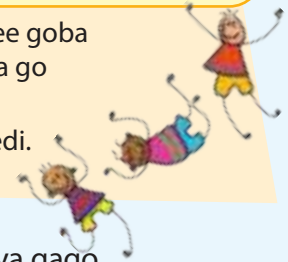

A re ngwaleng

Ngwala athekele ya gago ya kuranta mo sekgobeng se se filwego. Efa kuranta ya gago leina. Hlama matseno a go goga šedi gomme o ngwale ditaba tša gago ka lefetile o šomiša ditshwayatshwayo tše o di dirilego ka mmepeng wa monagano. Ge o feditše se, amogetšana athekele ya gago le tša ba bangwe ka phapošing gomme le bone gore ke ditaba dife tše di kgahlišago go fetiša.

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Letšatšikgwedi:

Leina la kuranta le
letšatšikgwedi

Hlogotaba

Leina la mongwadi

Matseno

Thala seswantšho gomme o
se ngwalele hlogo.

Tiragalo e be e le eng le
gore e diragetše kae?

Ke bomang ba
ba bego ba le
bakgathatema le
gore dipoelo e
bile eng?

Mosaeno wa Morutiši

Letsatšikgwedi

Ngwala ka mokgwa wa maleba

A re ngwaleng

Fetola mafoko a gore e be dipotšišo.
Re go thometše a mangwe.

Mabotšiši ke dipotšišo.
Gopola go ruma lefoko la
potšišo ka leswao la potšišo.

Yena o be a bapala a le noši kua nokeng ge a tla wela ka meetseng.

Na o be a

Basetsana ba itšhidulla ka maatla gore ba thope sefoka.

Na ba

O badile kuranta bošego bja go feta.

Na o

Ba kgathile tema mo go tša mabelo maabane.

Na ba

Ba thopile sefoka papading ya bona maabane.

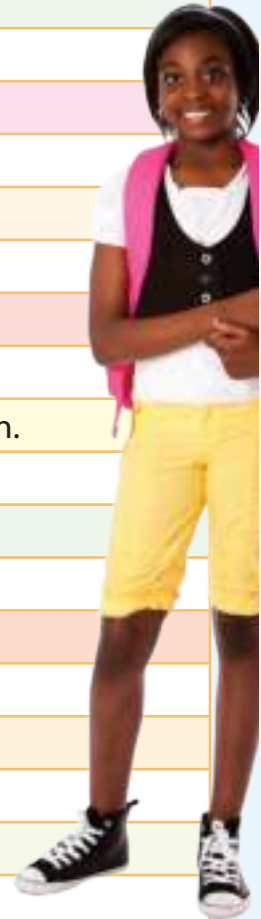
Na ba

Tona ya Kgoro ya Thuto o butše sekolo se sefsa sa praemari kua New Town.

Ba be ba bapala kgwele ya maoto ge pula e e na.

Banamedi ba ile ba swanelwa ke go tšwa ka lefasetere la morago la pese.

Pula e thomile go na ka morago ga papadi ya kgwele ya maoto.

Didiri le madiri di šoma mmogo. Ka lefoko la maleba, sediri le lediri di kwana go ya ka nomoro. Se se ra gore, ge o na le sediri ka boteeng, lediri le lona le swanetše go ba ka boteeng ka lekgokasediri. Ge sediri se le ka bontši lekgokasediri le lona le swanetše go ba ka bontši. Lebelela mehlala ye.

1. Mošemane o epa molete. (mošemane o tee)
2. Bašemane ba epa molete. (go feta mošemane o tee)

A re ngwaleng

Dira gore sediri se sengwe le se sengwe se dumelane le lediri la sona.

- 1 Molelo o/ba dula Polokwane.
- 2 Mosetsana o/ba bapala kgwele ya diatla.
- 3 Bašemane ba/o babedi ba otlela dibapadišwa tša bona tša difatanaga.
- 4 Yena ba/o tsena Sekolong se sefsa sa New Town.
- 5 Rena ba/re bapala sehlopheng sa ba ka fase ga mengwaga ye 12.
- 6 Sehlopha sa rena se/di phala dihlopha ka moka mo profenseng.

Mašalašala

Bjale re ile go lebelela mašalašala.

Thalela mašalašala ao a tšwelelago mafokong a a latelago.

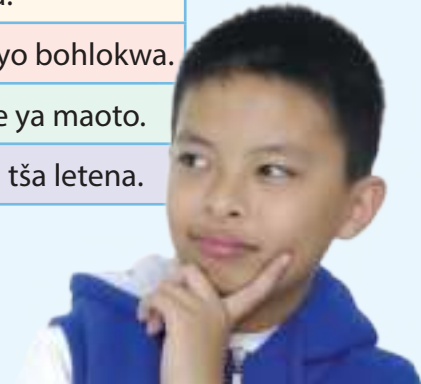
A ke mašalašala:

Nna, wena, yena,
rena, bona, lena, yona, tšona

A re ngwaleng

Bjale, lebelela lenaneo le letelele la mašalašala ka morago o a thalele mo mafokong a a filwego.

MAŠALAŠALA

nna	wena	yena	rena	lena	bona	yona
tšona	wona	ona	sona	bjona	bj.bj.	

Yona puku yeo ke ya ka.	Yena o be a swere puku ka mokotlaneng wa gagwe.
Nna ke mo file puku ya ka.	Bona ba bala dipuku kudu.
Rena re ba file diaparo tša kgwele ya maoto.	Lena le ba file malekere.

Rena re tseba gabotse gore mašalašala ke eng. Go na le mehuta ye mengwe ya mašala. Yona ke ya go swana le: **mašalaohle**, mašalamong, mašalapadi, bj.bj. Lebelela lenaneo la ka go la mmagoja gore o bone mehlala ya mašalaohle.

MAŠALAŠALA

MAŠALAOHLE

Nna	bohle
rena	yohle
wena	wohle
lena	lohle
yena	tšohle
bona	gohle

Lebelela mafoko a a latelago gomme o thalele mašalašala le mašalaohle.

Itlhokomele ka dinako tšohle.	Yena o kgona go ikapeša.
Bona bohle ba ikgobaditše ge ba ewa mohlareng.	Nna ke nyaka gore wena o itsholele dijo.
Lefase lohle le rapelela Mopresidente wa maloba, Nelson Mandela gore a fole.	

Lešalaohle le tsebja ka thito ya -ohle gomme thito ye e na le makgokedi a ona ao a tswalanego le dihlogo tša maina.

- Pele o thoma go bala athekele ya kuranta, lebelela dintlhakgolo le seswantšho. Leka go akanya gore athekele ye e mabapi le eng.

A re baleng

E Smith. Mmegi wa ditaba

Mošupologo 27 Dibokwane 2015

Mothethi goba mosesi yo mofsa o a phološa

Bonang Lahlang, morutwana wa mengwaga ye 12 wa Mphato wa 5 sekolong sa praemari sa Lehlabile, o hlakodišitše mošemane wa sekolo yo a bego a kgangwa ke meetse ka letamong.

Tebogo wa mengwaga ye seswai o be a rutha ka letamong la kgauswi le sekolo ka Labohlano mathapama.

Go ya ka dipego, mošemane wa Mphato wa 3 o be a leka go taboga go tloga mohlareng fela a thula thabe ka hlogo pele a wela ka meetseng.

Bonang yo a bego a le tseleng ya go ya gae a etšwa sekolong, a bona mošemane a phaphametše ka letamong.

O ile a tabogela ka meetseng ka pelapela gore a mo hlakodiše. Ke mokapotene wa tša go rutha sekolong sa bona ebile o na le setifikeiti sa Thušo ya Pele.

Bonang a tliša mošemane godimo leribeng gomme a mo tsoša a dira gore a buše moya gape. O be a tseba go tsoša motho ka go

mmudullela ka moya. Basefapano se sehubedu ba re mokgwa wa go phafoša motho ka go mmudullela ka moya ga se mokgwa wo boima fela motho o swanetše go dira ka pela.

Ge motho a emiša go hema o swanetše o dire ka pela go mo thuša.

Ka mahlatse mogwera wa Boni Fentše o be a feta fao lefelong la kotsi.

Mpša ya gagwe ya thoma go bogola gomme a ya thokong yeo Bonang a bego a thuša mošemane. O ile a tsebiša hlogo ya sekolo gomme yena a bitša ba ditirelo tša go hlakodiša.

Bonang o tla fiwa sefoka ka lebaka la bogale bja gagwe le go hlakodiša bophelo bja Tebogo.

Hlogo ya sekolo, Mdi Malatji, o re o boditše bana ba sekolo gore ba se ke ba seleka. Gape le gore ba se ke ba ya letamong ka bobona.

Hlogo ya sekolo o kgopetše bana ka moka go tsenela dithuto tša Thušo ya Pele le dithuto tša go rutha.

A re boleleng

Botša molekane wa gago ka tatelano ya maleba tšeo di begilwego athekeleng ya kuranta.

A re ngwaleng Bala athekele ya kuranta gomme o arabe dipotšišo tše.

Tabakgolo ya kuranta e reng?

Mongwadi wa athekele ke mang?

Kotsi ye e diregile ka letšatši lefe? (Keletšo: e hwetše go tšwa go letšatšikgwedi la kuranta yeo.

Tebogo o hlagetšwe ke eng. Ngwala mafoko a mararo go hlaloša seo se mo diragaletšego. Thoma mafoko a gago bjalo ka ge go laetšwa ka fase.

1) Sa pele o	2) Ka morago a	3) Mafelelong a

Bonang o bile le mabokgoni afe a mabedi ao a phološitšego bophelo bja Tebogo.

Lebelela athekele ya kuranta gape.

Thalela mainaina (maina a batho le a mafelo) ka **bohubele** le mainagohle (maina a dilo) ka **botalalerata**. Bjale ngwala maina ka fase ga dihlogo tša maleba.

Mainaina ke maina a batho, mafelo le dilo. Ka mehla a thoma ka tlhakakgolo.

MOTHO		LEFELO		SELO	
Bonang		Sekolo sa Lehlabile		moñlare	

Polelopegelo

Re šomiša disete tše pedi tša ditsebjana ge leina la seboledi le filwe mo gare ga se se bolelwago, go swana le:

- “Ke go boditše gabedi,” a realo mma, “gore o hlatswe sebjana sa gago.”
- “Topa ditlakala hle,” a realo morutiši, “lepatlelo le šilafetše kudu.”

A re ngwaleng Ngwala ditsebjana mo mafokong a.

Ge re ngwala ka ga filimi, DVD, video goba puku, re ngwala leina la yona ka gare ga ditsebjana. Mohlala:

- Ke bone paesekopo ya “Mad Buddies”.
- Ke badile puku ya “Lešitaphiri” ya go ngwalwa ke OK Matsepe.

- 1 Na o tla ya toropong ka paesekela? Gwa botšiša Phuki.
- 2 Papadi ya kgwele ya maoto e ile go ralokelwa kae ka Mokibelo? Gwa botšiša Ann.
- 3 Na o bone paesekopo ya Shrek?
- 4 Na o ile go bala puku ye Ka fao Mmutla o jeleditšego Tau le Kwena?
- 5 Ke swanetše go bala puku ye e bitšwago Senakangwedi.
- 6 Fetša mošomo wa gago, a realo mma, go sego bjalo o ka se bogele thelebišene.
- 7 O mathateng! Gwa goeletša Oratilwe. Bommago ba go bone o dira seo.
- 8 Ke lapile kudu, a realo Boati. Ke ile go robala ka iri ya bošupa.
- 9 Khekhe yeo e nka bese, gwa realo Rakgolo go Boati, ge a e ntšha ka obeneng.
- 10 Ke duma, eke, gwa realo Thati, nkabe ke tseba gore morutiši wa ka e tlo ba mang ngwaga wo o tlogo.

Ngwalolla mafoko a ka lebjale, se ekego ditiragalo tša gona ka moka di diragala gona bjale.

Bonang o phološitše ngwana wa sekolo wa mošemane yo a bego a nwelela.

Mošemane o be a leka go phonkgela a etšwa mohlareng.

Bonang o ile a phonkgela ka letamong gomme a tšwa a swere mošemane a mo tliša leribeng.

A re ngwaleng

Lebelela mafoko a a ka fase gomme o tloše ao a sego mabapi le hlogo. Ka morago o ngwale temana sekgobeng se se filwego. O tla swanela go ngwala mafoko ka tatelano ya maleba.

Bonang o phološitše mošemane.
(lefoko la hlogo)

Mošemane o phonkgetše ka letamong.

Bonang o bone mošemane ka meetseng.

Matlakala ke a matala.

O thutše thabe ka hlogo gomme
a wela ka meetseng.

Temana ye botse ke ya go ba le kgopolo e
tee ye kgolo goba lefoko le le tšweletšago
hlogotaba (sererwa)
Lefelo le lekaone la go tliša hlogotaba ke ka
go lefoko la mathomo.
Ge o nyaka go bolela ka ga hlogo ye nngwe,
o swanetše go thoma temana ye mpsha.

Letamo ke le lebotse.

Mahlatse ya ba gore Bonang o a feta.

A re ngwaleng

Thalela kgopolokgolo lefokong le
lengwe le le lengwe.

Mogwera wa ka o šiiwa ke pese mesong
makga a mantši goba a mmalwa.

Ke ya khwaereng letšatši le lengwe le le
lengwe la bobedi go ithuta go opela.

Selefounu ya ka e wele ya pšhatlega.

Ke lahlile puku ka lebaka la gore
e be e kolobile.

A re baleng

- Go na le diathekele tše pedi tša ditaba mo letlakaleng le.
- Lebelela dihlogotaba o be o lebelele le diswantšho.
- O nagana gore diathekele tše di bolela ka ga eng?
- Na o nagana gore di na le se se di dirago gore di swane?

Ditaba tša ka mehla

Hlakola 2015

Melao ye mefsa ya go kgoga e šireletša bana

Bana ba lefase ba go feta seripagare ba hema moya wo o tšhilafaditšwego ke muši wa motšoko, gape 5% ya mello ka Afrika-Borwa e hlolwa ke disekelete.

Melao ye mefsa ye e lego kgahlanong le go kgoga e tšwetša pele tšhireletšo ya bana.

Mokgatlo wa Lefase wa tša Maphelo o re eletša gore go hema muši wa motho yo a kgogago mola wena o sa kgoge go kotsi kudu go maphelo a rena kudu go bana.

Maikemišetšo a melao ye mefsa ya Afrika-Borwa ya go kgoga ke a go thibela batho go kgoga fao bana ba lego gona.

Se se tla ba šireletša gore ba se heme muši wa motho yo a kgogago wo o hlolago Asma, go hema ka go tswinya, Borokhaethese goba malwetši a mangwe a mafahla.

Melao ye mefsa e ileletša go kgoga ka koloing yeo e nago le bana ba mengwaga ye ka fase ga 12, gomme ga go motho yo a dumelelwago go kgoga ge mengwaga ya gagwe e le ka fase ga ye 18, ebile ga se ba dumelelwa go dula mafelong ao a beetšwego ba go kgoga fela.

Go tlaleletša fao, dikhamphani tša disekelete di swanetše go bea diswantšho mo dipakaneng tša disekelete go laetša bakgogi kotsi ye e tlišwago ke go kgoga maphelong a bona. Ebile ga se ba swanela go diriša mareo a go swana le “mušimoso wa tlase”, “bofefe” le “magareng” ka ga disekelete tša bona.

Dikhamphani tše dingwe tša disekelete di ngwala mareo a mo dipakaneng tša bona ka ge di dira batho gore ba nagane gore disekelete tše “bofefe” ga di na kotsi go swana le tša ka mehla. Taba ye ke bofora. Disekelete tše bofefe ga di fokotše tlhaselo ya bolwetši.

Khansele ya Bosetšhaba ye e lego Kgahlanong le go Kgoga (NCAS) e bolela e re: “Melao wo mofsa o tla ba le khuetšo ye kgolo mo maphelong a batho”. Maafrika-Borwa a diperesente tše 22 a a kgoga gomme ba diperesente tše 78 ga ba rate go hemela meši ya bao ba kgogago. Go kgoga go thopa sefoka sa go hlolala batho mahu a ka pela ao a ka thibelwago.

Motšoko o bolaya Maafrika-Borwa a 44 000 ngwaga ka ngwaga, gomme palo ye e feta ya mahu a dikotsi tša ditsela gararo.”

Bana ba Thutafase ya Bosetšhaba

Phato 2015

Polipoli e phološa lesea

Polipoli e phološa lesea.

Ge mofepi wa ngwana, Morweši Matlala a ekwa polipoli, Babi e re “Mma, Lesea!” o be a tseba gore go swanetše go be go na le phošo.

A kitima a rata go bona gore molato ke eng. A hwetša ngwana wa mengwaga ye mebedi Mapula a kgangwa ke dijo ebile mmala wa gagwe o fetoga wo motalalerata ka ge a sa kgone go hema.

Morweši o ile a kgona go thenkgolla dijo (a diriša mabokgoni ao a ithutilego ona dithutong tša gagwe tša Thušo ya

Pele) gomme ka go dira bjalo Mapula a phologa.

Babi, polipoli e be e tseba gore Mapula o mathateng gomme e be e nyaka gore Morweši a tle go mo thuša.

Setsebi se segolo sa Boditšhaba sa dipolipoli se re dipolipoli ke dinonyane tše di hlalefilego kudu.

“Di kgona go kwa ge dilo di tšhoša.

Di rata batho kudu, gomme di kgona go lemoga kotsi.”

Lehono Mapula o phetše gabotse e bile o a kgahlša gomme Babi ga e nyake gore a e široge.

E mo latela gohle mo a yago e tšama e re, “Ke a go rata”.

(E amantšwe go tšwa go National Geographic Kids Phato 2010)

A re ngwaleng

Bala diathekele tša ditaba ka bobedi ka morago o arabe dipotšišo tše.

Diathekele tše tše pedi tša ditaba di na le eng tše di swanago?

Melawana ye e lego kgahlanong le go kgoga e tla šireletša bana bjang?

Ke ka lebaka la eng go šomiša "bofefo" pakaneng ya sekerete go lahletša batho?

Ke ditsebi dife tše di tsopolwago mo athekeleng ya go ba kgahlanong le go kgoga?

Ke setsebi sefe se se tsopotšwego mo go athekele ye e lego mabapi le polipoli?

O kwešiša eng ka "Go kgoga o sa kgoge"?

(Keletšo: Lebelela tlhalešo gare ga mašakana mo go athekele ya kuranta).

Khathuni ye e tliša kgopolo efe ka ga go kgoga?

Go bolela ka ga ditaba

A re boleleng

Lokiša tlhagišo yeo o tlilego go efa barutwana ba Mphato wa 6 ka ga go kgoga o sa kgoge le gore ke ka lebaka la eng go sa lokela maphelo a rena. Ngwala dintlha tše nne tše kgolo tšeo o tlogo go di akaretša polelong ya gago. Ela tlhagišo ya gago ka go šomiša lenaneotekolo le le lego letlakaleng la lesomehlano.

Bjale hlama phoustara ya go laetša gore go kgoga kgauswi le bana ga go a ba lokela.

LENTŠU

E Go aroganya mantšu

N Thala mothalo wa go ahloganya mantšu a,
T ka dinoko. Ka morago o bale dinoko gomme
Š o ngwale palo yeo mo dikgobeng. Ge o
U feditše kgetha mantšu a 8 o a šomiše go
hlama mafoko ka pukung ya gago
ya go ngwalela.

hlama		khathuni		mašakana	
polipoli		utolla		letamong	
diragetše		banamedi		bolela	
kga/hla/no/ng	4	potšišo		thala	

A re ngwaleng

Na tše di latelago ke dipotšišo, dipego goba ditaelo?

Ngwala leswao la goba la goba la .

Pese e tšile go tloga nako mang

O se ke wa tshela ge roboto e le ye khubedu

Na o ile go raloka tšhese gosasa

Hlakanya poto le swikiri

Go a fiša lehono

O nagana gore pula e tla na gosasa

A re ngwaleng

Šomiša lenaneotekolo le, go ela tlhagišo ya gago le phoustara.

Swaya ka (X) go laetša 😞 gabotsebotse 😞 gabotse 😞 ga go kgahliše.

lenaneotekolo la phoustara

	😊	😐	😞
Na hlogo e goga šedi?			
Na phoustara e na le seswantšho sa go thekga molaetša?			
Na o nagana gore molaetša o tla hlohleletša batho gore ba se kgoge?			
Na tshedimošo ye e lego mo phoustareng ke ya maleba?			
Phoustara e ka kaonafatšwa bjang?			

lenaneotekolo la tlhagišo

	😊	😐	😞
Na ke hlagišitše polelo ya ka ka mo go kwagalago			
Na ke file tshedimošo ye e lekanego ka ga hlogo ya taba?			
Na ke šomišitše polelo ya maleba go batheeletši ba ka?			
Na ke beile šedi go batheeletši ba ka ka nako ya tlhagišo ya ka?			

A re boleleng

- Lebelela diswantšho gomme o bolele se o naganago gore kanegelo e mabapi le sona.
- Lebelela baanegwa ba go fapana gammogo le tikologo yeo go yona kanegelo e diragalago.
- Bala temana ya mathomo le ya mafelelo tša sengwalwa. Akanya seo se ka diregago. Ka morago o bapetše se o se balago le seo o ilego wa se akanya.

- Sehlopha se sengwe le se sengwe sa batho se na le dikanegelo tša sona tša mamoratwa tšeo ba di anegago gantši le gantši.
- Dikanegelo tše di bitšwa dinonwane.
- Kanegelo ye, ke kanegelo tšhaba ye e lego ka ga mmutla wo o tletšego mathaitshai.

A re baleng

Ka letšatši le lengwe Mmutla o be a sepela lebopong ge a tla bona Tlou le Leruarua ba bolela mmogo. O be a nyaka go kwa gore ba reng, ka fao a batalala lešabašabeng a hlwaya tsebe.

Leruarua le be le re: "Tlou, wena o phoofolo ye e fetago tše dingwe ka maatla lefaseng gomme nna ke phoofolo ye e fetago tše dingwe ka maatla ka lewatleng. Ge re ka šoma mmogo re ka kgona go laola diphoofolo ka moka gore di dire seo re se nyakago."

"Ee," Tlou ya bolela, "O rerešitše! Ke kgopolo ye botse. Re swanetše go šoma mmogo."

Mmutla wa bolela ka pelo wa re, "Nka se dumele gore se se diragale. Ba ka se ke ba ntaola. Ke tla ba radia." Šole! Ka lenyatšo a tloga fao a tshelatshela, a segasega, a thetheoga le lebopo go fihla a tsena ka sekgweng.

Ka sekgweng, a hwetša thapo ye telele ya go tia. Ka morago a boela lebopong go yo bolela le Leruarua.

"Leruarua," a realo Mmutla, "Wena o phoofolo ya maatla kudu. Na, nka go kgopela gore o nthuše?"

"Ee, o ka nkgopela," a realo Leruarua, a ekwa bose, ge a kgopelwa go thuša ka lebaka la ge a na le maatla. "Na nka go thuša ka eng?"

"Hle," a realo Mmutla, "Ke na le kgomo ye e tantšwego ke leraga, ka kua sekgweng. Na o ka nthuša gore re e tanyolle?"

"Ee," a realo Leruarua. "E tla ba lethabo go nna go go thuša."

Mmutla a napa a bofelela thapo moseleng wa Leruarua.

Gomme a re, "Ke tla yo bofelela ntlha ye nngwe ya thapo mo kgomong ya ka, ka kua sekgweng".

Wena o eme go fihla ke letša moropa wa ka gomme e be gona o thomago go goga."

Mmutla a tlogela Leruarua lebopong gomme a kitimela go nyaka Tlou.

"Tlou," gwa bolela Mmutla, "O phoofolo ye maatla kudu. Na, nka go kgopela gore o nthuše?"

Pele o thoma go bala

- Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

- Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

"Ee, o ka nkgopela," gwa bolela Tlou, a ekwa bose, ge a kgopelwa go thuša ka lebaka la ge a na le maatla. "Na nka go thuša ka eng?"

"Hle," a realo Mmutla, "Ke na le kgomo ye e tantšwego ke leraga, ka kua sekgweng. Na o ka nthuša gore re e tanyolle?"

"Ee," a realo Tlou, "E tla ba lethabo go nna go go thuša. Ke na le maatla kudu mo e lego gore nka kgona go goga dikgomo tše masomepedi!"

"Ke a leboga," gwa realo Mmutla. Mmutla a napa a bofelela thapo yela pogong ya Tlou.

"Ke tla yo bofelela ntlha ye nngwe ye, kgomong ya ka ka kua sekgweng. Wena o letele go kwa ge ke letša moropa wa ka gomme e be gona o thomago

go goga." A realo gomme a tlogelela ka lebelo.

Ge a le ka kua sekgweng, Mmutla a tšea moropa a thoma go letša.

Leruarua la thoma go goga gomme le Tlou ya thoma go goga gomme thapo ya thoma go ngangega kudu.

Tlou ya retologa ya tatetša karolwana ya thapo pogong ya yona, ka nako yeo Leruarua la makala ge le gogelwa kua lebopong.

Se sa dira gore le befelwe kudu, gomme la kodumela ka lewatleng ka maatla.

La goga ka maatla a magologolo. Go goga ga Leruarua gwa dira gore Tlou a relele e fihle lebopong.

Tlou a befelwa kudu, gomme a goga ka maatla go fetiša. Ge a tiiša gape go goga, Leruarua la tšwa ka meetseng.

"Ke mang yo a nkgogago?" gwa šutša Leruarua.

"Ke mang yo a nkgogago?" gwa goeletša Tlou.

Ka morago tša bona gore ke tšona di swerego dintlhana tša thapo.

"O nthadiile!" Tlou ya rora.

"Ke tla go ruta gore o se sa ntira lešilo!" la realo Leruarua.

Ba thoma go goga thapo gape.

Ka yeo nako thapo ya kgaoga, gomme Leruarua le Tlou ba folagana fase ka mekokotlo.

Taba ye e ile ya ba befediša mo ba ilego ba se sa nyaka le go boledišana gape.

Ka fao bobedi ga se ba ka ba buša diphoofolo tšohle ka meetseng le diphoofolo tšohle mo lefaseng, go ya le ka fao ba bego ba gopotše ka gona.

Mmutla wa dula ka sekgweng, gomme wa ipshina ka go kgokologa ka disego.

A re boleleng

A re ngwaleng

Go nagana ka ga kanegelo.

- Thulaganyo ya kanegelo ye ke eng?
- Ke ka lebaka la eng Tlou le Leruarua ba ile ba nagana gore ba swanetše go šoma mmogo?
- O nagana gore ke ka lebaka la eng Mmutla o be o nyaka go thibela se?
- Na o nagana gore Tlou le Leruarua di a boledišana matsatši a?
- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng Mmutla o bona se gore se a segiša?
- Anegele molekane wa gago kanegelo ka tatelano ya maleba.

Nonwanetsholo ke kanegelo ye e lego ka ga dibopiwa tša maleatlana, diphoofolo, dimela le mafelo. E bolela kanegelo ye e nago le molaetša wa thuto. Bontši bja dinonwanetsholo di na le diphoofolo tše di kgonago go bolela gomme bontši bo na le baanegwa ba mebutla le diphiri tšeo di tšweletšwago di na le mahlajana goba go jeletša baanegwa ba bangwe. O kwešiša eng ka ga go ba le ditumelo tše itšego ka batho ba bangwe/disteriothaepe.

Ge Mmutla a be a nyaka go kwa seo Leruarua le Tlou ba bego ba se bolela o ile a dira eng?

Mmutla o ile a kgopela Leruarua le Tlou gore ba mo thuše ka eng?

Mmutla o ile a tatetša thapo go dikologa eng?

Leruarua le Tlou ba ile ba diragalelwa ke eng?

Ke ka lebaka la eng Mmutla a ile a tšhabela ka sekgweng?

Na o ka rata go ba le mogwera wa go swana le Mmutla?

Ngwala mahlaodi a 6 ao a hlalošago mmutla.

A re ngwaleng

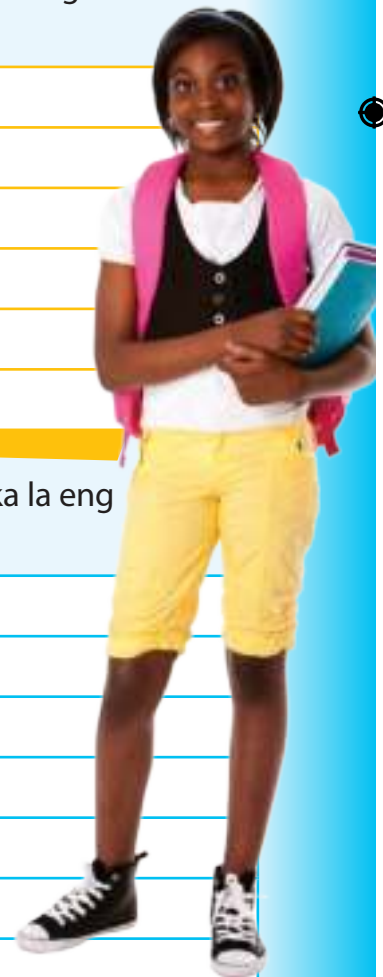
Re tseba gore baanegwa ka kanegelong ke ba babjang, go ya ka seo ba se bolelago goba ba se dirago.

Šomiša mahlaodi go ngwala temana go hlaloša mmutla. Kgwarakgwarinya tlhalošo ya gago. Kgopela mogwera wa gago gore a e bale, a laetše diphošo gomme ka morago o ngwale tlhalošo ye e lokišitšwego mo dikgobeng tše di filwego.

Bjale hlaloša semelo sa mogwera wa gago yo mogolo. Bolela gore ke ka lebaka la eng a le mogwera wa gago yo mogolo le gore ke eng se o se ratago ka ga yena.

A re direng

Lebelela diswantšho tše ka kelohloko gore o kgone go bona gore kanegelo e mabapi le eng.

Bjale šoma le modirišani.

- Sa pele, bolela gore go direga eng seswantšhong se sengwe le se sengwe. Kanegelo ye e fapana gannyane le ya mathomo.
- Sa bobedi, bolela kanegelo ka mantšu a diphoofolo tše tharo. Se se ra gore kanegelo e tla ba mabapi le seo diphoofolo di se bolelago.

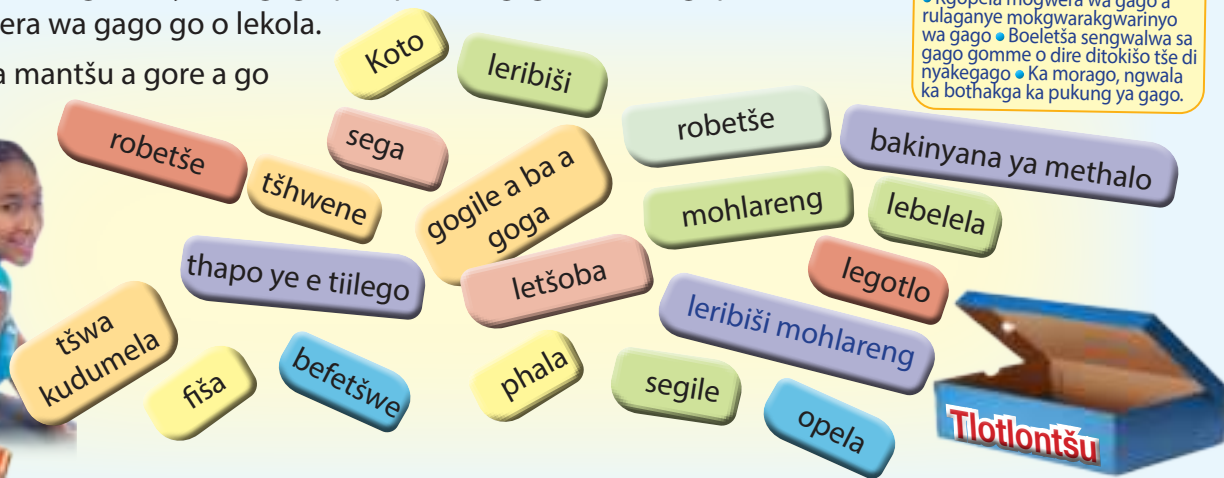
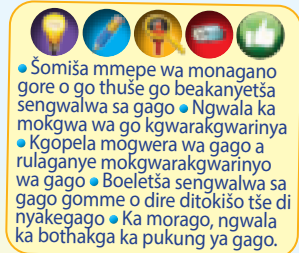
Ngwala mokgwarinyo wa gago pampišaneng, gomme o kgopele mogwera wa gago go o lekola.

Šomiša mantšu a gore a go thuše.

A re ngwaleng

Ka morago o ngwale kanegelo ya gago ka bothakga kgauswi le diswantšho tša maleba.

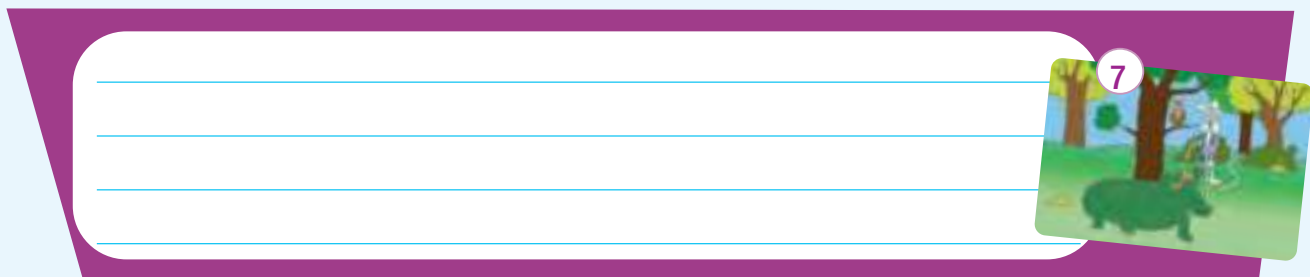
Blank writing area for step 1.

Blank writing area for step 2.

Blank writing area for step 3.

Letšatšikgwedi:

O šetše o tseba ka ga mainagohle le mainaina. Bjale anke re boledišane ka ga mainakgoboko le mainakgopolo.

Mainagohle

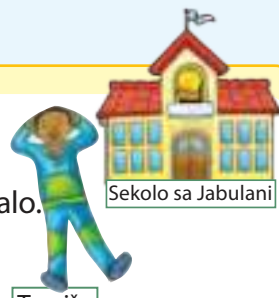
A ke maina a dilo tše le di bonago le go di kgoma.

Bjale ngwala mainagohle a gago.

Mainaina

Tše ke maina ao a itšego a batho, mafelo, dipuku, difilimi, bjalobjalo. Leinaina ka mehla le thoma ka tlhakakgolo.

Ngwala maina a batho le mafelo lenaneong la ka tlase.

Batho	Lefelo

Mainakgoboko

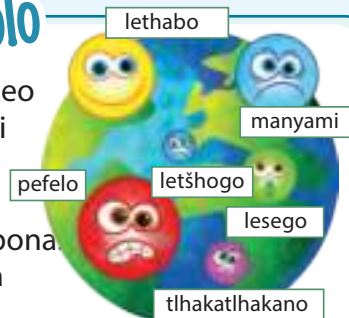
A ke maina a dihlopha tša batho goba dilo.

Ngwala a mangwe a mainakgoboko.

Mainakgopolo

A ke maina a dilo tšeo re sa kgonego go di bona, go di swara, go di nkelela, go di kwa goba go di bona. Ngwala a mangwe a mainakgoboko.

A re ngwaleng

Hlopha maina a ka dikholomong tša maleba. Šomiša ditlhakakgolo go mainaina ka moka.

mohlape	lethabo	gauteng	setulo	anna	theko
boati	Jacob	kholofelo	pefelo	tsebo	motšhitšhi
smith	kefa	boikgantšho	letšema	khomphutha	puku
zuma	nnete	setu	lerato	polokwane	pherekong

Mainagohle

Mainaina

Mainakgopolo Mainakgoboko

A re ngwaleng

Bolela le sehlopha sa gago ka ga tlhalošo ya nnete ya dika tše di ngwadilwego ka mmala wo mongwe. Ka morago o ngwale seo o naganago gore ke tlhalošo ya dika tše.

Boati o na le tsebe. Ge batho ba bagolo ba bolela le yena o a theeletša.

Go lebelela dika

Maleme ka moka a na le mebolelwana yeo e nago le ditlhalošo tše di khutilego. Mantšu a yona ga a bolele seo a se bolelago. Mohlala: Ge re re "motho o fahla magotlo" re ra gore motho o a hlapologa e sego gore o swere dilo tše a fahlago magotlo ka tšona.

Thati o rothišetše mmutla madi. Ke ka fao batho ka moka ba tsebago ka ga sephiri se.

Bomalome ba ile go kgopelela buti sego sa meetse. Lenyalo le tla ketekwa ka kgwedi ya Lewedi.

Ge motho a fetša go fahla magotlo o swanetše go hlapa diatla.

Thala diswantšho go laetša dilo tše pedi tše dika di di bolelago.

Malatodi ke mantšu ao a ganetšanago.

Ka morago o nyalanye mantšu a, le malatodi a ona. Ge o feditše go dira se, arola lentšu le lengwe le le lengwe ka dinoko tša lona.

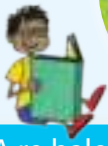
le/tha/bo	kopana	bošego	kgolo	lelatodi
nnyane	mosegare	manyami	mahlalošetšagotee	telele

A re boleleng

- O nagana eng ka ga hlogo ya lephephetšhomo le.
- Na o nagana gore kanegelo ye e tla ba ka ga selo seo se diragetšego ka nnete?

Bjale lebelela diswantšho gomme o nagane ka ga gore dikanegelotšhaba tše di tšwa dinageng dife.

A re baleng

Go kile gwa ba le monna yo mongwe yo a bego a humile kudu. Ka madimabe o be a se na pelo ye botse, o be a se a loka, o be a le yo mobe. O be a le ngame e bile a le šoro ka moo batho bohle ba motse ba bego ba mo tšhaba.

Go be go se yo a ka batamelago ngwako wa gagwe gape go be go se yo a ka bolelago le yena. Ka letšatši le lengwe, go be go fiša kudukudu. Monna yo wa ngame a swarwa ke boroko a dutše ka fase ga moriti. Moriti o be o le ka ntle ga ngwako wa gagwe. Ge a tsoga a hwetša lesogana kgauswi ga gagwe le lona le ipshina ka moriti.

Monna wa mohumi: O dirang mo? Sepela, moriti wo ke wa ka!

Lesogana: Moriti wo e ka se be wa gago. Mohlare wo ke wa motse wo.

Monna wa mohumi: Huuu! Mohlare wo le moriti wa wona ke tša ka!

Lesogana: Hle, mohlomphegi, ke rata go reka moriti wa mohlare wa gago.

Monna wa mohumi: O ka kgona go reka moriti wa ka ka digautanyana tše hlano.

Lesogana: Tšea gee, mohlomphegi, tšea gauta ya gago. Ke a leboga mohlomphegi. Bjale ke nna mong wa moriti wo.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešise karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Monna wa ngame a tšea gauta a e tsenya ka potleng, a segasega a le noši gomme a boela ka ngwakong wa gagwe a thabile. Ka moragonyana letšatši la thoma go sobela gomme moriti wa mohlare wa ba wo motelele kudu go fihla o khupetša ngwako wa monna wa ngame. Ke moka lesogana, ka sebete la tsena ka ngwakong wo mobotse.

Monna wa mohumi: O dira eng ka ngwakong wa ka?
Etšwa ka mo, mošemane wa setlatla.

Lesogana: Mohlomphegi, moriti wa mohlare wo mokoto o khupeditše ngwako wo, gomme moriti ke wa ka. Ka fao le ngwako wo, ke wa ka.

Ka pefelo monna yo mošoro a tlogela ngwako wo mogolo go ya go ile. Badudi ba motse ba ile ba tla go bona ngwako wa gagwe wo mogolo gomme ba ipshina ka go ba ka gare ga wona. Badudi ba motse ba ile ba tumiša lesogana ka ge le ba thušitše go hlomola motse mootlwa.

Nonwane ya go tšwa Japane

A re boleleng

Na o nagana gore kanegelo ye ke ya nnete? Ka lebaka la eng o realo?
Ke eng se re ithutago sona mo kanegelong ye?

O nagana gore ke ka lebaka la eng batho dinageng tša lefase ka go fapana ga tšona, ba botša bana ba bona dikanegelo tša go swana le ye?

A re ngwaleng

Bala kanegelo gomme o arabe dipotšišo.

Baanegwa ka mo kanegelong ke bomang?

Ke ka lebaka la eng monna yo, yo mobe a ile a sega ge a tsenya gauta ka potleng ya gagwe.

A re direng

Ka dihlopha tša lena, diragatšang kanegelo ye. E bonolo go e diragatša ka ge e ngwadilwe ka mokgwa wa go ngwala papadi. Le ge go le bjalo, lemogang gore le swanetše go fa kanegelo mafelelo a mafsa. Diragatšang papadi ya lena ka phapošing. Bolelang gore ke sehlopha sefe seo se nago le mafelelo a mabotsebotse.

A re ngwaleng

Dira sediko go lehlaodi lefokong le lengwe le le lengwe. Ka morago o thalele leina leo le hlaolwago.

Monna yo mobe o dula ka ngwakong wo mogolo.

Mohlare wo motala o na le moriti wo motelele.

Lesogana le diretše baagi moletlo wo mogolo.

Lesogana le lekopana le dutše moriting.

Monna yo mošoro o ganetša mošemane go dula ka fase ga moriti.

Thalela **lehlaodi** mafokong ao a latelago.

Ka morago o ngwale **lelatodi** la lehlaodi leo sekgobeng se se filwego. Re go file mohlala.

Re a tseba gore leina ke leina la motho, lefelo goba selo. **Lehlaodi** le re botša se sengwe ka ga leina. Mohlala ke wo, go tšwa kanegelong ya ka godimo: Monna yo **mobe**.

O be a bapala mmimo o **tee**.

ye mentši

Badudi ba be ba thabile ge monna yo mošoro a tlogile mo motseng.

Batho ba be ba boifa go tsena ka ngwakong wo mogolo.

Tšhego o futše diperekisi mohlareng wo motelele.

Lesogana le apere hemepe ye tšhweu.

E be e le moletlo wo mobose.

O nametše pere ye nnyane.

Ke bolela le mošemane yo mokopana.

Re na le morutiši yo mofsa.

Mokutu o na le koloi ye ntsho.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a, a **lebjale** ka **letlago** gape le ka **lefetile** gomme o latele mantšu ao o a filwego.

Go a fiša.	Gosasa go tla
	Maabane go be go
Pula e na wa go epolla bahu!	Gosasa
	Maabane
Ke hlwekiša lebato.	Gosasa
	Maabane
Re ja hlapi le ditšhipisi.	Gosasa
	Maabane

Tshwantšhanyo ke eng?

“Motswaledi o bogale bjalo ka tau” le “Boati o rata maswi bjalo ka katse”. Motswaledi o swantšhwa le tau mola Boati a swantšhwa le katse. Mebolelwana ye bobedi bja yona ke mehlala ya tshwantšhanyo. Re e bona ka mantšu a :bjalo ka, eke ke, boka le o swana le.

Bolela gore ye nngwe le ye nngwe ya ditshwantšho tše ke eng. Thala seswantšho go laetša ye nngwe ya tšona.

A re boleleng

- Motswaledi o bogale bjalo ka tau.
- Thati o phadima boka naletšana
- Boati o rata maswi bjalo ka katse
- Malesela o homotše eke ke nku.

A re ngwaleng

Dira gore sediri se sengwe le se sengwe se dumelane le lekgokasediri. Thalela sediri gomme ka morago o kgethe lekgokasediri le le nepagetšego go “sepelelana” le sediri.

Gopola: Re šomiša **ke** ge ele **botee**
Gomme **re** ge e le ka **bontši**.

1.	Meswe ye/o mentši e kua Kapalebowa.	Meswe ye mentši e kua Kapa-Lobowa.
2.	Mosetsana o/ba bapala kgwele ya diatla kua sekolong.	
3.	Bašemane o/ba otlela dikoloi tša go bapala.	
4.	Pudi e/di nametše mohlare wo mogolo.	
5.	Meswe e/o a goeletšana.	
6.	Dihlopha se/di phadišana gabotse kua diphadišanong tša diatletiki tša dikolo.	
7.	Meno a ka a/di bohloko.	
8.	Mma o/ba ile lebenkeleng.	
9.	Sehlopha sa kgwele ya maoto se/di a kgona.	
10.	Sekepe se/di thala se šwahla maphoto.	

Leka tše o šomiša lebaka le le fetilego. Gantši re hlomesetša moselana wa –ile go modu wa lediri ge re bopa lebaka la lefatile. Makgokasediri ona a sepelelana le hlogo ya sediri.

1.	Bašemane ba/o fihlile sekolong ka morago ga nako	Karabo: Bašemane ba fihlile sekolong ka morago ga nako
2.	Sehlopha sa kgwele ya maoto se/di ralokile maabane.	
3.	Mooki o/ba hlabile bana ka tšhwana gore ba fole.	
4.	Dikhekhe e/di be di rothiša mare.	
5.	Balemi o/ba lemile mašemo nako e sa le gona.	
6.	Dikgomo e/di lebile nokeng go yo nwa meetse.	
7.	Maoto a/e kitimile kudu bjale a a baba.	
8.	Batswadi ba ka o/ba ile kerekeng.	
9.	Rena re/ba ralokile kgwele ntlatlana mebele e sa dumela.	
10.	Mohlape wa dinku o/e pšhatlile dinkgo ka mafuri.	

Nyalanya diema tše le ditlhalošo tša tšona. Ngwala nomoro kgauswi le karabo ya maleba.

Lefotwana e sego la gago o hloba le gaela.

3

Bana ba monna ga ba tšwane.

Ga e hlabe e se na kgamelo.

Boyakgomo ke boboakgomo.

Kwelapele ya bokgomo ga e boe le lenyora.

Bobedi bo bolaya noga.

Boroko bja pudi bo hlakong.

Ge o ka se obe ka koto o tla oba ka tsogo.

Kgomo dinaka re bala mesehlo.

Go lebelela diema.

Diema ke mebolelwana ye e nago le melaetša ya go ba le thuto.

Lefotwana e sego la gago o hloba le gaela.

Boroko bja pudi bo hlakong.

Bana ba monna ga ba tšwane.

Kwelapele ya bokgomo ga e boe le lenyora.

Kgomo ge e elwa e lwela namane ya yona.

1

Batho bao e bego ba leloko, go lwelana ke ga bona, gagolo ge yo mongwe wa bona a le mathateng.

2

Ngwana ge e se wa gago ga o ke o mo kwela bohloko le ge o mo tlaiša.

3

Ge motho a thuša yo mongwe ka tšeo a di hlokago, le yena ka moso o tlo mo thuša ka tše ntši tšeo a di hlokago.

4

Mošomo wo mongwe le wo mongwe o atlega ge le o dikile.

5

Motlapele lehumo ke la gagwe gola motlamorago a sa humane selo.

6

Motho ge a kgahlilwe ke naga goba felo o nama a ikagela gona.

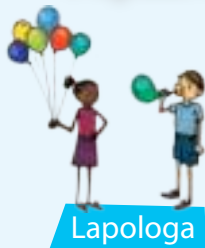
7

Motho mo a dirago molato ga a ke a tseba gobane o ke a re o a thakga gomme e be ke gona a senya.

8

Motho ge a tšofetše re bona ka ditedu go šweufala.

9

Papadi ka mabaka – ke mang yo a tlilego go ba mothopasefoka?

- Betša letaese la gago.
- Šuthiša le leswao.
- Šomiša tlhagišo ya nako gomme o hlame lefoko.
- Yo a fihlago bofelong pele ke yena mothopasefoka.
- Tlhagišo ya nako ya dinomoro tša go fapana e ka hwetšwa ka go diboego tša lee tše tšhweu tša ka tlase.

Sehlophantšu sa lerui

Re šomiša sehlophantšu sa lerui
go **hlaola** leina goba lešala.
Hlokomela makgokarui ao a
šomišwago go ya ka magoro a
maina

Lebelela mehlala ye e latelago:

Ke apola **ya** ngwana.
Ke selefounu **ya** rakgadi.
Ke puku **ya** bona.
Ke mosela **wa** katse.

Bjale kgetha lekgokarui la maleba mafokong **a**, latelago.

Ngwana **wa** **ya/wa** malome o tlile ka pese. Letšoba **ba/la** gagwe le ponne.

Dikgomo **tša/ya** motse di theogetše nokeng go nwa meetse.

Mma o file bana bogobe **bja/a** mpshi.

Re kgele meetse sedibeng **tša/sa** motse.

Go hlabile **ngwedi/wa/ya** letopanta.

O tsene lebenkeleng **la/wa** malome mathapama.

Papadi ka mabaka

Go itekola	😊	😞
Ke tseba gore mainagohle, mainaina, mainakgoboko le mainakgopolo ke eng.		
Ke kgona go bala nonwane.		
Ke kgona go ngwala nonwane.		
Ke kgona go nyalanya sediri le lediri.		
Ke kgona go bala athekele ya kuranta.		
Ke kgona go šupa hlogotaba le mongwadi wa athekele.		
Ke tseba diema tše mmalwa.		
Ke kgona go šomiša malatodi.		
Ke kgona go fetola mafoko go tloga go lebjale go ya go lefatile, gape le go ya go letlago.		
Ke kgona go šomiša ditsebjana.		
Ke kgona go araba dipotšišo tša tekatlhaloganyo tše di theilwego godimo ga se ke se badilego.		
Ke kgona go hlama phoustara ya tshedimošo.		
Ke kgona go šomiša mahlaodi le marui.		
Ke kgona go ngwala tshekatsheko ya moanegwa.		
Ke kgona go šomiša makgokasediri.		

Morero wa 2: Tlhohleletšo le theto

Sengwalwa sa tlhohleletšo Kotara ya 1: beke ya 5-6

17 Go bala dipapatšo 36

Go bala papatšo.
Go lebanya sengwalwa sa maikutlo, makwala le ditegeniki tša go swana le mekgwa ya go tšweletša diphetolo tša maikutlo.
Go lemoga batheeletši ba ba lebantšwego le mekgwa ya tlhohleletšo.
Go tswalanya sehlopha se se lebantšwego le mekgwa le retšisetara ya maleba.
Go araba dipotšišo ka ga papatšo le go lemoga melawana le ditegeniki.

18 Go hlama papatšo 38

Go boledišana ka ga ditegeniki tša papatšo.
Go boledišana ka ga maele a go ngwala papatšo.
Go feleletša tšhate ya go hlama papatšo.
Poledišana ka ga mekgwa ya go hlhohleletša babadi.
Go beakanya papatšo ka go latela dikgato tša pele papatšo e ngwala: go ntšha dikgopolo, go beakanya, go kgwarakgwarinya, go rulaganya le go hlagaša papatšo.

19 Hlama pukwana ya go fa tshedimošo mabapi le tša boeti 40

Go beakanya le go kgwarakgwarinya pukwana ya maeto ya Karata ya Z go fa tshedimošo ka ga tša boeti nageng ya Afrika-Borwa.
Go fana dikgopolo le ba sehlopha
Go šomiša tšhepetšo ya go ngwala: go fana dikgopolo, go beakanya, go kgwarakgwarinya, go rulaganya le go hlagaša.
Go šomiša sebopego se se filwego go thuša tatelano ye e kwagalago.
Go hlama pukwana ye e fago tshedimošo ya maleba mabapi le gore o ka thušega bjang, le ditefo.
Go beakanya le go hlagaša pukwana ye e segilwego gabotse ka bothakga.
Rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

20 Go beakanya pamfolete 44

Hlama pamfolete.

21 Tšhomišopolelo 44

Thutišo ka ga mafokonolo le mafokofokwana.
Thutišo ka ga makopanyi.
Sediri le tiro.
Lemoga sediri le tiro mo go mafokonolo le mafokofokwana.
Go hlama mafokofokwana ka go šomiša makopanyi (le, eupša, gomme, ka fao, ge, le ka gobane.).

22 Go hlhohleletša 46

Poleledišana ka mabaka ao dingangišano tša go hlhohleletša di šomišwago.
Go bala dingangišano tša go hlhohleletša šedi e lebišitšwe go sehlopha se se lebantšwego, tlhagišo le go itokišetša dingangišano.

23 Go ngwala ngangišano ye e hlhohleletšago 48

Go beakanya tlhagišo ka tšhomišo ya mmepe wa monagano le sebeakanyi.
Go latela tšhepedišo ya go ngwala: go fana dikgopolo, go beakanya, go kgwarakgwarinya, go rulaganya le go tlhagiša.
Go lekola dingangišano ka mekgwa wa go phadišana ka go bolela.
Go ngwala ngangišano gabotse ka tšhomišo ya sebopego.

24 Dikokwane tša theto le tše dingwe 50

Thutišo ka ga dikokwane tša theto go akaretšwa tšhwantšhišo, tšhwantšhanyo, malatodi, leekiši (onomatopia), poeletšotumammogo, poeletšotumanoši le pheteletšo.
Ka moka di dirwa mo e sego go dibeke 9-10 ka lebaka la tlhokego ya lefelo. Barutiši ba ka no bušetšša lephephetšhomo mo go dibeke 9 - 10.

Vipoleledišana Kotara ya 1: Beke 7-8

25 Poleledišana ya maabane bošego 52

Mešongwana ya go thoma go ithuta go akaretšwa go akanya, tšhomišo ya dithuši tša go bonwa go akanyetša sengwalwa.
Šedi e bewa godimo ga go bolela ka diteng tša polelo le retšisetara.
Go boledišana ka ga sebopego sa sengwalwa.

26 Aowa hle, Mna Tau! 54

Go bala kanegelo šedi e lebišitšwe go diboleledi le seo ba se bolelago.
Go feleletša mošongwana wa tekathaloganyo woo o theilwego godimo ga tlhalošo ya sengwalwa.
Go diragatša kanegelo ye e nago le moanegi le diboleledi tša go fapana.

27 Go beakanya papadi 56

Go šomiša morulaganyi go hlama papadi.
Go kgona go lemoga hlogo, baanegwa, tema goba tikologo, kanegelo le molaetša.
Go ngwala papadi ka tšhomišo ya sebopego e le go hlhla tsebišo ya baanegwa.
Go hlagaša tiragatšo ka go fa barutwana dikarolo tše di fapanego mo sehlopheng.

Go beakanya papadi.

28 Go bega ka seo ba se bolelago 58

Go hlama mafokofokwana
Go šomiša malatodi le mahlalošetšagotee.

Matlakala a theto Kotara ya 1: Beke 9-10

29 Boipshino mo go theto 60

Go balela sereto godimo: "Tiragalo ye mpe ya go ethimola."
Go lemoga morethetho le go phaphatha matsogo go ya ka mošito.
Šedi e lebišwa go morumokwana:
Go ngwala sereto sa go ba le morumokwana.
Go latela tšhepedišo ya go ngwala: go fana dikgopolo, go beakanya, go kgwarakgwarinya, go rulaganya le go hlagaša.
Mošongwana wa go bonwa wa mabopi a mahlathi a felo.
Mošongwana wa go bonwa ka ga ditšhwantšhanyo/dipapišo.

30 Seretotumišo sa Afrika-Borwa 62

Go bolela ka ga dikošathetho bjalo ka mohutangwalo.
Go amanya koša le ditiragalo tša letšatši ka letšatši.
Go ngwala mo go mmepe wa monagano ka ga Afrika-Borwa.
Go ngwala thetogale ka ga Afrika-Borwa.
Sereto sa go tloša bodutu ka ga ngwedi seo barutiši ba ka se šomišago ge ba rata.

31 Direto tše di theilwego go dikologa letšatši 64

Mošomo wa go balela pele go dira gore sereto se kwagale bokaone.
Go bala sereto sa go fa tshedimošo.
Tekathaloganyo ye e theilwego godimo ga diteng tša sereto – se se tšile go ngwalwa sekgobeng sa tšhate.
Thutišo ka ga mothofatšo.

32 Ngwala sereto 66

Go ngwala sereto ka go latela tšhepedišo ya go ngwala: go fana dikgopolo, go beakanya, go kgwarakgwarinya, go rulaganya le go tlhagiša.
Go hlaloša ditšhwantšhišo, go di hlaloša le go di thala.
Barutiši ba ka no boela go lephephetšhomo la 24 gore ba hwetše didirišwa ka moka tša direto.

Seaparo sa bana ba ba lego fešeneng sa go tšwa Gear Store

NA O RATA GO
TSEBEGA?

Go goga šedi,
ratega, amogelega?

Go tsebega!
Go ba fešeneng!

**Mofsa yo mongwe le yo mongwe o
rata go bonagala a le mo fešeneng
sekolong.**

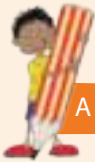
Na o kwele?

Eya ka pela lebenkeleng go reka tša fešene diaparo.

**Ditheko tše e sego tša ka mehla tša bana ba Mphato wa 6.
Reka se tee , hwetša se sengwe tu tšea!**

Sebaka sa go reka se fela ge setoko se fela.

A re ngwaleng

Lebelela papatšo ka tlhokomelo. Boledišana le bagwera ba gago ka dikarabo tša dipotšišo tše di latelago. Ka morago ngwala dikarabo tša dipotšišo tše.

Papatšo ye e lebišitšwe go bana ba mengwaga efe?

Mengwaga ye 5–7

Mengwaga ye 11–13

Mengwaga ye 14–16

Mengwaga ye 21–25

Ke ka lebaka la eng o bolela bjalo?

Ke ka lebaka la eng papatšo e na le hlogo ya go tšhošetša?

Lebelela mafoko a a mabedi a a lego mo papatšong.
Thalela medumo ye e boeletšwago.

Mofsa yo mongwe le yo mongwe o rata go ipona a le mo
fešeneng ge a le sekolong.

Na o kwele? Eya Gear Store o reke diaparo tše di lego fešeneng.

Go na le di 'l' tše kae mo lefokong le: **"Lala o lebeletše pulo ya lebenkele
la diyunifomo le bagwera"**?

Go na le di **"g"** tše kae mo mantšung a: **"Go goga šedi, ratega, amogelega?"**

Poeletšo ya medumo ya
mathomo ya lentšu re e
bitša "poeletšomedumo".
Mohlala: Bana bona ba
bega ba tomotše mahlo.
Poeletšo ya modumo "b".

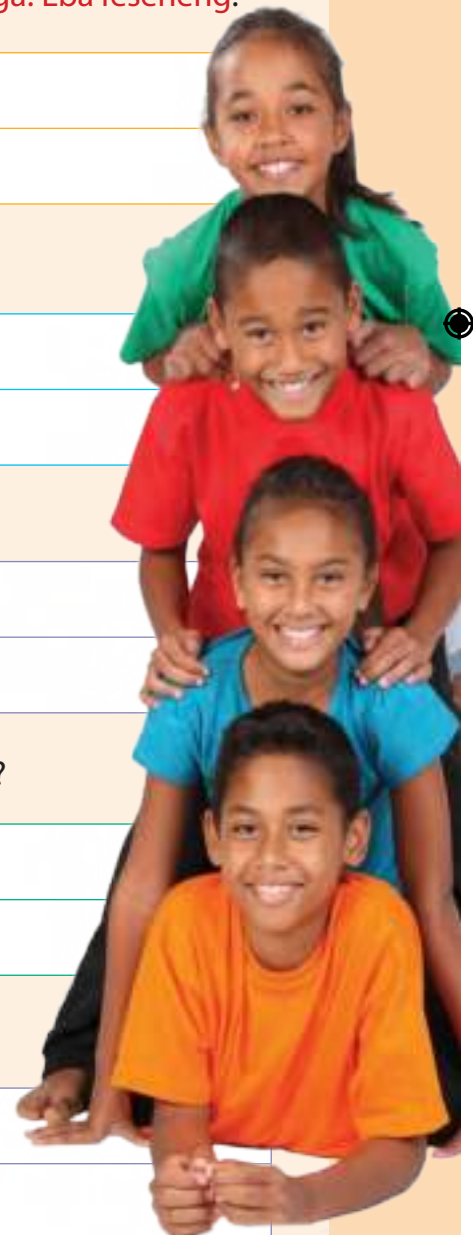
Ke ka lebaka la eng o nagana gore papatšo e na le tllhabataba ya: **"Tsebega! Eba fešeneng!"**

E hlohleletša babadi bjang?

Papatšo e tshepiša eng ge o reka ditsweletšwa go tšwa go Gear Store?

Mongwalo wo mosesane wo o lego ka tlase ga papatšo o re botša eng?

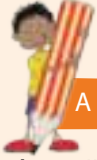
Papatšo e hlohleletša babadi go dira eng?

A re boleleng

Diragatšang papatšo go bapatša setšweletšwa goba ditirelo mo thelebišeng.

A re ngwaleng

Beakanya papatšo ya gago ka go ngwala dikarabo tša dipotšišo mo go mmepe wo wa monagano. Ge o feditše peakanyo ya gago ngwala o be o thale papatšo gabotse mo letlakaleng la ka thoko yela.

Dikeletšo mabapi le go ngwala sengwalwa sa tlhohleletšo:

- Tseba batheeletši ba ba lebišitšwego.
- Šomiša tlhabataba le dikafoko tša go goga šedi. Mohlala: “Ikhutše o be o ikhutše – ka matute a namune”.
- Go šomiša diswantšho go dira gore papatšo e goge šedi gomme e se ke ya lebalega.
- Go šomiša polelo ya dika ye bjalo ka poeletšomedumo, poeletšo le morumokwano. (Lebelela lephephetšhomo la 24 mabapi le go hwetša thušo ye nngwe).
- Go hlagiša mošomo wa gago ka bothakga ebile o bonala.

1 Sehlopha se se nepišitšwego ke sefe?

2 Setšweletšwa sa gago ke eng?

3 O tla šomiša tlhabataba(selokene) efe?

4 O tla šomiša thekiniki efe go tsošološa maikutlo a sehlopha se se nepišitšwego.

5 O ile go goga šedi ya babadi bjang?

6 Papatšo e tshepiša eng?

Papatšo ya ka

7 Na papatšo e na le nnete?

8 Na o šomišitše makgethe a mangwe a polelo a go swana le poeletšo medumo? (Lebelela lephephetšhomo la 24 mabapi le go hwetša thušo ye nngwe).

A re ngwaleng

Hlama papatšo ya gago mo sekgobeng se se filwego.

A re boleleng

Lebelela diswantšho gomme o bolele gore ke afe a maswao a bohlokwa a Afrika-Borwa, ao o kilego wa a bona goba wa kwa ka ga ona. Ke mafelo afe a mangwe a bohlokwa ao o a tsebago? Na ekaba mo o dulago go na le mafelo a bohlokwa a bilego a goga šedi, a go swana le legae la pele la motho yo bohlokwa, stediemo, serapa sa diphoofolo goba naga ye e ikadilego ye botse?

Table Mountain**Magaga a Congo****Soccer City****Sun City****Mokotimogolo wa Kimberley****Serapa sa Bosetšhaba sa Kruger****Pele o thoma go bala**

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tiile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

A re direng

Gagola letlakala la ka thoko ye, gomme o le mene go hlama pukwana ya Karata ya Z.

Hlama pukwana go bapatša lefelo leo le kgahlišago mono Afrika-Borwa leo baeti ba ka dumago go le bona. E ka ba lefelo la bohwa le le swanago le legae la motho yo bohlokwa, stediemo, moago wo bohlokwa wa kgale, museamo, serapa sa diphoofolo sa setšhaba goba tšhengwana, serapa sa pula goba Table Mountain.

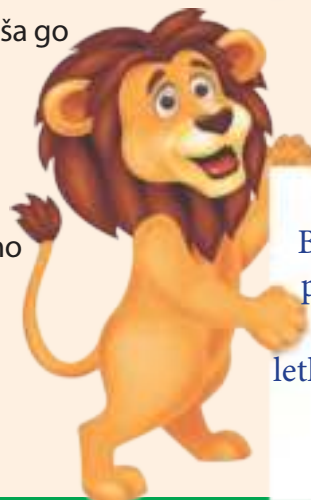
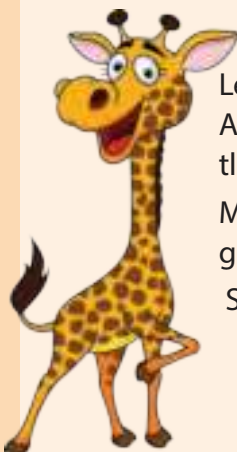
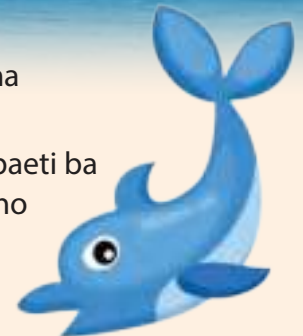
O tla swanelwa ke go šomiša polelo ya go hlohleletša go tutuetša batho gore ba etele lefelo leo.

Letlakala la ka ntle le swanetše go ba le mmepe wa Afrika-Borwa le mmolelwana wa go kgahliša goba tlihabataba – mohlala: "Naga ya histori le lethabo!"

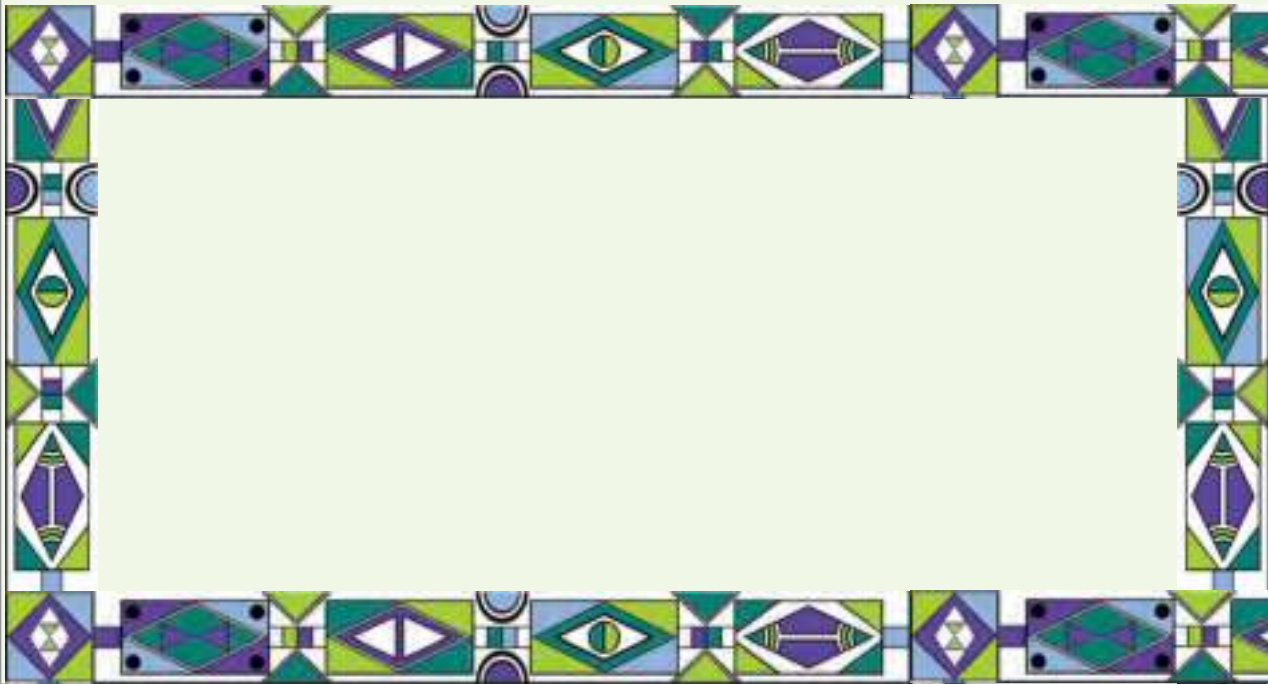
Mo letlakaleng le lengwe le le lengwe thala seswantšho gomme o ngwale tlhalošo ya seo ba tla se bonago.

Se le bale go ngwala:

- aterese ya lefelo,
- tšhelete ya go tsena le
- dinako tša go bula le go tswalela.

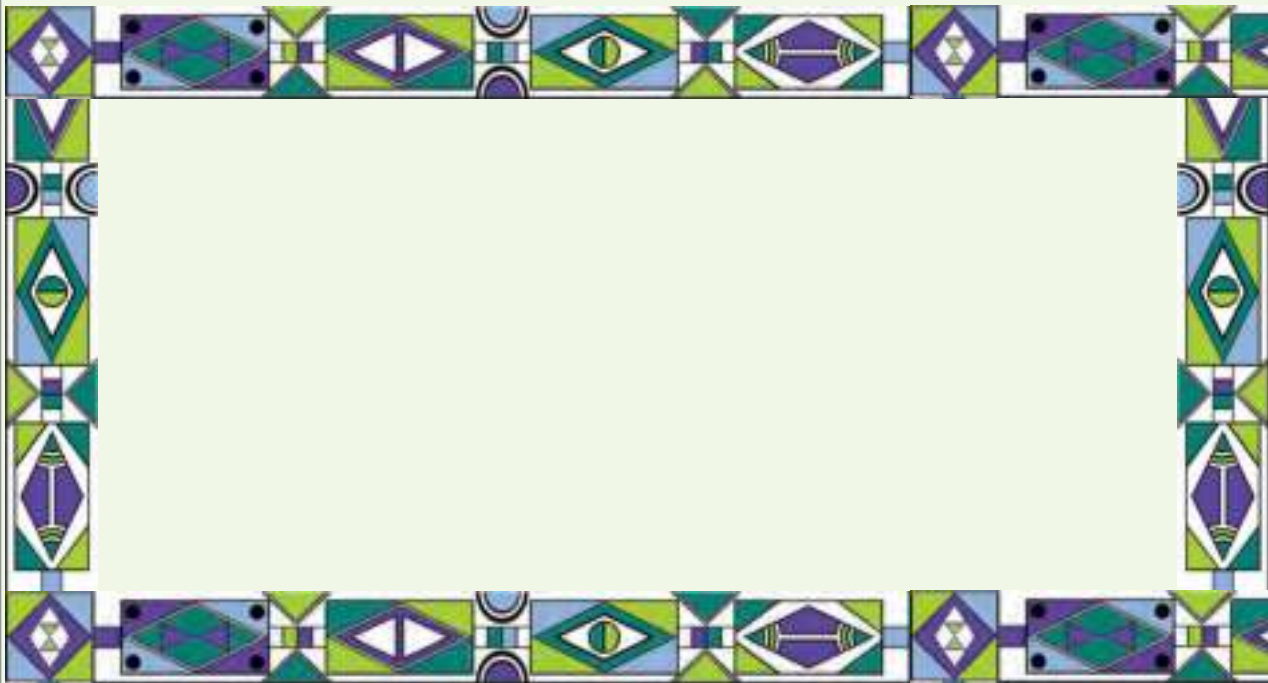

Beakanya
pukwana
ya gago
letlakaleng la
43.

LETLAKALA LA MATHOMO: Le menele pele

1

LETLAKALA LA MAFELELO: Lona ke leo go lona go ngwalwago tshedimošo ya kakaretšo ye bjalo ka nomoro ya mogala, atrese le atrese ya emele

6

5

2

3

4

A re ngwaleng

Hlama pamfolete ya gago. Ngwala mmepe wa monagano. Nomoro ye nngwe le ye nngwe ya karolo e laetša nomoro ya letlakala mo pamfoleteng.

Ge o se na go kgwarakgwarinya pamfolete ya gago, e re bagwera ba gago ba e bale.

1

Hlama khabara ya ka pele.

2

Ngwala tshedimošo ya maleba.

3

Ngwala tshedimošo ya maleba.

4

Ngwala tshedimošo ya maleba.

5

Ngwala tshedimošo ya maleba.

6

Ngwala dinomoro tša mogala, emeile le aterese tše ba ka ikopanyago le wena ka tšona.

Mafokonolo le mafokofokwana

Lefoko le na le dikarolo tše pedi.

1. Motho goba selo seo lefoko le lego mabapi le sona se bitšwa **sediri**.
2. Seo se dirwago ke sediri se bitšwa tiro. **Tiro** ka mehla e bopiwa ke lekgokasediri le kutu ya lediri.

Tumišo	o a lla.
Sediri	(Tumišo) , tiro (o a lla)

A re ngwaleng

Mo mafokong a ka fase laetša gore sediri ke sefe le gore tiro ke efe. Ngwala **sediri** ka fase ga karolo ya lefoko ye e re botšago gore lefoko le bolela ka ga mang goba ka ga eng. Ka morago o thalele sediri. Ngwala **tiro** ka fase ga karolo ye nngwe yela ya lefoko gomme o thalele lediri.

Lefoko leo le nago le sediri se tee fela le lediri le tee fela le bitšwa lefokonolo.

Moapei	o paka kuku.
Sefofane	se fofa ka godimo ga thaba.
Moapei yo a nonnego, yo a thabilego	o pakile kuku ye kgolo ya stroberi.
Sefofane se segolo sa silibera	se fofile ka godimo ga thaba ya maswika.

Go kopanya mafoko

Re ile sekolong

gomme

Ka morago ra bapala kgwele ntlatlana.

Go kopanya mafoko

Ge re šomiša mafokonolo fela go se re se ngwalago le go se re se bolelago, polelo ya rena le se re se ngwalago di ka ba dikgaokgao. Ge re kopanya mafoko a rena ka makopanyi go hlama mafokontši, go tla ba le kelelo ye kaone.

A re ngwaleng

Šomiša le lengwe la makopanyi a go kopanya mafoko a. Ka morago o thalele madiri.

Mantšu ao re a šomišago go kopanya dikafoko, dithabe le mafoko a bitšwa **makopanyi**. A bohlokwa ka gore a kopanya mafoko mmogo.

ka fao

le

le ge

e feela

ka gobane

eupša

1. Amo o ithuta ka maatla		ka nako ye nngwe o hwetša meputso ya tlase.
2. Amo ka nako ye nngwe o hwetša meputso ya fase.		o ithuta thata.
3. Ba be ba diila.		ba be ba na le dijo tše di lekane-go.
4. Phuki o rata diapola		o rata diperekisi.
5. Phuki o rata diapola		ga a rate diperekisi.
6. O tlogetše puku ya gagwe kua gae		a kgone go abelana le mogwera wa gagwe.
7. Morutiši o be a lokile		o be a tiišitše letsogo.
8. Merogo e godile gabotse		pula e nele gannyane.
9. Maemo a boso a be a le šoro		re ile ra tšea sephetho sa go se sepele.
10. O be a befetšwe		ke be ke tlile ka morago ga nako.
11. O ile lebenkeleng		o rekile ditšhokolete.
12. Oratilwe o bapala khrikete		o bapala kgwele ya maoto.
13. Go be go fiša		re ile ra tšea sephetho sa go rutha.
14. Ga a kgone go bona mo leswiswing		ga a otlele bošego.
15. Re tšere sephetho sa go se ye		o tsogile ka morago ga nako.
16. O timetše		a be a na le mmepe.

Na o kile wa swanelwa ke go hlohleletša batho gore ba kwane le kgopolo ya gago goba ba go lese o dire goba o hwetše se o se nyakago? Ge go le bjalo o swanela go ithuta gore polelo ya go hlohleletša e šoma bjang. Ka moka re šomiša ngangišano ya go hlohleletša gagolo ge re leka go kgodiša batswadi ba rena goba barutiši ba rena ka se sengwe.

Hle, Tate, na nkaba le noga e le seruiwaratwa? Ke a tshepiša gore ke tla e hlokomela ...

Hle, Mma, nka ya gabo Sam mafelelo a a beke? Batswadi ba gagwe ba tla be ba le gona ...

Hle, Morutiši, o ka lesa go re fa mošomo wa gae lehono? Re šoma kudu ka phapošing...

A re baleng

Lebelela mehlala ye e latelago ya go ngwala ka go hlohleletša.

Hlogo

Yo mongwe le yo mongwe sekolong o swanetše go seketša mohlagase

Maikemišetšo

Go kgodiša yo mongwe le yo mongwe kua sekolong go seketša mohlagase.

Batheeletši ba ba lebišitšwego

Hlogo ya sekolo le barutiši

Lebaka la mathomo

Sa mathomo didirišwa tša mohlagase di šomiša mohlagase wo montši, ka lebaka leo disekirini tša khomphutha le diporotšeketara le diyalemoya di swanetše go timiwa ge di sa šomišwe. Beke ya go feta, didirišwa ka moka tša mohlagase di tlogetšwe di šoma ka nako ya maikhutšo le ka nako ya sekolo.

Lebaka la bobedi

Sa bobedi, didirišwa tše dingwe tša mohlagase tše bjalo ka mabone le diruthufatši le tšona di šomiša mohlagase wo montši. Yo mongwe le yo mongwe o swanetše go tima mabone ge a etšwa ka phapošing. Dihithara le difene di swanetše go šomišwa ge boso bo tonya kudu. Bekeng yela ya go feta dihitara di be di tlogelwa di tuka bošego ka moka.

Akaretša polelo. Go fa maele a mafelelo gore le ka dira eng.

Nka fetša ka gore, ge ka moka re ka nagana ka ga go seketša mohlagase re ka fokotša tšhomišo ya rena ya mohlagase. Re swanetše go thoma go fokotša tšhomišo ya rena ya mohlagase gona bjale.

Boledišana le mogwera wa gago ka ga dikarabo tša dipotšišo tše. Mongwadi o fa dikgopolo tše kae le gona o fa bohlatse bofe go thekga kgopolo ye nngwe le ye nngwe ya gagwe?

A re boleleng

Mo mohlaleng wo mongwadi o fa mabaka a be a a hlaloše go tliša polelo ya gagwe.

Na thelebišene ga ya lokela bana?

Hlogo

Go kgodiša batho gore thelebišene ga se selo se sebe mo baneng, le gona le ge e hloheletša bana go ba le mekgwa ye mebe, e fa bana ditlabakelo tša thuto le gona e kgona go fa mekgwa ye mebotse ya maitshwaro.

Mo mohlaleng wo, mongwadi o fa dikgopolo tša go dumelana le tša go ganetšana le se a se boelago. Mongwadi o re "ka letsogong le ..." eupša "ka go le lengwe letsogo ..."

Maikemišetšo

Batswadi le barutiši

Batheeletši ba ba lebišitšwego

Ka go le letsogo, dipapatšo tša TV di hloheletša bana go ba bašomiši ba megabaru. Godimo ga moo ga go na mohola go bana go dula ba lebelela tša dipapadi mo thelebišeneng. Ba swanetše go kgatha tema dilong tša dipapadi.

Ka go le, letsogo

Ka go le lengwe letsogo thelebišene e ka fana ka tshedimošo yeo bana ba e nyakago. Mananeo a mantši, a bjalo ka "Learning Channel" a ruta babogedi diteng tše bohlokwa tša dithuto. Godimo ga moo, gape thelebišene e laetša mekgwa ye mebotse ya tša maphelo.

Ka go le lengwe letsogo

Bofelong, le ge go lebelela thelebišene go ka tliša ditlwaelo tše mpe e ka ba le thuto le gona e ka tšweletša pele go phela gabotse.

Akaretša kgopolo ye. Efa maele a mafelelo.

A re boleleng

Mongwadi o fa dikgopolo tše kae?

O fa dintlha dife tše botse tša gore thelebišene e lokile?

O fa dintlha dife tše pedi tša gore thelebišene ga ya loka?

Ke dikgopolo dife ka ga thelebišene tše barutiši ba ka di ratago?

Ke dikgopolo dife ka ga thelebišene tše batswadi ba ka thulanago le tšona?

Lentsu le lefisa

Blank lined box for writing the answer.

A re direng

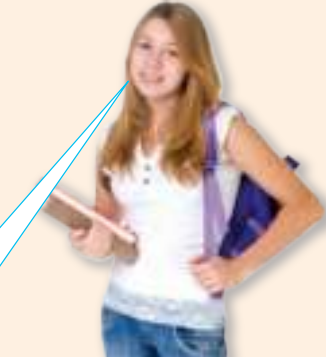
Boledišana le mogwera wa gago ka dihlogo tše di latelago, ka morago o kgethe e tee ye o tla ngwalago ka yona. Ka morago o šomiše maphephetšhomo a a latelago go beakanya dikgopolo tša gago.

Matšatši a makhutšo a dikolo a swanetše go telefatšwa.

Bana ba fiwe mošomo wa gae wo monnyane.

- Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago
- Ngwala ka mogwa wa go kgwarakgwarinya
- Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago
- Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago
- Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

1

Maikemišetšo

2

Sehlopha se se nepilwego

3

Kgopolo ya mathomo

4

Kgopolo ya bobedi

Ngwala hlogo ya gago mo

5

Kgopolo ya boraro

6

Maele mabapi le seo se ka dirwago

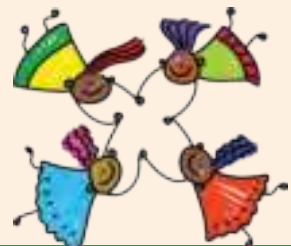
7

Bofelo

A re boleleng

Leka kgopolo ya gago bjalo ka ngangišano pele o e ngwala letlakaleng la ka thoko yela.

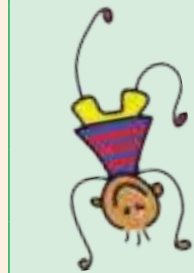

A re ngwaleng

Šomiša mmepe wa monagano go hlama
kgopolo ye e kgodišago. Ngwala ...

Hlogo	
Maikemišetšo	
Sehlopha se se nepišetšwego	
Kgopolo ya mathomo go thekga kgopolo ya gago	
Kgopolo ya gago ya bobedi ya go thekga hlogo ya gago.	
Akaretša kgopolo ya gago. Efa maele a mafelelo.	

Tshwantšhanyo

Tshwantšhanyo e swantšhanya goba e bapiša selo se le sela ka lebaka la go nyaka dika tša go swana gare ga tšona.

Ke yo motelele bjalo ka thutlwa.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

Tshwantšhišo

Tshwantšhišo e bapetša dilo tše pedi ka go re selo se ke se sengwe.

Monna yo ke tau.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

Poeletšomodumo

Mantšu ao a thomago ka tlhaka ya go swana a šomišwa ka go latelana go goga šedi ya mmadi.

Kgoši, kgomo e kgaotše kgole.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

Poeletšo ya ditumanoši

Mantšu a go ba le ditumanoši tše di swanago a šomišwa go ekiša modumo wo go ngwalwago ka ga ona goba go hlagiša moya wo o fokago.

Mmapula o bula puku ya dikuku tše a di rutilwego.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

Mahlalošetšagotee

A ke mantšu ao a nago le ditlhalošo tša go swana.
Re šomiša mahlalošetšagotee ge re nyaka go dira gore
polelo ya rena e phele, e relele e kwagale.

Mošemane yo o thantše/hlalefile.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

Malatodi

A ke mantšu ao a nago le ditlhalošo tše di ganetšanago.
Re a šomiša go tšweletša dipharologanyo.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

Maekiši

A ke mantšu ao a ekišago medumo.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

Poeletšo ya ditumammogo

Se ke poeletšo ya tumammogo ye e swanago ye
e ka tšwelelago gabedi goba go feta ka tatelano ye kopana.

Bana bona ba bina ba boela morago.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe? Bona ka fao modumo wa
"b" o boeletšwago ka gona.

Pheteletšo

Re šomiša pheteletšo ge re oketša boleng, khwalithi ya selo
ka go fetiša. Pheteletšo le yona ke mokgwa wa go natefiša polelo.

O be a sa kitime o be a fofa.

Na o ka gopola ka ga mehlala ye mengwe?

A re ngwaleng

A mangwe a mafoko a mo mmeleng a hlaloša moanegwa yo a lego ka go la mmagoja mola a mangwe a hlaloša moanegwa yo a lego ka go la ngele. Thala mothalo go tšwa lefokong le lengwe le le lengwe go ya go moanegwa wa maleba.

O dira eng
bošegong
bō
bōkaaka?

O na le yunifomo ye talalerata ye e
hlwekilego.

Moriri wa gagwe o eme bjalo ka
dithupana tša ditšhila.

O bonala eke o swanetše go hlapa.

O na le lentšu la kodu ye kgolo.

O bonala a tšhogile a bile a le molato.

O bonala a le bogale.

Ke Zakes o na le mengwaga
ye 11.

Ga go selo.
Ke fō lebelela
ngwedi le dinaledi.

A re ngwaleng

Bjale ngwala seo baanegwa ba ba babedi
ba bolelago ka ga sona. Se se bitšwa poledišano.
Poledišano e re botša se batho ba se bolelago
goba ba boledišanago ka ga sona.

Dipapadi di ngwalwa ka tsela ye. Ge o feditše go ngwala
poledišano ya gago, e diragaletše barutwana ka phapošing.

Lephodisa: *O dira eng mo mmileng bošego bjale?*

Zakes: _____

Lephodisa: _____

Zakes: _____

Lephodisa: _____

Zakes: _____

Lephodisa: _____

A re boleleng

Go na le diboledi tše kae poledišanong ye?
Ke bomang?
Polelo goba retšisetara ya lephodisa e tla fapana bjang le
polelo ya mošemana wa go seleka?

A re ngwaleng

Ngwala temana yeo mo go yona o hlalošago yo mongwe
wa baanegwa.

Bjale ngwala poledišano ye e diragalago gare ga gago le morutiši wa gago.
Ngwala leina la gago mo methalong ye mehubedu.

Morutiši:

Ke lekga la boraro beke ye o sa dire mošomo wa gago wa gae.

(Wena):

Morutiši:

(Wena):

Morutiši:

(Wena):

Morutiši:

Baanegwa ba kanegelo ye ke bomang?
E hlagišitšwe bjang?
Na o kgona go šupa sebopego sa poledišano?
Diboleledi ke bomang?

A re boleleng

A re baleng

Balela papadi ye godimo le bagwera ba gago ba 7, gore yo mongwe le yo mongwe wa lena a kgone go bala ye nngwe ya dikarolo tša diphoofolo gomme yo mongwe wa lena a be moanegi yo a balago dikarolo tše di lego ka mašakaneng.

Kgalekgale diphoofolo tša motse wa Bera di be di phela mmogo di thabile.

Bophelo bo be bo le bose kudu, mebutlanyana, dipitsi tša methalothalo, dikubu tše di thabilego, dikwena tše bohlae, ditlou tše dikgolo gape le dikgabonyana, ka moka di be di phela gammogo ka lethabo ... go fihla ge tau ya pelompe e nyaka go di bolaya e di je.

Go tloga ka lona letšatši leo diphoofolo di be di phela ka letšhogo dinako ka moka.

Ka letšatši le lengwe, tša tšea sephetho se segolo sa go laetša sebete: di be di tla ya go tau go hwetša tharollo ya bothata bjo.

Ge tau e bona diphoofolo ka moka di batamela, e ile ya thaba, ka gobane e be e nagana gore e ka se ye go tsoma letšatši leo ka gobane di be di itlišitše go yona.

Gomme ya re ge e thoma go rothiša mare ka lebaka la go nagana ka dijo tša letena, kgabo ya fofa, ya batamela, ya bolela le yona.

Kgabo: Hle, Mna Kgoši ... eeh ... mm ... re nyaka go bolela le wena ka ga taba ye bohlokwa.

Ge o ka re bolaya ka moka ga rena, o ka se sa ba kgoši gape.

Ka morago diphoofolo ka moka tša thoma go bolela ka nako e tee.

Pitsi: Ee, o tla hloka yo o ka mmušago.

Kwena: O tla no dula o le tee bogošing bja gago.

Kubu: Gape o tla swarwa ke tlala kudu gomme wa hloka yo o ka mmolayago wa mo ja.

Tlou: Ka pelapela o tla hwa o bolawa ke tlala.

Mmutlanyana: Ka fao re na le keletšo ye re ratago go go fa yona. Ge o ka emiša go hlwa o re bolaya, re tshepiša gore letšatši le lengwe le le lengwe, re tla go romela yo mongwe yo o tla mo jago. O ka se ke wa hlwa o ile go tsoma gape.

O ka no dula wa hlwa o bogetše thelebišene letšatši ka moka.

Tau e ile ya theeletša seo diphoofolo di bego di se bolela.

Tau: Le tla ntlšetša dijo? Seo ke tharollo ye botse! Fela ke swanetše go le lemoša.

Ge le ka tshedisha letšatši le tee, ke tla le ja ka moka ga lena ka nako e tee.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiša karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Ke ka fao ba ilego ba dumelelana ka gona. Go tloga ka lona letšatši leo, tau e be e išetšwa phoofolo e tee letšatši le lengwe le le lengwe, gomme tau ya thakgala kudu. Ka letšatši le lengwe e be e le sebaka sa Mmutlanyana go fana ka bophelo bja gagwe gore tau e je. Mmutlanyana o be o sa nyake go hwa, ka fao wa loga leano. Ka go iketla, Mmutlanyana wa ya legolong la tau. Ge a fihla fao, ke ge tau e getlagetla, e eya fase le godimo, e sa kgosele. Tau e be e swerwe ke tlala kudu. Tau e ile ya befelwa kudu ge e bona Mmutlanyana wo monnyane kudu.

Tau: Na o nagana gore Mmutlanyana wo monnyane bjalo ka wena o ka ba nama ye e ntekanego mosegare ka moka? Ke swerwe ke tlala kudu, anke o itebelele gore o yo monnyane gakaakang ebile o fedile ka go ota!

Mmutlanyana: Diphoofole, ge re bolela nnete di go rometše mebutlanyana ye tshela, Mna Tau, fela ye mehlano ya yona e bolailwe le go jewa ke tau ye nngwe.

Tau: Ke tau ye nngwe efe yeo? Ke nna kgoši ke le tee mo tikologong ye.

Mmutlanyana: E be e le ... ee ... e be e le ... tau ye kgolokgolo.

Tau: Tau ye nngwe yeo e rile ke yona kgoši ya nnete mo sekgweng.

Tau: Nkiše go tau ye nngwe yeo, gore ke tle ke e rute mo diphala di nwago meetse gona – ye ke tikologo YA KA! Ke Nna Kgoši ke le Tee Mo! Bogoši KE BJA KA!

Mmutlanyana wo monnyane wa iša tau nokeng ya go iša. Mmutlanyana o boditše tau gore tau ye nngwe yela e dula ka meetseng gona kua nokeng. Tau e ile ya tsepelela ka nokeng gomme ya bona seina sa yona.

Ya nagana gore ke tau ye nngwe yela. Ya rora! Lefase la thothomela! Gomme ka pela tau ya tshela ka meetseng go hlasela seo e bego e nagana gore ke tau ye nngwe yela. Tau ya thula maswika a makoto ka hlogo, ya phatloga gomme ya nwelela ya kgangwa ke meetse. Mmutlanyana wo monnyane, ka lethabo wa myemyela, wa boela go diphoofole tše dingwe, go yo phatlalatša ditaba tše di bose. Gomme diphoofole ka moka tša phela ka lethabo go tloga lona letšatši leo mo motseng wa Bera.

A re ngwaleng

Bala dipotšišo tše di latelago gomme o ngwale dikarabo tša tšona mo dikgobeng tše di filwego.

Ke leina lefe leo le ka swanelago nonwane ye?

Leano la Mmutlanyana wo monnyane e be e le eng?

Ke ka lebaka la eng diphoofole tše dingwe di be di boifa tau ka tsela ye?

Ke ka lebaka la eng diphoofole di be di kgamakgametša (mmh hh) ge di bolela le tau?

A re boleleng

Mo go maphephetšhomo a mabedi a go feta o badile dipoledišano tše pedi. Bjale beakanyetša go ngwala poledišano ya gago. Šoma le molekane wa gago go feleletša mmepe wo wa monagano.

• Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago • Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya • Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago • Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago • Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Hlogo ya papadi

1 Baanegwa ke bomang?

2 Thulaganyo ke eng?

4 Moanegi o tla reng?

3 Tikologo ke efe?

5 Ke nyaka go romela molaetša ofe?

A re ngwaleng

Šomiša mmepe wa monagano go kgwarakgwarinya gomme ka morago, ge o se na go bala le go rulaganya mokgwarakgwarinyo wa gago, ngwala papadi ya gago ka bothakga mo dikgobeng tše di filwego.

O ka kgona go aga le go godiša baanegwa ba gago ka se ba se bolelago. Ngwala mantšu a nnete ao baanegwa ba gago ba a bolelago. Ngwala maina a baanegwa ba gago ka kholomong ya go la ngele gomme ka morago o ngwale seo ba se bolelago, ka lebaka la lebjale.

Hlaloša tikologo ya ditiragalo

Maina a baanegwa	Se ba se bolelago ka lebaka la lebjale

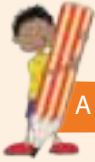
[illegible]

Dumelela barutwana ba sehlopha sa gago go bala papadi ye o e ngwadilego. Na ba be ba kgona go kwešiša thulaganyo ya yona? Na ba ile ba kgona go lemoga baanegwa ba papadi ya gago?

Go šomiša ditsebjana: Ka mehla o thoma goba wa feleletša ka lediri la go bega, la go swana le kgopela, bolela, hlaloša.

“Mphe sebaka hle,” gwa kgopela Boati, goba Boati a kgopela “Mphe sebaka”.

[mothalo wo mofsa] “Na nka sepela le wena?” gwa botšiša Tumišo, goba Tumišo a botšiša “Na nka sepela le wena?”

A re ngwaleng

Ngwala ditsebjana kua mathomong le kua mafelelong a seo seboledi se sengwe le se sengwe se se bolelago.

Kgabo ya botšiša Mna Kgoši nka bolela le wena?

Mmutlanyana o rile ge o ka re ja o tla dula o le tee mo tikologong ya gago.

Tau e ile ya botšiša na le tla tliša dijo tša ka ka gae ga ka?

Ke ka lebaka la eng o e dirile? O ile a botšiša.

Anna o rile ga go selo se ba ka se dirago ka ga yona.

Bjale ngwala seo ba se bolelago ka polelopegelo.

Anna

Na o nagana gore pula e tla na ka Mokibelo?

Tšhate ya maemo a bošo e laetša pula ya bošego fela.

Boati

Tumišo

Go lokile ka gobane Chiefs e raloka gabotse.

Kopanya mafokonolo a gomme o hlame mafokofokwana.
Šomiša **gomme** goba **ka gobane**.

Katse e jele legotlo. Katse e jele tšhese.

Re kwele medumo ye e sa tlwaelegago. Re be re tšhogile.

Mpša e bogotše. Go be go na le motho kua hekeng.

Re kitimile gore re šireletšege. Pula e nele.

O rekile roko. O rekile phere ya dieta.

A re ngwaleng

Hwetša **mahlalošetšagotee** (mantšu ao a nago le tlhalošo ya go swana) a mantšu a a lego mo lenaneong. Šomiša mantšu a gore a go thuše.

Mahlalošetšagotee ke mantšu ao a nago le tlhalošo ya go swana. Mohlala: **thabile** ke lehlalošetšagotee la **thakgetše**.

lahlegile

tšofetše

bona

ditlakala

lokile

sebetse

šeba

nnyane

gadima

theeletša

tsorama

thabile

lefasetere

thakgetše

kotama

phadima

bogale

letsikangope

Kgologolo

dithole

timetše

Bjale nagana ka ga **malatodi** a mantšu ao a thaletšwego. A ngwale ka lepokising mafelelong a lefoko.

E be e le letšatši la go fīša lehono.

Ke be ke kgona go bona gore mpša ya ka e a lwala, mahlo a yona a be a le bodutwana.

Ke phasitše moleko wa Mmetse gomme ka šoma gampe ka Seisimane.

Puku ye e leša bodutu.

Maemo a boso ga a na nnete nako ye ya ngwaga.

Tsela ya Nelson Mandela ke ye kgolo go di feta.

A re baleng

Taba ye mpe ya meethimolo

Maabane bošego ke be ke ethimola
 ka maatla, ke be ke lwala kudu.
 Ke ile ka yo bona ngaka gomme ya mpha
 diphilisi tše pinki.
 Ke ile ka yo robala ka iri ya seswai.
 Gomme ke ile ka tima lebone.
 Ke šomišitše lepokisi ka moka la dithišu ka
 go ethimola bošego ka moka.
 Ke ile ka ethimola ka ba ka ethimola,
 bošego ka moka.
 Ga se ka khutša gabotse.
 Ka fao, leo ke lona lebaka, Morutiši, la gore
 ke tle ke palelwe ke moleko wa mopeleto.

Bruce Lansky (e amantšwe)

A re boleleng

- Leka go theeletša mošito wa sereto.
- Se balele godimo gomme o phaphathe diatla go ya ka morethetho.
- Bolela le mogwera wa gago ka ga sererwa sa sereto.

A re ngwaleng

Ngwala sereto. Leka go dira gore mothalo wo mongwe le wo mongwe wa bobedi o felele ka lentšu la go ba le morumokwano. Kgwarakgwarinya sereto sa gago. Se balele mogwera wa gago godimo gomme ka morago o se ngwale mo dikgobeng tša ka fase.

A re ngwaleng

Šomiša a mangwe a mabopi/matlema a go feleletša mafoko a ka tlase.

fase

ka

gare

godimo

ka godimo

kgauswi

Jimi o kitima _____ ga tsela.

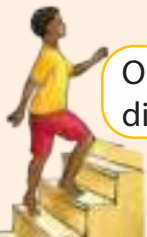
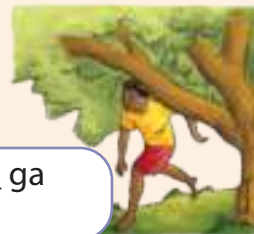
O hlapa _____ pafong.

O tshela _____ ga legora.

O sepela ka _____ ga mohlare.

O sepela _____ ga ditepese.

O feta _____ le lepokisi la poso.

A re ngwaleng

Ngwala leina la phoofolo go feleletša ditshwantšhanyo.

Gantši re hlaloša selo ka go bolela gore se swana le se sengwe. Go fa mohlala: ge motho yo mongwe a nanya kudu, re ka re, "O nanya bjalo ka leobu". Se se bitšwa tshwantšhanyo. Gantši re šomiša diphoofolo mo go tshwantšhanyo.

1	E boima bjalo ka	tlou
2	O bogale bjalo ka	
3	O rata dithotse bjalo ka	
4	O nanya bjalo ka	
5	O bobola bjalo ka	
6	O na le swele bjalo ka	
7	Ke yo motelele bjalo ka	
8	O ikgantšha bjalo ka	

A re baleng

A re swaraneng ka diatla
mmogo Afrika-Borwa, Re
setšhaba sa go ikgantšha.
Mmogo re opela koša ya
rena ya Setšhaba ya,
Nkosi Sikelel' iAfrika.

Le rena bana ba bannyane re swanetše go
thuša go aga naga ya rena.
A re direng Afrika-Borwa lefelo le lekaone
Nkosi Sikelel' iAfrika.

A re aganeng.
Rena re baetapele ba ka moso,
Baetapele mo lefaseng la rena la letšatši
Nkosi Sikelel' iAfrika.

A re boleleng

- Sereto se bolela ka ga eng?
- Ke ka lebaka la eng re re ke seretotumišo?
- Na sereto se na le mošito?
- Batho ba opela neng diretotumišo?

- Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago
- Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya
- Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago
- Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago
- Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

A re ngwaleng

Le nagana eng lena bjalo ka barutwana, le ka dira eng gore lefase la rena e be lefase le lekaone? Ngwala dikgopolo tša gago mo go mmepe wo wa monagano.

A re ngwaleng

Bjale ngwala ka fao re ka dirago gore Afrika-Borwa e be lefelo le lekaone go phela go lona.

Šomiša dikgopolo tša gago tše di lego mo go mmepe wa monagano. Re go file lefoko la hlogotaba gore o kgone go ngwala temana ya gago.

Afrika-Borwa ke naga ye botse gomme rena ka moka re ka thuša gore e be naga ye kaone go dula go yona.

Bjale ngwala sereto ka ga bophelo ka Afrika-Borwa.

Lapologa

Hle, lebelela ngwedi, o phadima kua godimo; Bona hle, mme, o ka re ke lebone mo moyeng.

Bekeng ye e fetilego o be o le wo monnyane gomme o bopegile bjalo ka bora; bjale o godile go feta. Bjale o godile, ke kgokolo bjalo ka O.

E Follen (se amantšwe)

Direto tše di theilwego go dikologa letšatši

A re boleleng

- Na o tseba maina a diplanete?
- Na o ipotšiša gore diplanete di dutše bjang?
- Na di swana le planete ya rena, Lefase?
- Na o šetše o kile wa bona le ge e ka ba e tee ya tšona, kua leratadimeng?
- Na o tseba gore re bokgole bjo bokaakang go tloga letšatšing?

Mo go sereto se, pluto e sa tšewa gore ke planete. Ka 2006, borasaense ba dumelane ka ga tlhalošo ye mpsha ya gore planete ke eng, gomme ba tšea sephetho sa gore Pluto ga se planete bjalo ka tše dingwe.

Diplanete di sepela go dikologa letšatši. Theeletša bjalo ka ge ke tlile go di bitša ka e tee ka e tee.

Mekhuri? Ke mono!

Nomoro ya pele ye e lego kgauswi le letšatši.

Venase? Venase?

Nomoro ya bobedi Ya go phadima, bjalo ka ge nke ke ye mpsha

Lefase? Ke mono!

Nomoro ya boraro ke Lefase, legae la ka le wena.

Mmase? Ke mono!

Nomoro ya bone, e Khubedu gomme ke komana-madula a bapile gore re dire dinyakišišo.

Jupita? Ke mono!

Nomoro ya bohloano, ke planete ye kgolokgolo, ye e se nago bophelo.

Sethene? Ke mono!

Nomoro ya boselela, dipalamonwana tše tshela tša lerole le aese tše di tswakanego.

Yureniase? Ke mono!

Nomoro ya bošupa. Planete ye e emišeditšwego kua godimo legodimong.

Nepotšhune? Ke mono!

Nomoro ya boseswai Ka kolo e tee ya bogolo bjo bogolo kudu.

Pluto? Ke mono!

Nomoro ya bosenyane. Ye nnyane go feta ebile ke yona ya mafelelo mo mothalong!

A re boleleng

- Sereto se bolela ka ga eng?
- O nagana gore ke ka lebaka la eng mongwadi a ngwadile sereto se?
- Sereto se, se go botša eng mabapi le maemo a diplanete?
- Planete ya rena, e lego Lefase, e bokgole bjo bokaakang go tloga letšatšing?
- Balela sereto godimo gomme o bethiše leoto fase go ya ka morethetho wa sona.

A re ngwaleng

Nyaka diphere tše nne tša mantšu mo seretong ao a nago le morumokwano gomme ka morago o a ngwale mo lenaneong.

Mantšu a mabedi	a mafa				

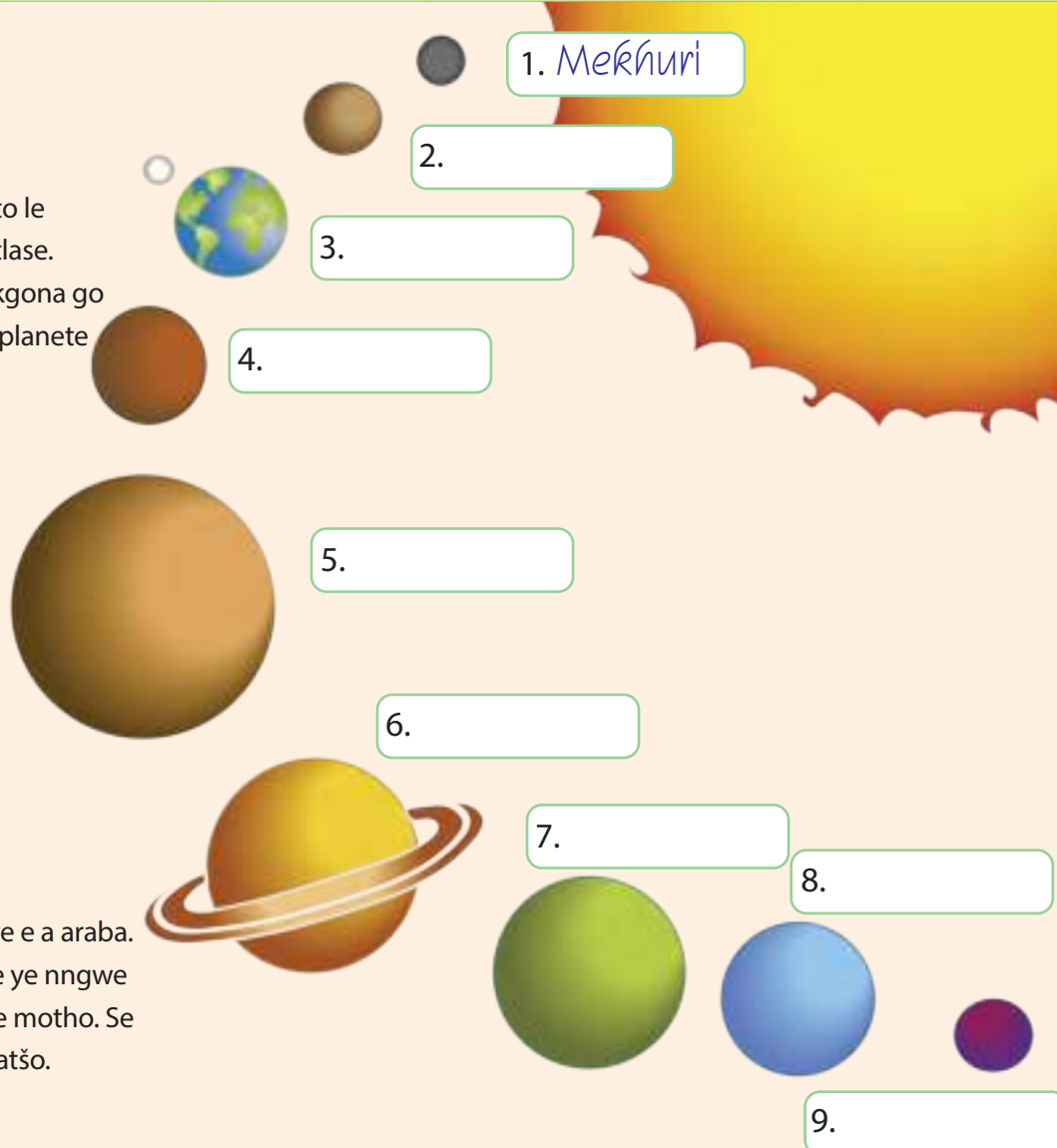
A re direng

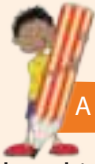
Bjale lebelela sereto le seswantšho sa ka tlase.

Bona ge eba o ka kgona go ngwala maina a diplanete go tšwa go sereto se se bolelago ka ga maemo a tšona mabapi le letšatši.

Sereto se go botša maemo a planete ye nngwe le ye nngwe.

Mo seretong se, moreti o bitša diplanete ka maina gomme ye nngwe le ye nngwe e a araba. O bolela le planete ye nngwe le ye nngwe eke ke motho. Se re se bitša mothofatšo.

A re ngwaleng

Beakanya go ngwala sereto. Ngwala mafoko a mabedi a go ba le morumokwano ka lepokising le lengwe le le lengwe. Šoma le mogwera wa gago. Boledišanang gomme le ngwale dikgopolo tša ditemana tša sereto sa gago se se lego ka lepokising. Ka morago o ngwale mafoko a mabedi a go ba le morumokwano ka lepokising le lengwe le le lengwe.

• Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago • Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya • Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago • Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago • Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Hlōgo ya sereto

Tshwantšhišo ke eng?

Re šomiša tshwantšhišo kudu mo thetong. Tshwantšhišo ke tšhomišo ya lentšu (gantši ke leina le le tlwaelegileo) goba sekafoke se se hlalošago diponagalo tša selo se sengwe. Mehlala ke: O na le pelo ya tau. Bošego ke tau/ Sefahlego sa gagwe ke seswantšho. Monna ke tau.

A re ngwaleng

Bjale ngwala sereto sa gago ka bothakga gomme ka morago ga fao o se hlagiše sehlopheng sa gago.

Large empty space for writing or drawing, with horizontal lines.

A re boleleng

Bolela gore ye nngwe le ye nngwe ya ditshwantšhišo tše di bolela ka eng. Thala seswantšho go laetša ye nngwe ya tšona.

Morutiši wa rena ga a gona gomme sekolo ke disorokisi.

O ile a ba aese ka lebaka la letšhogo.

Moleko o be o le bonolo kudu – o be o le bogobe fela.

Large empty space for writing or drawing, with a light blue border.

ITEKOLE

Ke kgona go

	😊	😞
Bala nonwane		
Bala sengwalwa sa tlhohleletšo		
Sekaseka sengwalwa sa tlhohleletšo		
Bala athekele ya kuranta		
Lemoga hlogotaba, mongwadi wa athekele, matseno		
Bala poledišano		
Beakanya le go ngwala kanegelo		
Beakanya le go ngwala athekele ya kuranta		
Beakanya le go ngwala poledišano		
Bolelela pele ka fao kanegelo e tla felago ka gona		
Diragatša papadi ka ga kanegelo		
Lemoga baanegwa, thulaganyo, tikologo le baanegwa		
Šomiša dihlogo le meselana		
Efa malatodi le mahlalošetšagotee		
Lemoga sediri le sedirwa		
Lemoga le go šomiša mehuta ye e fapanego ya maina		
Sekaseka papatšo		
Lemoga sehlopha se se nepišitšwego go ba sa batheeletši		
Lemoga dikokwane tše di fapanego tše di lego mo go papatšo		
Ngwala papatšo ka go šomiša polelo ya dika		
Hlama pukwana		
Hlaloša gore go bolelwa ka eng ka lefokonolo le lefokontši		
Lemoga sediri le tiro mo lefokong		
Šomiša mabopi ka mokgwa wa maleba		
Lemoga dingangišano tše di thekgago polelo ye e hlohleletšago		
Beakanya le go ngwala ngangišano ye e hlohleletšago		
Lemoga dikokwane tša theto tša go swana le tshwantšhišo le tshwantšhanyo		
Šomiša polelo ye e hlohleletšago		
Lemoga dipego, dipotšišo le ditaelo		
Kgonthišiša go ba gona ga kwano gare ga sediri le lediri		
Šomiša dika le diema		
Šomiša mahlaodi		
Šomiša mabaka a bonolo		

Morero wa 3: Go bolela gore e dirwa bjang

Sengwalwa sa dithutišo/ditaelo Kotara ya 2 Beke ya 1-2

33 Go paka dikuku 70

Go lemoga melawana ya sengwalwa sa ditaelo.
Go sega le go bea ditaelo ka tatelano.
Go nyakišiša gore ke dibjana dife tše di nyakegago.
Go araba dipotšišo tša tekatlhaologanyo tše di ithekgilego godimo ga motswako.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago.

34 Go ngwala motswako 72

Go ngwala motswako wa dijo tše o di ratago.
Go ngwala ditaelo ka tatelano tša go dira komiki ya teye.
Go ngwala tšhate ye e elelago ya mešongwana ya letšatši.

35 Mathomo a mafa le bofelo bjo bofsa 74

Dithutišo ka ga dihlogo le meselana.
Ditlhalošo tša dihlogo le meselana.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago.

36 Hlama batantshi ba ba tafola 76

Go bala ditaelo.
Go ngwala ditaelo o šomiša diswantšho.
Go ngwala tšhate ye e elelago o šomiša dikopanyi.

37 Ka moo ke hlwelego ka gona 76

Go laetša dinako tša go fapana mo go tšhupanako le mešongwana ye e dirilwego.

38 Go ngwala lengwalo leo le nago le ditaelo 78

Go thala mmepe wo o tla sepelago le ditaelo tša gago.
Go ngwala ditaelo.

39 Didiri, madiri, didirwa 80

Go šupa sediri, lediri le sedirwa mo mafokong.
Go šupa madiri a lefedi.
Go ngwala mafoko ao a nago le sediri, lediri, le sedirwa.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago.

40 Se pukuntšu e re botšago sona 82

Go šupa melawana ya pukuntšu ya go swana le:
Mantšu a go nyaka tlhalošo a ngwalwa ka bokoto gomme mantšu a go hlaloša a latela ka morago.
Mantšu a mehlala, mantšu ao a filwego le ditlhalošo tša go fapana gammogo le dikarolo tša polelo.

Go anega nonwane Kotara ya 2 Beke ya 3-4

41 Bošego bjo nka se tsogego ke bo lebetše 84

Go bala le go boledišana ka ga kanegelo.

42 Tše dingwe gape ka ga kwena 86

Go ngwala tekatlhaologanyo ye e swanago le ya tlhahlobo ye e nago le dipotšišo tša kgethontši le tša boinaganelo.
Dithutišo ka ga madiri ao a feletšego/bontšhago nako ye e rilego.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago.

43 Letšatši le le latelago... 88

Diragatša papadi ye e theilwego godimo ga kanegelo.
Šedi e fiwa baanegwa.
Go kgetha mahlaodi o hlaloša moanegwathwadi.
Go šomiša mahlaodi go ngwala semelo sa moanegwa.
Go beakanya go ngwala taodišo.

44 Go ngwala kanegelo ya ka 90

Maabane bošego ke lorile...
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago.

45 Tshekatsheko ya puku 92

Go ngwala tshekatsheko ya puku, o šomiša kanegelo bjalo ka motheo wa se.
Ntlha goba boitlhamelo. Poledišano ka ga lenaneo la diteng.
Mošongwana ka ga madiri a lefetedile le a lefeledi.

46 Nelson Mandela wa mofsa 94

Go akanya gore bofelo bja kanegelo e ka ba eng ka go lebelela diswantšho le dihlogo.
Tshekatsheko ya kanegelo: moanegwa, tikologo le thulaganyo.
Go ithuta ka ga sengwalo sa boitaodišophelo.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago.

47 Tshekatsheko ya puku 96

Go ngwala tshekatsheko ya puku, kakaretšo, thulaganyo, tikologo, baanegwa le morero.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago.

48 E tšwela pele go direga 98

Tshekatsheko ya mehuta ya dingwalwa le melawana.
Tshekatsheko ya lebaka la lebjale, lefetile le la letlagotšweledi. Mošongwana wo o theilwego godimo ga lebaka le lengwe le le lengwe.
Poeletšo ya lebaka la lefetile, la lebjale le la letlagotšweledi.
Itekole.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya gago

Itekole 98

A re baleng

Motswako wa go paka dikuku tše pinki Ditswaki

Hlama/tege ya dikuku

125g matšerine a boleta
1 komiki ya swikiri
3 mae
1 lehwana le tee la vanilla
esense
1½ komiki ya folouru ya
go ikokomoša
¾ komiki ya maswi

aesing

50g potoro ye e se
nago letswai
2 dikomiki tša swikiri
ya aesing
2 mahwana a maswi
Šašetša go kgabiša

Mokgwa

Seapei se
hlakahlakantše
ditaello tša go paka
kuku ya mehlolo.
Bona ge eba o ka
kgona go hwetša
tsela ya go paka
dikuku tše. Sega
ditaello tše di
lego letlakaleng
la ka thoko ye, o
di mamaretše ka
tatelano ya maleba,
mo letlakaleng le.

A re ngwaleng

O swanetše go ba le maswi a makaakang?

O swanetše go ba le folouru ye kaakang?

Go diragala eng ka morago ga ge o ntšhitše dikuku ka obeneng.

Bala motswako ka kelohloko gomme o dire lenaneo la ditlabakelo tše o tla di šomišago go paka dikuku tše.

A re direng

Nomora dikgato tše go tloga ka 1-9 go bontšha tatelano ye e nepagetšego ya mokgwa.

Di ntšhe gomme o di tlogele go re di fole.

Hlakanya matšerine le swikiri, ka morago o tšhele mae le vanilla esense gomme o huduwe go fihla di hlakane.

Tšhuma obene 180°C pele. Bea dipampiri tša dikuku ka paneng ya dimafini.

Tšhela motswako wa dikuku ka gare ga dipampiri tša dikuku.

Sefa folouru gomme o e tšhele ka gare ga mae ao a hlakantšwego gomme o tšhele maswi.

Paka dikuku metsotso ye 20-25.

Hudua potoro go fihla e eba ye serolane ye boleta gomme o tšhele swikiri ya go aesa.

Tlotša aeing godimo ga dikuku.

Šašetša dikgabiši.

A re ngwaleng

Ngwala motswako wa dijo tše o di ratago.

Motswako wa _____

Ditswaki

Mokgwa

A re ngwaleng

Ditaelo tše tša
ka fase ke tša
go dira komiki
ya teye. Di ka
tatelano ye e
fošagetšego. Di
ngwale mo go
tšhate ya go elela
ka tatelano ye e
nepagetšego.

Tšhela mekotlana ye meraro ya teye ka
ketleleng ya teye.
Hudua teye ye e lego ka komiking ka
lehwana la teye.
E tlogele metsotso ye mehlano gore e
loye.
Tšhela maswi ao a lekanego ka komiking
Ruthetša ketlela ya teye ka meetse a go
fiša.
Tšhela meetse a a fišago godimo ga
mekotlana ya teye.
Tlatša ketlela ka meetse ao a hlwekilego.
Tšhela teye ya go tšwa ka ketleleng ka
komiking.
Bediša meetse ao a lego ka ketleleng.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

A re ngwaleng

Bjale šomiša mapokisana a tše go dira tšhate ye e elelago ye e bontšhago gore o hlwele bjang.

Hlogo ke eng?

Hlogo ga se lentšu le le tletšego. Ke karolo ya lentšu yeo e hlomelwago pele ga kutu ya lentšu. Hlogo ye nngwe le ye nngwe e na le tlhalošo ya yona. Ge hlogo e hlomilwe pele ga kutu ya lentšu, e fetola tlhalošo ya lentšu.

Dira sediko go dihlogo mo go lentšu le lengwe le le lengwe. Ka morago o thalele kutu ya lentšu.

barutwana lerapo marapo sekero
dikero mosadi mohlare
basadi mehlare bogobe
magobe nku dinku
nko dinko motho

A re ngwaleng

Ngwala dihlogo tša bontši mo go mantšu ao a thaletšwego go fetola tlhalošo ya mafoko a.

1. Mošemane o gapa pudi ya gabo.
3. Mpho o paka khekhe.
5. O šomiša setulo go fološa dibjana kua godimo.
7. Yena o lebeletše seswantšho sa gagwe.
9. Tate o gama kgomo ye e tswetšego beke ye go feta.
11. Molemi o bjala dikhabetšhe marega.

2. Ke bone mosetsana a letša mogala.
4. O tla bona kolobe mo tseleng ya go ya gae.
6. Tate o hlatswa poleiti ya ditšhila.
8. Nku re reka re sa kgethe.
10. Morutiši o swaya puku ya gagwe.
12. Ke selemo morogo o tletše ka tšhengwaneng.

1 ba, 2 ba, 3 di, 4 di, 5 di, 6 se, 7 di, 8 di, 9 di, 10 di, 11 ba, 12 me.

Kgetha dihlogo tše tharo gomme o di šomiše go hlama mafoko a mararo.

A re direng

Lebelela mohlala. Go direga eng ge o kopanya hlogo le kutu ya lentšu? Tlhalošo ya lentšu leo le lefsa ke eng?

Hlogo	+	Kutu ya lentšu
mo		-šemane

Ditlhalošo tša dihlogo tše ke eng?

Hlogo	Tlhalošo	Hlogo	Tlhalošo
Mo-	botee	Mo-	botee
Ba-	bontši	Me-	bontši
le-	botee	le-	botee

Moselana ke eng?

Meselana e swana le dihlogo, ka ntle le gore yona e hlomesetšwa ka morago ga kutu ya lentšu go fetola tlhalošo ya lentšu. Mohlala: moselana wa -ana o laetša bonnyane, puku - pukwana.

A re direng

Lebelela mohlala. Go direga eng ge o kopanya moselana le modu wa lentšu? Na tlhalošo ya lentšu le lefsa ke eng?

Kutu ya lentšu

Reka

moselana

-ile

Na meselana ye e laetša eng? Dira sediko go moselana wo mongwe le wo mongwe mo mantšung a. Ka morago o dire sediko go kutu ya lentšu.

logana

bofolla

lemega

monnanyana

romile

rekile

šomela

rekela

bogetše

tsofetše

bonana

bofologa

retologa

boledišana

rekiša

rutega

lomiša

ratana

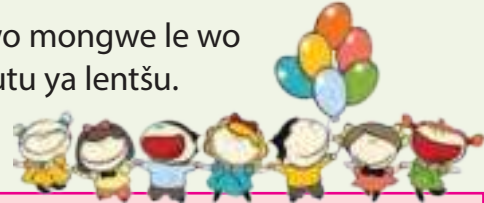
binela

lemega

lepatlelong

lapeng

mosadinyana

Tlhalošo ya meselana ye ke eng?

moselana	tlhalošo	moselana	tlhalošo
-ile	lebaka la lefetile	-ela	Moselana wa lediredi o laetša gore modiro o direlwa yo mongwe
-ng	le laetša lefelo	-nyana	Moselana wa -nyana o ka laetša lerato goba lenyatšo.
-ologa	ledirolagi	ile	Moselana wa ledirolagi o laetša gore selo se a dirolaga.
-ana	Moselana wa ledirani o laetša tiragalo ye e hlakanetšwego ke bobedi goba sehlopha	-olla	Moselana wa ledirolli o laetša gore selo se a dirollwa.

A re ngwaleng

Hlomesetša meselana go mantšu ao a thaletšwego gore a fetole tlhalošo ya lona.

1. Bana ba <u>sega</u> mošemane yo a welego.	2. Mma o <u>bolela</u> mosadi yo mongwe.
3. Botate ba <u>rema</u> mohlare wa morula.	4. Mošidi o <u>rata</u> roko ya gagwe kudu.
5. Ke <u>rata</u> mmala wa gagwe wo mobotse.	6. Ke tla go <u>reka</u> malekere.
7. Ke mo gobotse ge bana ba motho ba <u>rata</u> .	8. Mosadi o <u>fiša</u> pampiri.
9. O be o bolela ka <u>sediba</u> sefe.	10. Bašemane ba <u>rema</u> dikutwana.
11. Rena re <u>roba</u> pudi ya batho leoto.	12. Lepanta le a <u>bofa</u> .

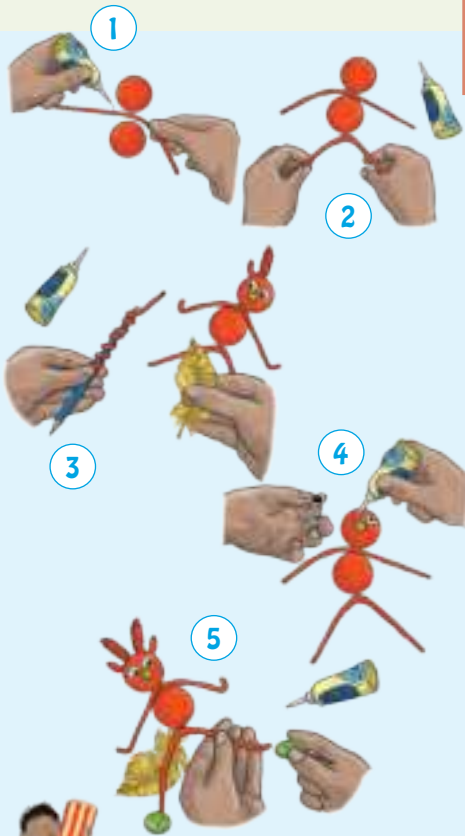
1 nyana, 2 tšana, 3 šana, 4 ana, 5 ana, 6 iša, 7 ega, 8 ana, 9 ana, 10 ela, 11 ile, 12 ologa.

Kgetha mantšu a mararo go ao a thaletšwego mošongwaneng wa go feta gomme o hlame mafoko ka ona.

A re direng

Lebelela diswantšho tše di bontšhago gore o ka dira bjang diphedinyana tše. Wena le sehlopha sa gago, hwetšang gore ke eng seo le swanetšego go se dira go hlama motantshi.

A re ngwaleng

Bjale ngwala se o tla se dirago ka dimateriale ka moka o akaretša le dipompomo.

Se o se nyakago

- ✓ sekgomaretši
- ✓ dihlwekiši tša diphaephe tše tharo
- ✓ dipompomo tše 2 tša magareng (4cm bophara)
- ✓ dipompomo tše nnyane
- ✓ mahlo a magolo a 2
- ✓ mafofa a go dira mosela
- ✓ dikonopi tše 2 tša maoto

Ka mo o ka dirago dipompomo tša gago ka gona

- 1 Thala didiko tše kgolo tše pedi, tša go swana, mo godimo ga khatepokisi. Bjale, di sege.
- 2 Thala didiko tše nnyane go feta, ka gare ga didiko tše pedi tše kgolo. Di sege gomme didiko tša gago tše kgolo tša khatepokisi di be le lešoba mo gare.
- 3 Bea didiko mmogo, gomme o tate wulu ye serolane go feta mašobaneng le ka ntle go fihla didiko di khupetšega. O ka šomiša dithapo tše tharo tša wulu mmogo go khupetša didiko ka pela.
- 4 Šomiša sekero se bogale go ripa wulu mo gare ga ditshetlana tša didiko tše pedi.
- 5 Fetiša setsekana sa wulu magareng ga didiko tše pedi gomme o di bofe ka maatla. Bjale, tloša didiko.

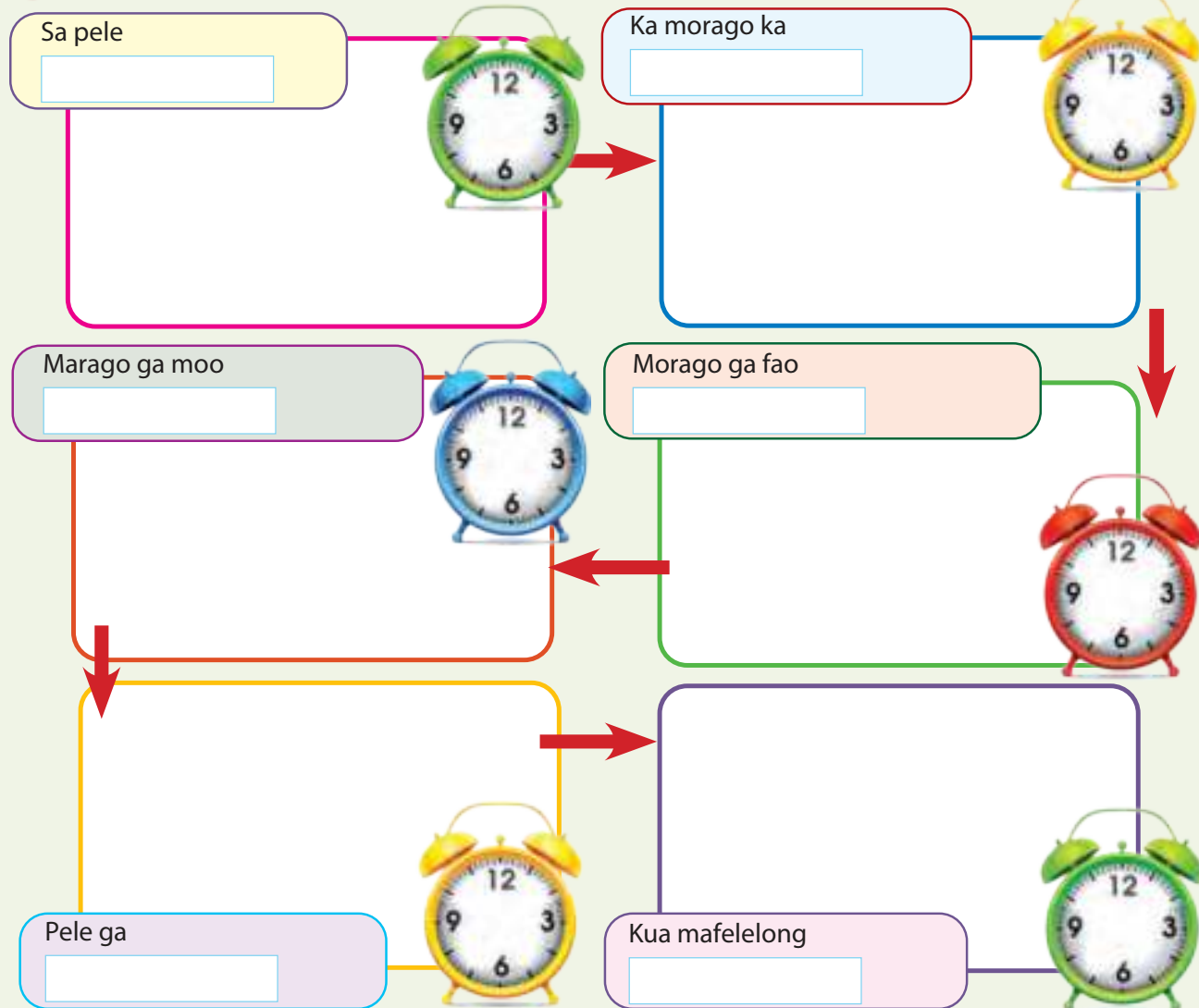
Ka moo ke hlwelego ka gona

37

A re direng

Ngwala mo go ditšhupanako dinako tša go fapana tša letšatši ka morago thala seswantšho go laetša seo o se dirago.

A re ngwaleng

Bjale fetolela tšhate ye e elelago mo mafokong o hlaloša seo o se dirago letšatši ka moka.

Kotara ya 2 – Beke ya 1–2

A re ngwaleng

Ngwalela mogwera wa gago yo a lego kua toropong ye nngwe lengwalo gomme o mo laletše go tla khonsateng ya sekolo sa lena. O tla swanela go mo fa tshedimošo mabapi le gore khonsata e thoma neng le gona ka letšatšikgwedi lefe.

Ngwala ditsepe ya gago mo

Ngwala letšatšikgwedi mo

Ngwala ditumediso tša maleba mo

Ngwala mafetšo a gago mo

Ngwala leina la gago mo.

- Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago
- Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya
- Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago
- Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago
- Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Letšatšikgwedi:

A re direng

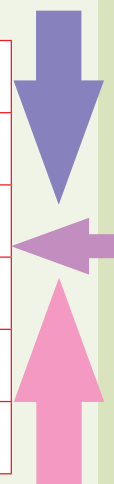
Thala mmepe go tšwa lefelong le lengwe (e ka ba gageno, setopong sa dipese, lebenkeleng) go ya sekolong sa lena.

A re ngwaleng

Bjale ngwala ditaetšo.

A re ngwaleng

Tate o nwele teye.

Bala mafoko a le mogwera wa gago.

Thalela sediri ka bohubeu. Sediri ke motho goba selo se se dirago tiro.

Thalela lediri ka botalalerata. Lediri ke lentšu le le dirago tiro.

Thalela sedirwa ka botalamorogo. Se se go botša gore lediri le ama mang goba eng.

Katse e kitimišitše legotlo.

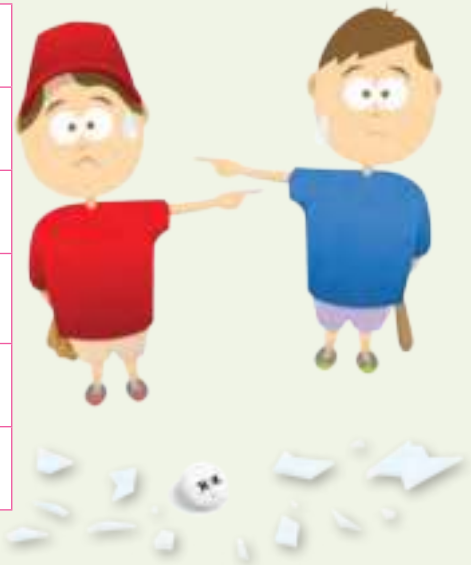
Mogoroši o rata Tumišo.

Mme o fišitše dijo.

Mošemane o pšhatlile lefastere.

Mosetsana o fofiša khaete.

Re pakile kuku.

Nyaka gomme o thalele madiri go le lengwe le le lengwe la mafoko a. Ka morago o thalele sedirwa.

Mošemane o pšhatlile lefasetere.

Ke tladitše galase ya ka.

Mosetsana o hlapa sefahlego sa gagwe.

Boati o fihlile pukutštši ya gagwe.

Mphato wa 6 o bjetše mohlare.

Boati o ngwadile imeile.

Bjale lebelela mafoko a. Thalela sediri le lediri.
Mafoko a ga a na didirwa.

Madiri a mafeledi ga a be le sedirwa gore lefoko e be le le feletšego.

Ngwana o a bala.

Mpša e robetše.

Rena re a ja.

Banna ba a šoma.

Phuki o a lla.

Baraloki ba a fofa.

Katse e a ngaotša.

Sekepe se a nwelela.

A re ngwaleng

Bala mafoko a a latelago ka kelohloko. Thalela **sediri ka bohubedu**, **lediri ka botalalerata** le **sedirwa ka botalamorogo**.

Anna o arabile dipotšišo tše dintši ka phapošing lehono.

Boati o adimile phensele ya ka.

Tumišo o fofišitše sefofane sa pampiri ka lefastere!

Sesi o bala puku ya gagwe ya bokgobapuku.

Mme o apeile nama.

Nna ke theeditše seyalemoya.

Ijoo! Ke timeditše sellathekeng.

Sefako se pšhatlile lefasetere.

Nna ke na le R10 ka kanapeng ya ka.

Nna ke jele sangwetše ka dijo tša letena.

A re ngwaleng

Bjale ngwala mafoko a gago. Mo go le lengwe le le lengwe, thalela **sediri ka bohubedu**, **lediri ka botalalerata** le **sedirwa ka botalamorogo**.

A re baleng

Lentšu la hlogo
kua godimo
letlakaleng
le go botša
ka ga lentšu
la mathomo
letlakaleng.

Lentšu la mathomo le le
kotofadišwego
le bitšwa lentšu
la mathomo.
Lentšu la
mathomo le
ngwalwa ka
ditlhaka tše di
kotofadišwego.

Kgauswi le lentšu
la mathomo go
na le lentšu le
lennyane le le
ngwadilwego
le le laetšago
karolo ya polelo
le bontši bja
lentšu. E re botša
gore lentšu
ke leina goba
lediri, lekopanyi
goba bontši,
bjalobjalo.

Pukuntšu e go fa ditlhalošo tša mantšu le gore o a hlaboše bjang.
Mantšu ao a lego ka gare ga pukuntšu a beakantšwe go ya ka
tatelano ya dialfabetete.

anega

a

anega

b

go dira gore di ome

c

d

e

f

g

h

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

babetli

batho bao ba betlago

bangwadi

batho bao ba ngwalago

leswielo

mabjang ao a bofilwego
mmogo gomme a šomišwa go
swiela.

lešaka

lefelo le dikgomo di
hlahlelwago ka go lona ge di
robala goba di gamiwa.

maoto

ke tše dingwe tša ditho tša
mmele

masea

bana ba bannyane kudu

peolwane

merogo

semela se sengwe le se
sengwe seo se jewago

mmankgagane phoofotšwana
ye o ka rego ke nonyana ebile
o ka re ke legotlo

moanegi

motho yo a anegago
kanegelo

noka

moela wa
tlhago wa
meetse ao a
theogago.

nku

phoofolo ya go fula bjang ya
go amuša, ya go ba le boya
bjo bontši.

nkwe

phoofolo ye kgolo ye bogale
ya leloko la dikatse ya letlalo
la dipatso tše ntsho.

otlela

go laola tshepetšo ya
sefatanaga

pelo

setho sa mmele sa leholo
sa digoba se se sepedišago
madi.

peolwane

ke ye nngwe ya dinonyana tša
go fofa ka lebelo tša mafego a
a matelele a dintlha le mosela
wa ntlha

a
b
c
d
e
f
g
h
i
j
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z

Tlhalošo e re
botša gore
lentšu le
ra eng. Ge
lentšu le na le
ditlhalošo tša
go feta e tee,
ditlhalošo di a
nomoriwa.

Ditlhalošo tše
dingwe di na
le mohlala
wa lefoko fao
go laetšwago
gore lentšu le
ka šomišwa
bjang.

A re boleleng

A re baleng

- Na o šetše o kile wa ba le toro ye e tšhošago?
- O lorile eng?
- Na o šetše o kile wa lora ka ga se sengwe go tšwa pukung ye o bego o e bala?

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Bošego bjo bongwe Phuki o be a patlame malaong a bala ka ga dikwena ka kgatišobakeng ya gagwe ye a e ratago kudu

e lego, "National Animal Magazine".

Pele a eya go robala o ile a bea Kgatišobaka yela rakaneng ya dipuku, ka ntlenyana ga lebati la phapoši ya bohlapelo.

Moragonyana bošegong bjoo, ge a eya phapošing ya bohlapelo, a kwa go huba ga kwena go etšwa mola rakaneng ya dipuku.

O be a go kwela sa borokwaneng, ka fao ga se a tloga a go ela hloko kudu. Gona fao,

mokgobo wa dikuranta le dikgatišobaka mola rakaneng ya dipuku, wa thoma go šutša.

Mokgobo wola o ile wa katoga, gomme ka bonako ya ba dikgatišobaka le dikuranta di phatlaletše gohle mo fase, gomme go huba mola gwa kwagala ka maatla.

Phuki o be a sa kgolwe mahlo a gagwe. Kwena ye e tšamago e ethimolathimola e be e etšwa ka tlase ga rakana ya dipuku. O be a tonya ka lebaka la letšhogo. A eme felo gotee. O be a lebeletše kwena e gagaba ka go iketla, e dutše e lebelela kua le kua ka mo phapošing. E be e bonagala

eke e sa tšo tšwa ka meetseng.

Mmele wa yona ka moka o be o kolobile o rotha meetse, gomme wa tlogela bodiba bja meetse mo fase. Kwena e dirile modumo wa go huba, ya hwidinyetša hlogo le mosela wa yona pele le morago. E ile ya ahlama, gomme Phuki a metša lefeela ka maatla ge a bona mothladi wo motelele wa meno a yona. "National Animal Magazine" e be e le mo fase, kgauswi le kwena.

Se sengwe ka ga yona se be se sa loka. Phuki o ile a e lebelela ka tlhokomelo gomme a lemoga gore seswantšho se se lego mo go yona ga se swane le seo go tsebjago se le gona. Sebakeng sa kwena ye kgolo leribeng la noka, bjale go no ba leriba la noka! O ile a topa kgatišobaka yela. Ka yona nako yeo kwena yela ya hwidinya mosela wa yona ka maatla moo e ilego ya ba ya pšhatla pitšana ya matšoba ya mmago Phuki yeo a bego a e rata kudu, gomme digalase di ile tša šwalalana gohle. Phuki o kitimetše phapošing ya gagwe ya go robala, a tswalela lebati ka maatla. O ile a dula mpeteng wa gagwe gomme a ikwa a imologile.

"Mohlomongwe maano a makaone a gore ke dire gore e tloge, ke go e fa sa go ja," a realo ka monaganong wa gagwe. O ile a lebelela "National Animal Magazine" gomme a bolela a le noši a re, "Ge kwena e kgona go tšwa ka gare ga seswantšho, mohlomongwe diphoofolo tše dingwe le tšona di ka kgona go dira bjalo." O ile a phetlolla kgatišobaka gomme a hwetša seswantšho sa diflaminko. "Di ka ba sejo se sebose sa kwena," a realo ka mogopolong. Go phatloga go gogolo go ile gwa dira gore a tabogele godimo, gomme ntlhana ya mosela wa kwena ya

šwahla mo lebating leo le phatlogilego. O ile a kgorometša seswantšho sa diflaminko ka mo lešobeng leo le bego le le mo lebating gore a laetše kwena nama ya yona.

Moo go bego go sa letelwa, go ile gwa kwagala ditosene tša diflaminko di tswinya di bile di phuphusela ka mafego a tšona, di kitimela kua le kua ka maotwana a tšona a masesane a matelele, di le ka ntle ga lebating la Phuki. Gona fao flaminko e ile ya tsena ka gare ga legano la kwena, ya timelela, gomme gwa felelela tše tharo ka go latelana. E ile ya lapa, ya patlama, ya tswalela mahlo, ya se hlwe e šikinyega.

Phuki o ile a bula lebating gabosele gomme a bea kgatišobaka pele ga dinko tša kwena. "Hle," a hwenahwena, "hle, boela gae." O ile a khukhuna a tsena ka phapošing gomme a hlola ka lešoba leo le lego mo lebating. Dikwena le diflaminko di be di boela ka

kgatišobakeng, tša napa tša timelela. Ge go sele batswadi ba ile ba rata go tseba gore ke ka lebaka la eng lebato le kolobile, lebating la Phuki le robegile, pitšana ya matšoba ya mmagoPhuki yeo a bego a e rata kudu e pšhatlegile, gomme dinkgetlwana tša yona di phatlaletše mo fase. Phuki ga se aka a tseba gore a reng.

(E amantšwe go tšwa go PIRLS).

A re direng

Mafoko a a mabapi le seo se diragetšego ka go kanegelo ya Phuki. Ga se a beakanywa gabotse. A nomore gore a be ka tatelano ya maleba. Re nomorile a mmalwa gore a go thuše.

	Ka morago o ile a ya ka phapošing ya go hlapela.
	O ile a bona kwena e huba gomme e hwidinya hlogo le mosela wa yona.
2	O ile a yo robala.
	O ile a inotlelela ka phapošing ya go robala.
	O ile a bona seswantšho sa diflaminko.
	Kwena e ile ya ja diflaminko.
9	Kwena e ile ya yo robala.
	Diflaminko di ile tša fofela ka ntle ga seswantšho.
1	Phuki o ile a bala, kgatišobaka ya "National Animal Magazine" gomme a e bea godimo ga raka ya dipuku.

A re ngwaleng

Bala kanegelo ye gape, "Bošego bjo nka se tsogego ke bo lebetše", gomme ka morago o arabe dipotšišo tše.

Ke seka sefe sa mathomo se se bontšhitšego gore go be go diragala selo seo se sa tlwaelegago?

a	Mokgobo wa dikuranta o ile wa thoma go goragora.
b	Phuki o ile a bona gore seswantšho se se lego mo godimo ga khabara ya kgatišobaka e be e se na selo.
c	Lebati la phapoši ya gagwe le be le robegile.
d	Phuki o ile a kwa modumo wa go ntšha moya.

Na lebati la phapoši ya go robala le robegile bjang?

a	Mosela wa kwena o le phuntše.
b	Pitšana ya matšoba ya mmagwe e le pšhatlile.
c	Le phuntšwe ke melomo ya dintlha ya difolaminko.
d	Phuki o tswaletše lebati ka maatla gomme la robega.

Na Kwena e be e etšwa kae?

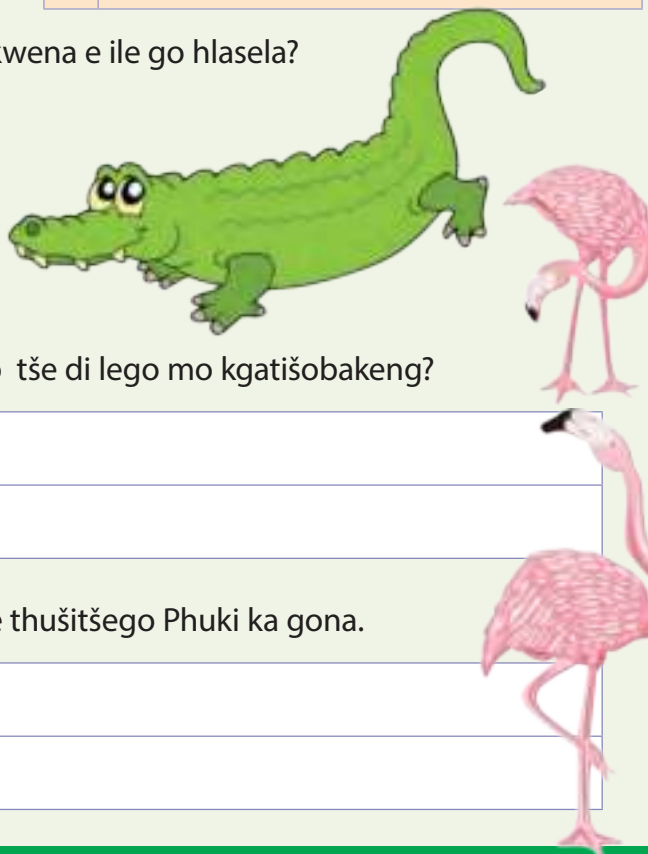
a	Ka phaphošing ya bohlapelo
b	Ka khabareng ya kgatišobaka
c	Ka tlase ga mpete
d	Nokeng ya kgauswi

Ke mantšu afe ao a re botšago gore Phuki o be a tšhogile?

a	A tšidifala
b	A se kgolwe mahlo a gagwe
c	A kwa a imologile
d	A kwa moya wa go šutša

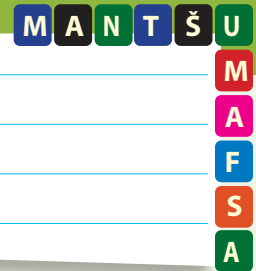
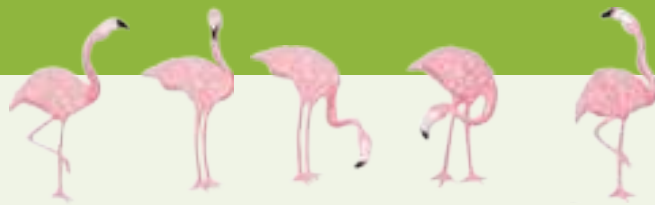
Ke ka lebaka la eng Phuki a be a nagana gore kwena e ile go hlasela?

a	E be e ntšhitše meno.
b	E ntšhitše modumo wo mogolo.
c	Ya thoma go huba e šutša.
d	E ile ya hwidinyetša mosela pele le morago.

Ke ka lebaka la eng Phuki a biditše difolaminko tše di lego mo kgatišobakeng?

Efa ditsela tše pedi tšeo ka tšona kgatišobaka e thušitšego Phuki ka gona.

Na o nagana gore kanegelo ya kwena e be e le karolo ya toro ya Phuki?
Efa bohlatse bjo botee go laetša gore e be e le toro.

Bjale efa bohlatse bjo botee go laetša gore e be e se toro.

Madiri a nnete/ madiri a tletšego

Madiri a nnete ke ao a nago le tswalano gare ga ona le sediri goba leina. Madiri a mohuta wo gantši ke madiri a magolo a thabe goba lefoko gomme a ka fetoga go ya ka leina. A šomišwa fela ka lebaka la lebjale le la lefatile. Lebelela mehlala ye.

O ya gae.
O ka bona gore lediri la nnete ke **ya**

O **ile** gae.
Mo lediri le fetoga go ya ka lebaka la lefoko.

A re ngwaleng

Bala mafoko gomme o thalele madiri a nnete.
Ka morago o dire sediko go motho goba selo se se dirago tiro. Mantšu a ka moka e tla ba maina goba mašala.

Nna ke ya lebenkeleng.	Sam o nwa maswi.
Boati o ya nokeng.	Bona ba bogela papadi.
Bašemane ba ile stediemo.	Yena o namela paesekela.
Rati o bapala kgwele ya maoto.	Thati o kama moriri wa gagwe.
Barutwana ba badile puku.	Tumišo o kitimela sekolong letšatši le lengwe le le lengwe.

A re boleleng

Diragatša papadi

- Diragatša papadi yeo mo go yona o bontšhago Phuki a botša batswadi ba gagwe gore go diregile eng.
- Na o nagana gore batswadi ba gagwe ba tla kgolwa kanegelo ya gagwe?
- Bontšha ka fao Phuki a kgonneggo ka gona go dira gore batswadi ba gagwe ba dumele se a ba botšago, gore go tlile bjang gore folouru e kolobe, go tlile bjang gore pitšana ya matšoba ya mmagwe e thubege, le gore go tlile bjang gore lebatlala la phapošiborobalo le be le mokoti. Hlama bofelo bja papadi ya gago.

A re ngwaleng

Lebelela kanegelo gape. Efa šedi semelo sa Phuki. Nagana ka ga dilo ka moka tše a di dirilego go iphološa mo go kwenā. Ngwala mahlaodi go hlaloša semelo sa gagwe.

Bjale šomiša mahlaodi go ngwala semelo sa Phuki.

A re ngwaleng

Beakanya go ngwala tlhalošo ya toro goba toro ye e tšhošago ye o kilego wa e lora. Šomiša mmepe wa monagano mo peakanyong ya gago.

Hlogo ya gago ke: **“Maabane ke lorile ...”**. Ngwala dikgopolokgolo tša gago mo mmepeng wa monagano. Bolela gore o dirile eng pele o eya go robala, go diragetše eng mo torong ya gago le gore e fedile bjang. Bolela gore o ile wa ikwa bjang mo torong. Na o be o tšhogile? Ge o feditše go dira se, ngwala ditemana tše tharo goba tše nne ka ga toro ya gago. Ngwala tlhalošo ya gago mo pampišaneng. Kgopela bagwera ba gago gore ba swaye diphošo. Ka le le latelago o tla kopollela mošomo wa gago ka bothakga mo go lephephetšhomo le le latelago.

Ge ke tsoga ...

Se ke se dirilego pele ke tsoga.

Ka fao toro e rumilego ka gona.

Maabane bošego ke lorile ...

Ka fao toro e thomilego ka gona.

Ka fao ke ikwelego ka gona mo torong.

• Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago • Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya • Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago • Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago • Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

A re ngwaleng

Ngwalolla taodišo ya gago ka bothakga mo sekgobeng se se filwego.

Bošego bja maabane ke lorile ...

Letšatšikgwedi:

Mosaeno wa Morutiši

Letsatšikgwedi

91

A re ngwaleng

Ngwala tshekatsheko ya "puku" Bošego bjo nka se
tsogego ke bo lebetše

Leina la puku

Mongwadi

Thulaganyo

Go diragetše eng mo
kanegelong.

Tikologo

Kanegelo e diragala
kae le gona neng?

Baanegwa

Batho ba ba lego
mo kanegelong ke
bomang?

Na puku yeo ke nnete
goba ke boitlhamelo?

Morero

Kanegelo e mabapi
le eng? Molaetša wa
kanegelo ke eng?

Se ke se ratilego

Ke karolo efe ya
kanegelo ye e di
phalago ka moka?

Tigelo

Lebaka leo le tla dirago
gore o hlohletše
mogwera wa gago gore le
yena a bale kanegelo yeo.

Ntlha goba boitlhamelo

A re ngwaleng

Lebelela lenaneo la diathekele mo letlakaleng le la diteng. Ngwala gore diathekele tšeo ke ntlha, boitlhamelo

Diteng

Tše tšwelelago

- 2 Ditshwayatshwayo go tšwa go Morulaganyi
- 4 Sekolo se tšwile
- 8 Sepela tseleng ya go ya bophelong bjo bobotse
- 10 Papatšo - molaetša wo o fihlegilego
- 12 Mootledi wa thekisi - karolo ya 4
- 14 Go hlokomela tikologo ya gago
- 16 Mangwalo – bolela dikgopolo tša gago
- 18 Bafsa – kanegelo ya Afrika-Borwa
- 22 Go nwa bjala go swanetše go ilešwa
- 24 Mafelo a makaonekaone ao o ka a etelago

2

4

8

10

12

14

16

18

22

24

O kwešiša eng ka ga madiri a **lefetedi** le madiri a **lefedi**?

Madiri a mafetedi a na le sedirwa seo go sona tiro e welago.

Dira sediko go lediri ka morago o thalele sedirwa lefokong le lengwe le le lengwe.

Nna ke pakile dikuku.

Rena re nametše dipaesekela tša rena.

Tumišo o šutišitše tafola.

Boati o pentile seswantšho.

Mošemane o ragile kgwele.

Madiri a lefedi ga a na sedirwa se tiro e tla dirwago go sona.

Dira sediko go lediri mo lefokong le lengwe le le lengwe.

Nonyana e opetše.

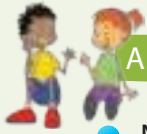
Nna ke segile.

Phuki o llile.

Puku e wele.

Letšatši le diketše.

A re boleleng

- Na o kile wa kwa ka ga Nelson Mandela?
- Ke batho bafe ba bangwe ba ba tumilego ba o ba tsebago?

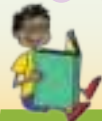
Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

A re baleng

Leina la ka ke Nelson Mandela.
Ke dula Afrika-Borwa, lefase
le lebotse le le lego kua tlase

ntlheng ya Afrika. Nna le wena re dula Afrika-Borwa. Ke belegetšwe motsaneng wa Mvezo kua Kapa-Bohlabela ka la 18 Julae 1918, ka fao, ke mokgalabje lehono. Tate e be e le kgoši. O ile a mpha leina la Rolihlahla, leo tlhalošo ya lona ka Sethosa e lego "ramathaihai". Ke ipotšiša gore na tate o be a tla reng ge a be a ka tseba gore bophelo bja ka bo fetogile bjang.

Ke be ke sa le yo monnyane, a ke re ngwaga o 1 goba ye mebedi ge batswadi ba hudugela kua Qunu. Matšatši a ka kua Qunu a bile a mabose kudu. Ge ke gola ke be ke diša dinku le dipudi tša batswadi ba ka.

Ke be ke bapala le bagwera ba ka kua mašemong. Re be re rutha kua dinokeng gomme re eja todii ya mamepe ao re bego re a rafa diphagong tša dinose. Ke be ke na le kelohlolo kudu. Ke be ke kgonthišiša gore dinose di se ke tša ntoma. Re be re dula mo lwaleng gomme re thelela mo maswikeng a magolo go fihlela mekokotlo ya rena e le bohloko, ebile re palelwa ke go dula. Ka letšatši le lengwe ke ile ka leka go namela tonki. Ke be ke thabile gomme gwa senyega ge tonki e ntahlela ka ntšhuthung ya meetlwa!

Ge ke ne mengwaga ye 7, tate o ile a nthomela kua sekolong sa kereke. Ke nna motho wa mathomo ka lapeng la gešo wa go tsena sekolo. Tate ga se a tsena sekolo. Re be re swanetše go apara diaparo tše di bonalago kua sekolong, gomme batswadi ba ka ba be ba hloka sa bona kudu go ka nthekela diaparo tša sekolo. Tate o ile a tšea borokgo bja gagwe bja kgale a bo ripa mo matolong, a nkapeša. Ke be ke se na lepanta, ka fao tate a tšea lenti a bofa borokgo ka lona mo dinokeng. Le ge go le bjalo, ke be ke thabile, ke thabetše go apara borokgo bjoo. Kua sekolong, morutiši a no mpha leina la Nelson. Nagana fela o fiwa leina le lefsa o šetše o na le mengwaga ye 7?

Tša Bongwana

Ke be ke dula ke thabile ge ke le kua sekolong le ge ke le kua gae. Mma o be a fela a nkanegela dinonwane, gomme ka ithuta dilo tše dintši mo dinonwaneng tša gagwe. O nthutile gore ke dule ke ikokobetša le go ba le tlhompho mo bathong. Tate yena o nthutile go ba bogale. Ke be ke nyaka go ba bogale bjalo ka yena. Ke be ke nyaka go swana le yena. Ke be ke itšhela ka melora mo hlogong gore moriri wa ka o be pududu bjalo ka wa gagwe. Ke be ke rata tate.

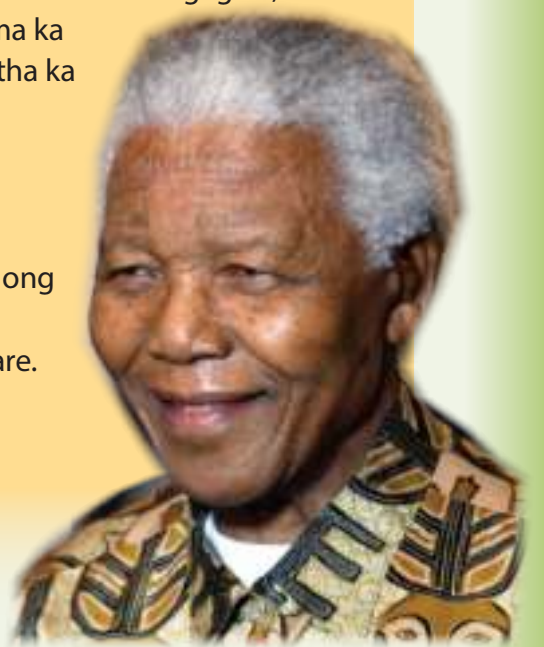
Fela ka morago ga go ba mengwaga ye 9, bophelo bja ka bo ile bja fetoga ka gobane

tate o ile a hlokofera. Ke ile ka swanela go phutha dilo tša ka tše mmalwa gomme ka tloga le mma ra ya legaeng le lefsa. Go be go le bohloko mo go nna go tlogela Qunu. Ke ile ka retologa, ka lebelela morago go bona legae la gešo le lethabo leo ke bego ke le tlogela kua morago.

Ka lebelela mengwako gammogo le batho bao ba yago godimo le fase ka mešomo ya bona ya letšatši. Ka lebelela noka yeo ke bego ke hlapa go yona le bašemane ba bangwe. Ka nagana gore gape nka se sa tlo bapala le bagwera ba ka. Mahlo a ka a tsepelela mengwako ye meraro ya ka gešo. Ka sepela eupša ke sa kgone go nagana gore bokamoso bja ka bo ile go ba bjang.

Ke ile ka yo dula le Malome Jongi kua motseng wa kgauswi. O be a le mokgotse yo mogolo wa tate. Ke be ke hlologela Qunu le balapa bao ba šetšego, fela bophelo bja ka le Malome Jongi e be e le bjo bobose kudu. Ke be ke bapala le morwa wa gagwe, Justice, gomme re ipshina kudu. Re be re namela dipere, re šoma ka tšhengwaneng, re bapala ka mašemong a matalana ebile re rutha ka nokeng. Malome o be a ntshwere bjalo ka ngwana wa gagwe.

Ke ile ka tsena sekolo sa kgauswi. Ge ke le mengwaga ye 16 Malome Jongi o ile a nthomela kua sekolong sa Clarkebury. Go no swana le tate, malome le yena o be a dumela gore thuto e bohlokwa. Ka morago ga mengwaga ye 3 ke ile ka ya kua sekolong se se Phagamego sa Healdtown. Ke be ke šoma ka maatla kua sekolong. Ke itše go fetša sekolo ka ya Yunibesithing ya Fort Hare. Ka nako yeo ke be ke na le mengwaga ye 21.

A re ngwaleng

Ngwala tshekatsheko ya puku ka ga kanegelo ya bofsa bja Nelson Mandela go tšwa go *Leetotelele go ya tokologong* (Long Walk to Freedom).

Leina la puku	
Mongwadi	
Thulaganyo Go diragetše eng mo kanegelong.	
Tikologo Kanegelo e diragala kae le gona neng?	
Baanegwa Batho ba ba lego mo kanegelong ke bomang?	
Na puku yeo ke nnete goba ke boitlhamelo?	
Morero Kanegelo e mabapi le eng? Molaetša wa kanegelo ke eng?	
Se ke se ratilego Ke karolo efe ya kanegelo ye e di phalago ka moka?	
Tigelo Lebaka leo le tla dirago gore o hlohleletše mogwera wa gago gore le yena a bale kanegelo yeo.	

Ke eng se o ratago go se bala go fetiša tše dingwe?

A re boleleng

Go fihla bjale, mo go pukutšhomo ye, o šetše o kopane le mehuta ya go fapana ya dingwalwa tše o swanetšego go di bala le go di ngwala bjalo ka morutwana wa Mphato wa 6. Dikokwane tša mohuta wo mongwe le wo mongwe wa sengwalwa ke eng? Ke mohuta ofe wa sengwalwa wo o ratago go o bala kudu?

Boledišana le sehlopha sa gago ka ga dikokwane tše. Ge o feditše go dira tše, hlopha dingwalwa ka tatelano ya go laetša tše o di ratago go tloga go 1 – 12. Re šetše re thomile go go ngwalela tše dingwe tša dikarabo.

Mohuta wa sengwalwa/ Mohutangwalo	Dikokwane tša mohuta wo wa sengwalwa ke dife?	Maemo
Diathekele tša kuranta <i>Maphephetšhomo 1,3</i>	<i>ñlogotaba, mongwadi wa athekele, lefetile</i>	
Dinonwane	<i>Melaetša le baanegwa ba diphoofolo tše di nago le maitsšwaro a batho.</i>	
Dipamfolete		
Dipapatšo	<i>Polelo ya go ñloñleletša.</i>	
Dingwalwa tša go hlohleletša		
Dipapadi goba dipoledišano		
Direto	<i>Polelo ya ntšukantšu, tlhalošo ya polelo ka dika, dikokwane tša tšeto</i>	
Sengwalwa sa dithutišo/ditaelo	<i>Go šomiša madiri a go laela, diswantšho</i>	
Dipukutšatši	<i>Lefetile</i>	
Tshekatsheko ya puku		
Sengwalwa sa tshedimošo	<i>Ditswaki le mokgwa</i>	
Taodišophelo <i>Maphephetšhomo a 4,6</i>	<i>Kanegelo ya bophelo e bolelwa ke mongwadi</i>	

Re šomiša lebjaletšweledi go laetša gore ke ditiragalo dife tšeo di diragalago gona bjale.

lebjaletšweledi

Ō bogetše tšebebišene gona bjale.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a a latelago o šomiše sebopego sa maleba sa lebjaletšweledi la **madiri** ao a lego ka mašakaneng.

O (**rutha**) ka nokeng gona bjale.

O (**bapala**) kgwele ya maoto gona bjale.

Ba (**ile**) sekolong gona bjale.

lefetiletšweledi

Re šomiša lefetiletšweledi go šupa gore tiragalo e diragetše nakong ye e fetilego.

Bana ba be ba robetše ge mollo o tuka.

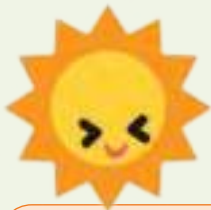
A re ngwaleng

Ngwala mafoko a a latelago gomme o šomiše **lefetiletšweledi**.

Letšatši le (**hlaba**) ge ke se na go tsoga.

Pula e (**na**) maabane.

Ke (**ja**) dijo tša difihlolo ge a letša.

Re šomiša letlagotšweledi go laetša gore tiragalo e tla tšwela pele go direga ka nako ye e tlogo.

letlagotšweledi

Ke tla be ke šoma beke ye e tlogo ka moka ga yona.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a a latelago o šomiša sebopego sa maleba sa **letlagotšweledi** la madiri ao a lego ka mašakaneng.

Re tla (**tšea**) leeto la sekolo ka Mokibelo.

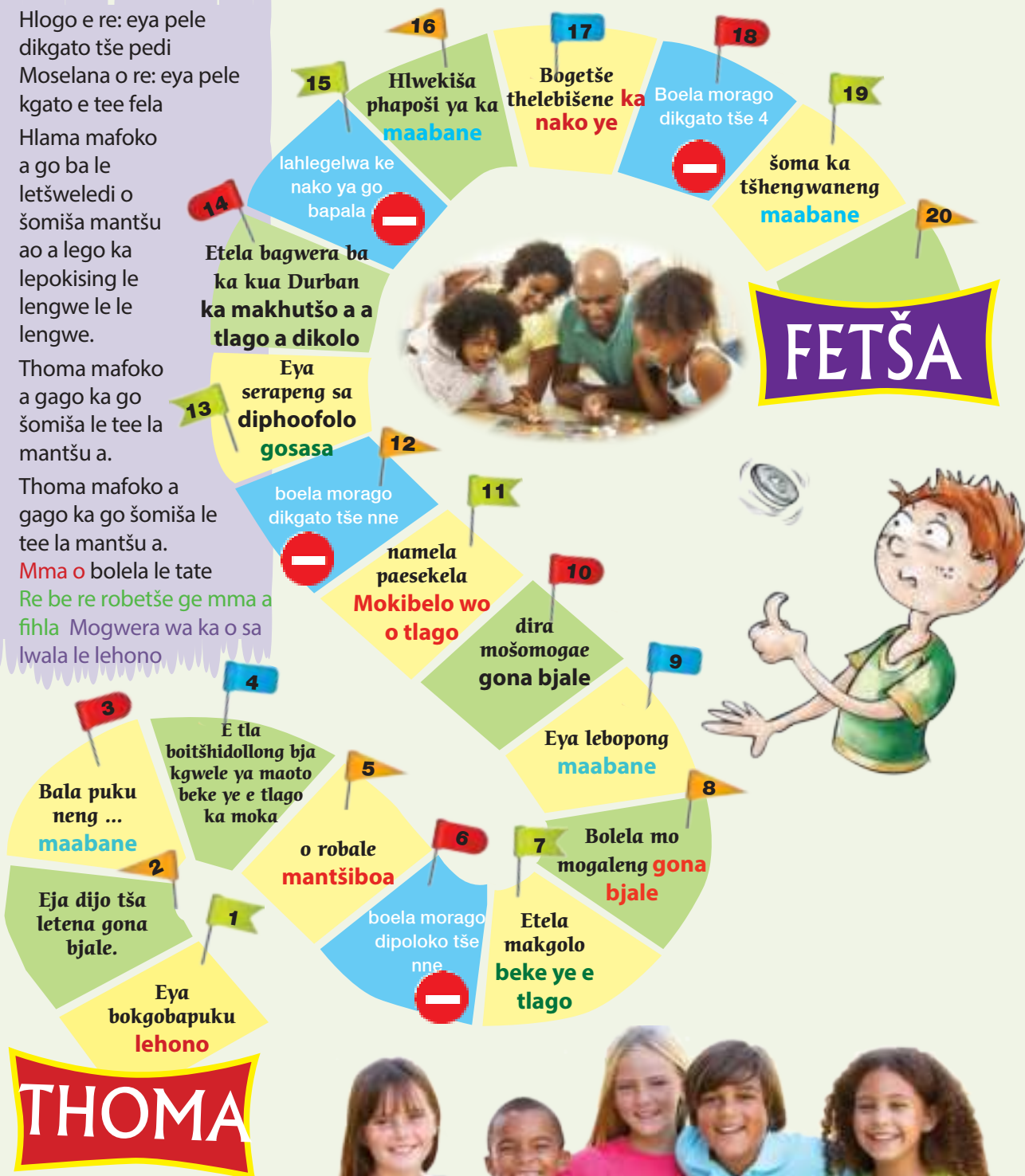
Ke tla (**tšenela**) diphadišano tša mmino beke ye e tlogo ka Mokibelo.

Tate o tla (**eta**) Motse-Kapa gosasa.

- Dikološang khoine.
- Hlogo e re: eya pele dikgato tše pedi Moselana o re: eya pele kgato e tee fela
- Hlama mafoko a go ba le letšweledi o šomiša mantšu ao a lego ka lepokising le lengwe le le lengwe.
- Thoma mafoko a gago ka go šomiša le tee la mantšu a.
- Thoma mafoko a gago ka go šomiša le tee la mantšu a.

Mma o bolela le tate
Re be re robetše **ge mma a**
fihla Mogwera wa ka o sa
 lwala le lehono

Itekole

Ke kgona go

Bala motswako		
Laetša dikokwane tša sengwalwa sa dithutišo/ditaelo		
Ngwala ditaelo ka tatelano		
Araba dipotšišo tša tekatlhaologanyo tše di theilwego godimo ga motswako		
Ngwala motswako		
Feleletša tšhate ya go elela		
Ngwala ditaelo tše di sepelago le mmepe/seswantšho		
Šomiša dihlogo le meselana		
Thala mmepe		
Šupa sediri, lediri le sedirwa mo lefokong		
Ngwala lengwalo		
Šomiša pukuntšu		
Kwešiša dikokwane tša go šomiša pukuntšu		
Bala kanegelo le go araba dipotšišo tša tekatlhaologanyo		
Lemoga le go šomiša madiri a lefedi		
Lemoga le go šomiša madiri a lefetedi le a lefedi		
Šomiša lebaka la lebjaletšweledi, lefetiletšweledi le letlagotšweledi		
Ngwala tshekatsheko ya moanegwa		
Šomiša mahlaodi go hlaloša moanegwa		
Beakanya le go ngwala taodišo		
Ngwala tshekatsheko ya puku		
Lemoga dingwalwa tša go fapana le dikokwane tša tšona		
Bala kanegelo ya boitaodišophelo		

**D
i
t
e
n
g**

Morero wa 4: Go bala sengwalo sa boithamelolo

Go bala kanegelo

Kotara ya 2: Beke ya 5 - 6

49 Go bala kanegelo 104

Poledišano ya go balela pele ye e theilwego godimo ga diswantšho le dihlogo. Go araba dipotšišo tša tekatlhaloganyo tše di theilwego godimo ga motswako, ka mokgwa wa go bolela. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

50 Go gopola ka ga baanegwa 106

Go šupa mahlaodi a go hlaloša moanegwathwadi. Šedi e bewa godimo ga semelo sa moanegwa. Go ngwala tlhalošo ya moanegwa. Go feleletša lenaneo la dipharologantšho tša moanegwa yo a phelago ka nnete. Go ngwala tlhalošo ya moanegwa yo a phelago ka nnete.

51 Go ngwala kanegelo ka ga baanegwa ba ba kgolwegago 108

Kanegelo e tla ba le mathomo, bogare(mmele) le bofelo. Ditlhalošo le dihlogo le tša meselana. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

52 Oratilwe o nyaka go tlogela 110

Mošongwana wa go balela pele. Go bala kanegelo ya sebjale. Go araba dipotšišo tša tekatlhaloganyo tše di theilwego godimo ga sengwalwa. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

53 Kanegelo e re botša eng gape? 112

Lebelela dika le dikapolelo tše di lego ka kanegelong. Go akaretša kanegelo. Go ngwala semelo sa moanegwathwadi. Go šomiša mathuši.

54 Go beakanyetša go ngwala kanegelo 114

Go šomiša mmepe wa monagano go beakanyetša kanegelo, šedi e bewa godimo ga baanegwa, tikologo, thulaganyo le bofelo. Go rulaganya kanegelo ya gago le ya mogwera wa gago. Go ngwala kanegelo ka bothakga mo sekgebeng se se beetšwego mošomo woo. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

55 Go diregile eng pele ga tiragalo ye? 116

Go šomiša lebjalephethi. Go šupa o goba ba le lediri mo mafokong. Go hlama mafoko ka lebjalephethi.

Go balela go hwetša tshedimošo

Kotara ya 2: Beke ya 7 - 8

56 Poledišano le naletšana ya kgwele ya maoto 118

Go bušetša go bala poledišano o šomiša dithuši tša go bonwa. Tekatlhaloganyo ye e theilwego godimo ga sengwalwa. Go diragatša poledišano le motho yo a tšwetšego pele.

57 Kgwele ya maoto, kgwele ya maoto gohle 120

Gohle mo o yago ke kgwele ya maoto. Diteng le dithuši tša go bonwa. Go bala mananeo a dipalopalo tša kgwele ya maoto. Go araba dipotšišo tše di theilwego godimo ga dingwalwa tša kerafo le mananeo.

58 Histori ya kgwele ya maoto 122

Go bala letlakala la wepe ka ga histori ya kgwele ya maoto. Go araba dipotšišo tše di theilwego godimo ga sengwalwa ka go bolela.

59 Go ngwala sengwalwa sa tshedimošo 124

Go boledišana ka ga papadi goba setlošabodutu. Go beakanyetša go ngwala sengwalwa sa tshedimošo ka go šomiša dikgato tše 6. Go ngwala sengwalwa sa tshedimošo ka tatelano ye e kwagalago. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

60 Polelo ya go hlaloša 126

Go šupa mahlaodi. Go šomiša mahlaodi go hlama mafoko. Go kgethologanya mahlaodi go ya ka mehuta(palo, mmala, bogolo).

61 Tšohle di ikeme ka maemo a boso 128

Mošongwana wa go balela pele le go boledišana ka ga boso. Go bala dipapetla tše tharo tša boso le go araba dipotšišo tše di theilwego godimo ga tšona. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

62 Leboo (saekela) la meetse 130

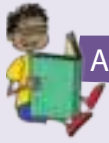
Go hlalošetša mogwera wa gago seswantšho. Go ngwala dikgato tše di fapanego, tše di laetšwego mo seswantšhong. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

63 Ngwala sengwalwa sa tshedimošo 132

Go beakanya le go tšea sephetho ka ga hlogo. Šedi e tla bewa godimo ga matseno, nyakišišo, dikgopolo tša setsebi, diswantšho le dihlogo tše di tla šomišwago. Go ngwala sengwalwa sa tshedimošo ka bothakga.

64 Go direga eng thelebišeneng 134

Go bala mohlalhi wa thelebišene le go araba dipotšišo tše di theilwego godimo ga wona. Itekole mabapi le dipolelo tša maphephetšhomo a 16 a mošomo wa go feta. Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka pukuntšung ya mong.

A re baleng

Lehono re ile go bala kanegelo ka ga segokgo sa Afrika sa go tuma seo se bitšwago Anansi. Ge o bala kanegelo bea šedi go moanegwa. Ke sehvirihwiri sa go fetelela.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Ka moo go tšilego ka gona gore segokgo se be le maoto a masesane bjale

Ka nako ye nngwe, kgalekgale, ruri, go kile wa ba segokgo seo se bitšwago Anansi. Le ge Anansi a be a le seapei sa dira ga di bonwe, o be a na le go tšwafanyana, o be a kgetha go ja dijo tšeo bangwe ba mo motseng ba bego ba ikapeetše tšona, bona le malapa a bona.

Ka letšatši le lengwe o ile a aparela ngwakong wa Mmutla. Mmutla o be a le mogwera wa gagwe yo mogolo.

"Go na le merogo ka pitšeng ya gago," Anansi a goeletša ka lethabo.

Anansi o be a rata merogo.

"Ga se ya butšwa," gwa realo Mmutla. "Eupša, e tla butšwa go se go ye kae. Leta o tle o je le nna."

"Ke be nka thabela go leta, wena Mmutla, eupša ke na le dilonyana tše ke nyakago go yo di dira," Anansi a realo a le lebelong. O ile a nagana gore ge a ka dulanyana mo ngwakong wa Mmutla, ga go ka mokgwa wo mongwe, Mmutla o be a tile go mo fa mošongwana. O be a sa nyake gore a be a tle a hlatswe dibjana.

"E re ke go botše," gwa realo Anansi. "Ke tla ohla bolepu. Ke tla bofelela mafelelo a mangwe leotong la ka gomme mafelelo a mangwe ka a bofelela leotong la pitša ya gago. Ge merogo e butšwitše, ubula bolepu, gomme ke tla tla ke kitima!"

Mmutla o ile wa bona e le kgopolo ye botse. Gomme gwa ba bjalo.

"Ke kwa monkgo wa dinawa," Anansi a dupelela ka lethabo ge a dutše a eya kgato ka kgato. "Dinawa tše bose, tše di apeilwego ka mo pitšeng."

"Etle o je dinawa tša rena le rena," gwa goelela dikgabo. "Di batametše go butšwa."

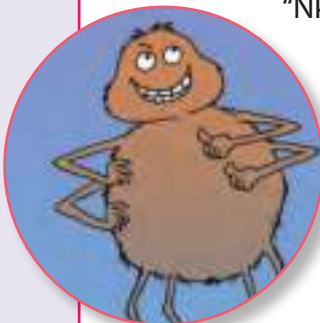

"Nka thabela seo, Tate Kgabo," gwa realo Anansi. Gape o ile a šišinya gore a ohle bolepu, ntlha ye nngwe e tatilwe leotong la gagwe, gomme ye nngwe e tlemeletšwe leotong la pitša ye kgolo ya dinawa.

Tate Kgabo o bone e le kgopolo ye botse. Bana ba gagwe ka moka le bona ba be ba nagana bjalo. Ya ba ka nnete go direga bjalo.

"Ke kwa monkgo wa dipotata," Anansi a dupelela ka lethabo, a dutše a eya kgato ka kgato. "Dipotata le todì. Di bose bjang!"

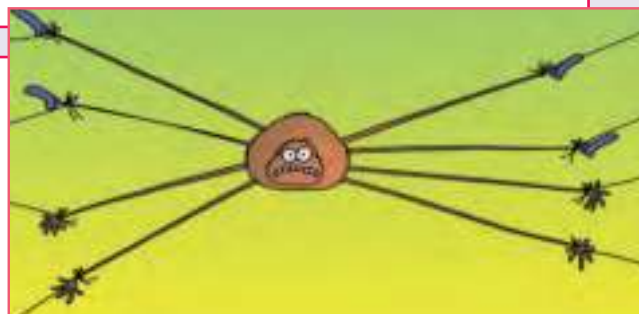
"Anansi," gwa bitša mogwera wa gagwe Kolobe. "Pitša ya ka e tletše dipotata le todì! Etle o je le nna dijo tša ka."

"Nka thabela seo," gwa realo Anansi. Gomme gape, a šišinya gape gore a ohle bolepu, ntlha ye nngwe leotong la gagwe, ye nngwe leotong la pitša ya dipotata.

Mogwera wa gagwe Kolobe o bone e le kgopolo ye botse. Gomme gwa diragala bjalo. Gomme gwa ba bjalo.

Ge Anansi a fihla nokeng, maoto a gagwe ka moka a be a bofeletšwe bolepong bjo botee.

"Ye e be e le kgopolo ye botse," ke Anansi a ipotša bjalo ka go ikgantšha "Ga ke tsebe gore na ke pitša ya mang ye e tlogo go butšwa pele. Ke tlile go ja gaseswai lehono. Mahlatse a ka!"

Ka yona nako yeo, Anansi a kwa go ubulwa leotong la gagwe. "Agenkeke!" Anansi a realo. "Ke thapo ya bolepu bjo bo tlemeletšwego leotwaneng la pitša ya Mmutla." A kwa go ubulwa go gongwe gape. Gwa latela go gongwe gape. Anansi o ile a gogelwa mathoko a mararo ka nako e tee.

"Mmalo!" Anansi a realo, ge a ekwa go ubulwa la bohloano ka thapo ya bolepu. Gwa tla la boselela, la bošupa. Gomme la boeswai! Anansi o be a gogelwa kua le kua, ge bohle ba ubula thapo yela ya bolepu ka nako e tee. Ge maoto a gagwe a be a ubulwa, a be a sesefala go ya pele. Anansi o ile a kgokologela ka nokeng ka lebelo. Mafelelong, ge bolepu ka moka bo gogotšwe ke meetse, Anansi o ile a ikgoga gabohloko, a tšwa ka nokeng.

"Ehu! Ehu!" Anansi a hema. "Mohlomongwe, kgopolo ye e be e se ye botse go ya ka mo ke bego ke naganne."

Le nankhono, Anansi, segokgo, o sa na le maoto a seswai a masesanesesane. Gomme, le gatee, ga se a ka a hwetša dijo letšatši leo.

A re boleleng

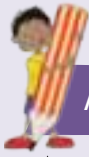
Ke ka lebaka la eng Anansi a sa letela merogo ya Mmutla gore e butšwe?

Go tlile bjang gore a be le maoto a masesane a seswai?

Na Anansi o iphološitše bjang gore a se ke a tšwa diriparipa?

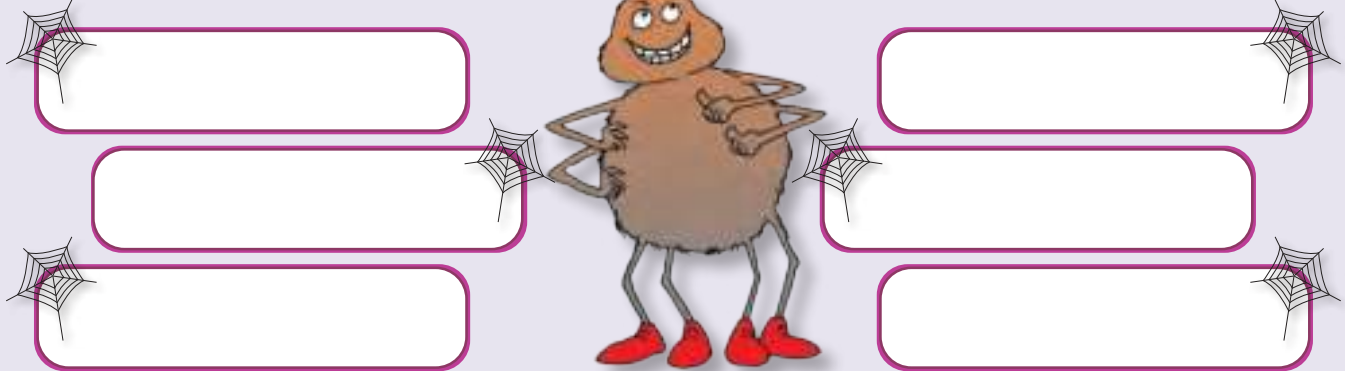
Na molaetša wa kanegelo ye ke eng? Na re tseba bjang gore kanegelo ye ga se nnete?

Lebelela diswantšho gomme o botše mogwera wa gago kanegelo ka tatelano ya maleba.

A re ngwaleng

Lebelela ka šedi seo Anansi a se bolelago le se a se dirago mo kanegelong. Ka morago, ngwala mahlaodi ao a hlalošago semelo sa gagwe.

Šomiša mahlaodi a ka godimo go ngwala tlhalošo ya semelo sa Anansi.

A re ngwaleng

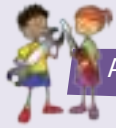
Bjalo hlaloša semelo sa motho wa nnete.

- Kgetha motho yo o tlilego go ngwala ka yena. Motho yoo a ka ba mogale, a phela goba a hlokagetše.

Leina la moanegwa ka botlalo	
Bong	
Mengwaga	
Sebopego sa gagwe	
Mošomo	
Ditalente goba mabokgoni	
Lebaka la gore o kgethe yena	

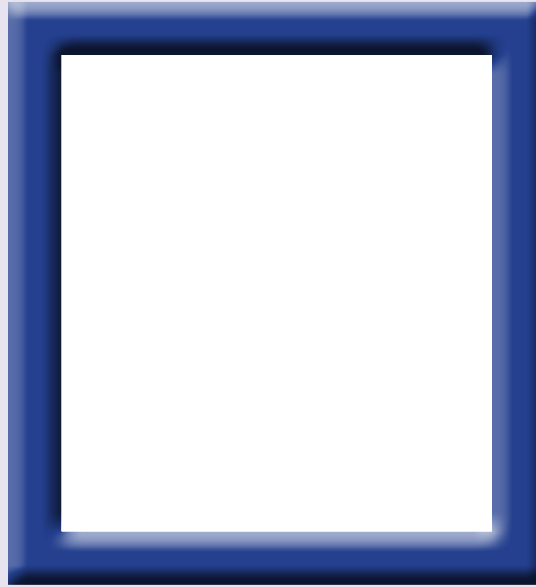
- Dira lenaneo la dikokwane tša go sekaseka semelo (dintlha ka ga semelo) Wena le mogwera wa gago, bontšhanang maele ka lenaneo. Šomiša mahlaodi gantši ka mo go ka kgonagalago.
- Go kokwane ye nngwe le ye nngwe, ngwala ka ga dilo tše ba di dirilego goba ba di boletšego, tšeo ke mehlala ya dikokwane tša semelo.

A re direng

Bjale ngwala mahlaodi ao a hlalošago semelo sa gago. Thala goba mamaretša seswantšho sa gagwe mo sekgobeng sa mo tlase.

Šomiša mahlaodi a gago go ngwala semelo sa moanegwa. Ahlaahla moanegwa le mogwera wa gago. Ka morago o kgwarakgwarinye semelo sa moanegwa setsekaneng sa pampiri. Kgopela mogwera wa gago gore a rulaganye mošomo wa gago ka go bala le go ntšha diphošo. Le wena o ka no rulaganya mokgwarinyo wa gagwe. Ngwalolla mošomo wa gago ka bothakga sekgobeng sa ka tlase.

A large rectangular area with a purple border and horizontal blue lines, intended for writing.

A re direng

Beakanyetša kanegelo ya gago.
Nagana ka ga thulaganyo le moanegwa. Ka morago, bontšha ka fao thulaganyo le moanegwa di tšwelelago pele mo dikgatong tša kanegelo. Ngwala mahlaodi gore a go thuše go tšweletša pele moanegwa wa gago.

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Matseno

Moanegwa

Thulaganyo

Mmele

Moanegwa

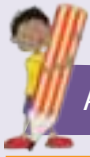
Thulaganyo

Bofelo

Moanegwa

Thulaganyo

Letšatšikgwe:

A re ngwaleng

Kanegelo ya ka ka ga _____

Matseno

Mmele

Bofelo

Mosaeno wa Morutiši

Letsatšikgwe

107

A re boleleng

Lebelela diswantšho le hlogo ya kanegelo gomme o bone ge eba o ka kgona go tseba gore kanegelo e mabapi le eng. O nagana gore e tla ba le baanegwa ba mohuta mang? Lekola kanegelo gomme o bone ge eba o ka akanya/porofeta gore kanegelo e tlile go ba mabapi le eng.

A re baleng

Oratilwe e be e le leloko la sehlopha sa Kgwele ya maoto sa Newville. Yena le bagwera ba gagwe ba be ba tla ya go ithuta kgwele ya maoto letšatši le lengwe le le lengwe ge sekolo se tšwile. Oratilwe o be a tla kitima le sehlopha, a ithuta go bapala kgwele ya maoto se ekego ga go sa na la ka moso letšatši. O be a tla itšhidulla go fihla ge digoba tša gagwe di eba bohloko. O ithutile go laola kgwele a bile a ithuta le go ragela ka dipaleng le ge a tswaletše mahlo. Eupša le ge go le bjalo mohlahlhi o be a sa ke a mo kgetha gore a ralokele sehlopha. Se sekaone se ba bego ba mo diriša e be e le go dula pankeng bjalo ka motlatši gomme o be a tle a raloke ka sewelo. Oratilwe o be a lora a raloka. O be a lora a nweša kgwele ya go dira gore ba fenye. Gomme ka letšatši le lengwe pelenyana ga papadi ya mafelelo, Oratilwe a ineela. “Ga go thuše,” a botša mmagwe, “ke itšhidulla ka maatla ka tsela ye – ga nke ke sa be gona ge go itšhidullwa, eupša mohlahlhi ga a ke a ntsenya mo sehlopheng. Ke tlile go ineela,” a realo. “Ga ke sa tseba.”

“Ke nagana gore ke tlogele,” a realo. “Ga ke sa tseba.”

“O se ke wa dira bjalo, Oratilwe,” mmagwe a realo. “O tla hwetša sebaka sa gago e se kgale,”

“Mohlahlhi ga a ke a nkgetha,” a realo a nyamile.

Gomme ka Mokibelo wa pele ga letšatši la papadi ye kgolo, mohlahlhi o ile a bala maina a sehlopha. Oratilwe o ile a ukamela, a bona leina la gagwe mo lenaneong. “Oratilwe, o be o dula o itšhidulla kudu. O tla raloka maamong a pele. O se ke wa lebala, ke papadi ya mafelelo,” a mo laya.

Oratilwe o ile a se kgolwe ditsebe tša gagwe.

Letšatši le legolo le tlile, gomme mašaba a be a goelela, gomme divuvuzela di be di lla motse ka moka. Ge go šetše motsotso o tee gore nakana ya mafelelo e lle, dino e be e sa le 0 – 0. Sehlopha sa Newville se be se swanetše go nweša!

Amogela kgwele yeo, Rati," Tumišo a goeletša, a mo ragela kgwele. Oratilwe o be a swanetše go nweša. Ka lebelo leo o ka rego ke la kolo ya sethunya, o fetile bašireletši ba babedi. O ile a kitimela go la ngele, a boa a kitimela go la mmagoja, a tlogela babakišani ba gagwe ba gakanegile. O be a bona dipala tšeo a bego a swanetše go nweša go tšona. "Rati! Rati! Lešaba la goeletša. O be eke o a lora. Moo go sa letelwago, goba seo se tšwa kae putsi ya mo rema kokoilane, ya ba e le gore o folagana fase. "Phošo! Phošo! Mohlahli a goeletša. Nakana ya malokwane ya lla ya re "Tswerr! Tswerr!" Thago ya sehlopha sa Newville", a goeletša. "Rati, e rage." Oratilwe o ile a bea kgwele fase, lebaleng. O ile a hemela moya ka gare ka bontši, a katakatela morago ka kgato ye kgolo bjale ka ge a be a fela a dira ge a itšhidulla. O ile a nepiša khona ya godimo ya ka go la mmagoja gomme a raga ka maatla a gagwe ka moka. Kgwele e ile ya fofa ka godimo ga mohlabaneladino, gomme ya dikelela ka dinong. Lešaba le ile la goeletša ka lethabo kudukudu. Newville e thopile sefoka. "Ke go boditše," mmagwe a realo, ge a dutše a mo atla.

"Go itšhidulla ke gona go dirago gore motho a be le bokgoni."

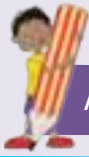
A re ngwaleng

Baanegwa ke bomang mo kanegelong?

Moanegwathwadi/Baanegwathwadi	Baanegwa ba bangwe

Ke eng seo se dirilego Oratilwe gore a nolege moko, a nyake go tlogela? Tsopola lefoko le tee le le re botšago gore o be a sa hlwe a na le tshepo?

Tsopola lefoko mo kanegelong leo le laetšago gore o ile a kgotlelela.

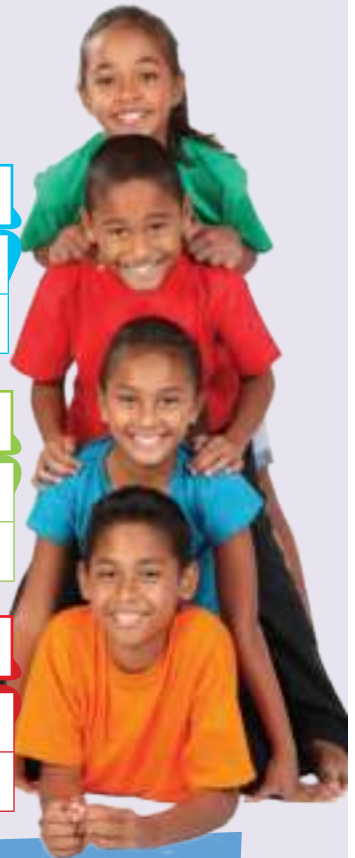
A re ngwaleng Tlhalošo ya dika tše ke eng?

dika

Go ineela. Mebala.

Go hloka tsebe.

Go se kgolwe ditsebe.

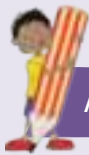
Dikapolelo

Divuvuzela di ile tša lla.

Efa maina a dikapolelo tše.
ka lebelo le ka rego ke la kolo
ya sethunya.

Oratilwe ke kolo.

Hwetša lentšu mo kanegelong le le rago a a latelago: A ngwale ka pukuntšung ya gago.
ruthufatša hlodimetše

A re ngwaleng

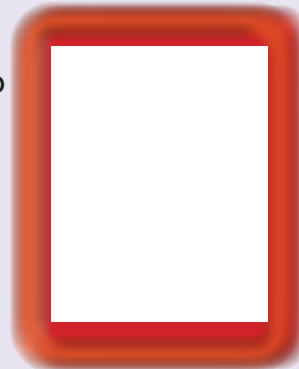
Tšea gore ke wena Oratilwe. Ngwala kakaretšo, o akaretše gore go diragetše eng, le gore o ile wa ikwa bjang. Šomiša mantšu a: **Mathomong ke ..., Ka morago ga fao ka ..., Gomme bofelong ka ...**

Kakaretšo:

A re ngwaleng

Bjale, ngwala tshwantšho ya semelo sa Oratilwe. Fanang dikgopolo, wena le bagwera ba gago, go hwetša mantšu a go hlaloša. Ngwala mahlaodi a mangwe ao a hlalošago semelo sa gagwe.

Šomiša mahlaodi go ngwala semelo sa moanegwa. Ahlaahla moanegwa le mogwera wa gago. Ka morago o kgwarakgwarinye semelo sa moanegwa setsekaneng sa pampiri. Kgopela mogwera wa gago gore a rulaganye mošomo wa gago ka go bala le go ntšha diphošo. Le wena o ka no rulaganya mokgwarinyo wa gagwe. Ngwalolla mošomo wa gago ka bothakga sekgobeng sa ka tlase.

Thalela lediri gomme o dire **sediko** go lethuši. Ka morago ngwala mafoko ka kganetšo.

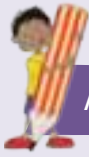
Ke ya sekolong

Reabetšwe o šilwe ke nako ya go tla go itšhidulla le go ithuta kgwele ya maoto.

Re kitima mo lepatlelong la kgwele ya maoto.

Oratilwe o kgethetšwe go ralokela sehlopha.

Lebelelang **mathuši**.
A thuša **lediri**.

A re ngwaleng

Bolela le mogwera wa gago ka ga kanegelo yeo o nyakago go e ngwala. Ka morago ngwala dikgopolo tša gago mo letlakaleng le.

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Baanegwa ba ka ke bomang?

Kanegelo e diragala kae?

Hlogo ya kanegelo

Go diragetše eng mo kanegelong?

Kanegelo e fela bjang?

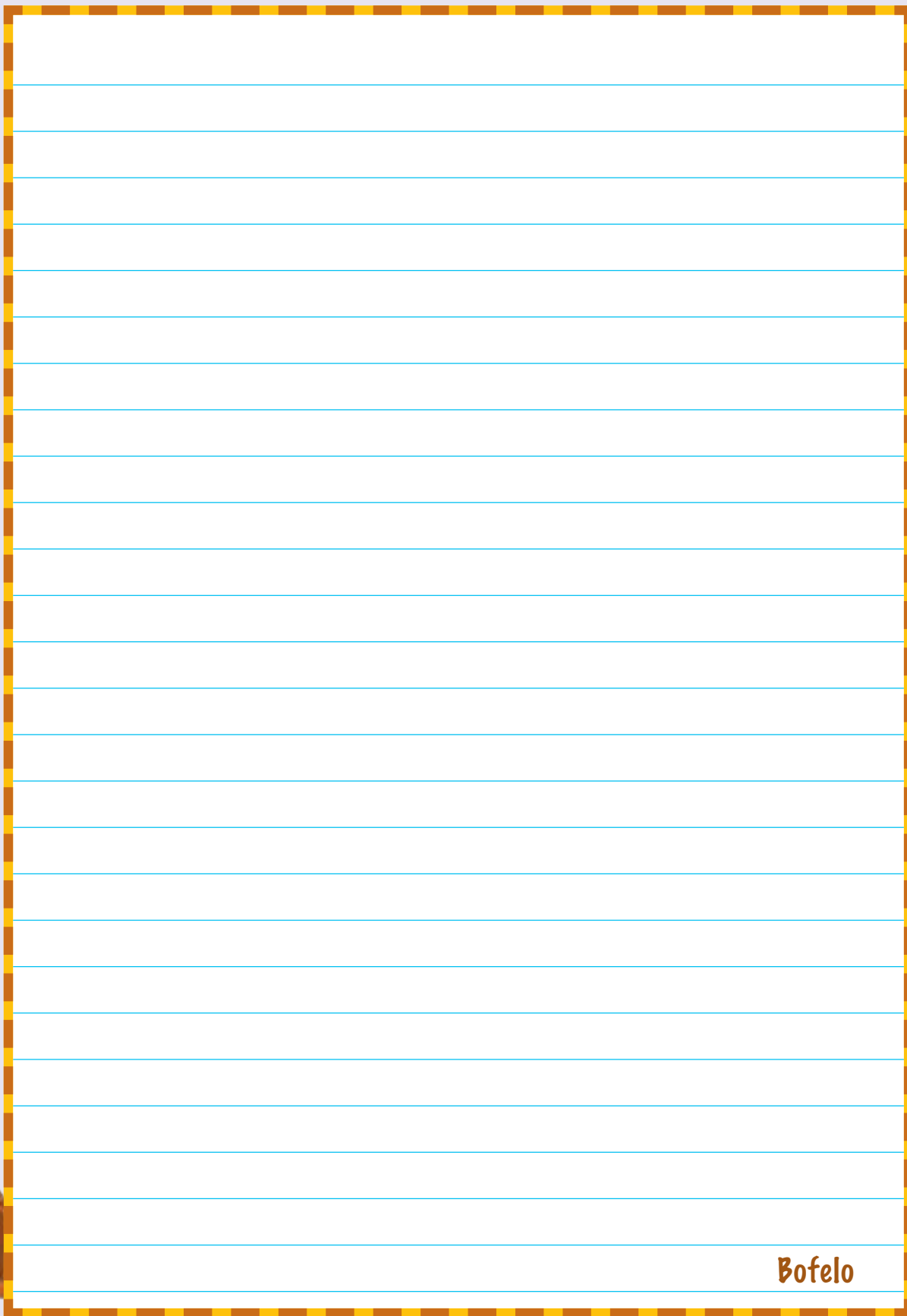

A re ngwaleng

Ahlaahla peakanyo ya gago le mogwera wa gago. Bjale ngwala dikakanywa tša gago mo pampišaneng. Kgopela mogwera wa gago gore a bale seakanywa sa gago. O ka bala seakanywa sa gagwe. Ngwala kanegelo ya gago ka bothakga letlakaleng la ka thoko yela.

Letšatšikgwedi:

WWW

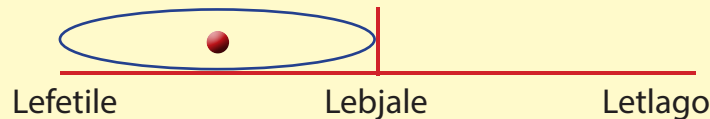

Bofelo

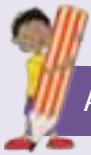

E diragetše nakwana ya go feta.

Lebjalephethi

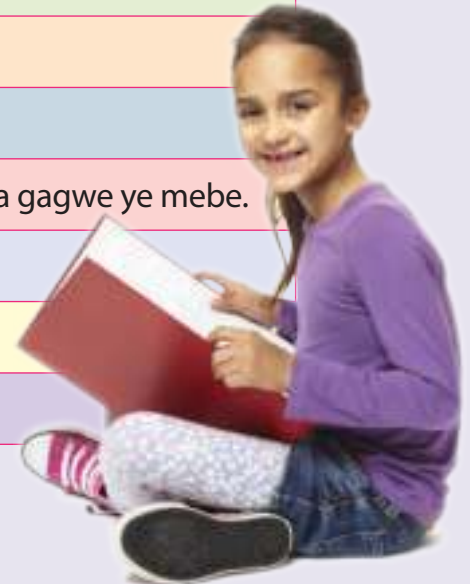
Re šomiša lebjalephethi go laetša gore tiro e diragetše ka nako ye e fetilego. Ge re šomiša lebjalephethi re šomiša tlhagišo ya nako "ye e sa kwagalego" ye bjalo ka: ye e, ye e ka se, kile ya, gantši, kile ya, gammalwa, pele, go fihla, šetše e, sego fa.

A re ngwaleng

Thalela "**šetše di**" goba "**šetše e**" pele ga **lediri** (tiro).
Dira sediko go dikologa lediri.

1. Buti o šetše a bone filimi yela gamasomepedi.
2. Ke nagana gore ke šetše nkile ka mmona.
3. Go šetše go bile mafula a mantši KwaZulu-Natal.
4. Batho ba šetše ba kile ba ya lefaufaung.
5. Na o šetše o kile wa bala puku ya gona?
6. Nna ke šetše ke bone filimi yela.
7. Nna ke šetše ke boletše le yena gammalwa ka ga mekgwa ya gagwe ye mebe.
8. Rena re kile ra ya Motse-Kapa ga mmalwa.
9. Nna ke tšhogile gore nkabe ke timeditše puku ya gago.
10. Yena o šetše a re etetše gammalwa.

Bjale, fetša go ngwala mafoko a, ka lebjalephethi.

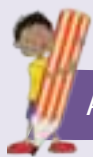
O ile gae ka gore

O kitimetše sekolong ka gore o be a

Ke timeditše

Nkile ka ya

Lebjalephethi

A re ngwaleng

Ngwala 'o', 'ke', 're' goba 'ba' le sebopego sa maleba sa lediri le le lego ka mašakaneng.

Yena

re etela gantši.

Nna

(bona) digalase tša ka.

Yena

(bona) filimi gararo.

Yena

(tliša) puku ya ka maloba.

Bona

(dira) phošo ye e swanago mehla le mehla.

Bona

(hlatswa) dibjana.

Rena

(bala) dikanegelo tše dintši maabane.

Wena

(fetša) mošomo wa sekolo kua gae.

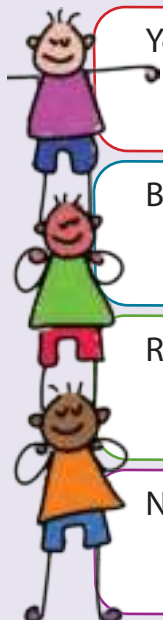
Bona

(kwa) mošomo wa sekolo kua gae.

Wena

(ya) Polokwane gosasa.

Bjale feleletša mafoko a.

Yena o bušitše

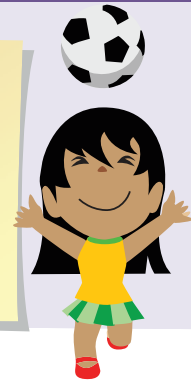
Bona ba bone

Rena re bone

Nna ke ithutile

Ke dinaletšana dife tša dipapadi mo Afrika-Borwa tše o naganago gore di tloga di kgona kudu? Ke ka lebaka la eng o nagana gore di kgona kudu? Ke eng ye e ba dirilego gore ba tšwelele? O tseba eng ka ga dimelo tša bona?

A re nyakišišeng ka ga naletšana ya kgwele ya maoto yeo e tšwetšego pele kudu

Noko Alice Matlou

Ge batho ba bolela ka ga kgwele ya maoto, dinaletšana tše ba bolelago ka ga tšona ka tlwaelo ke banna. Eupša yo mongwe wa diraloki tša kgwele ya maoto tše kaonekaone, ke mosadi: Noko Alice Matlou. Matlou o begilwe a le nkgwete: Sebakadi sa Ngwaga sa Afrika-Borwa sa 2009 ke Confederation of African Football. O bile motho wa mathomo wa Afrika-Borwa yo a kilego a fiwa sefoka se.

Bala poledišano ye le Matlou, gomme o nyakišiše le go feta ka ga yena.

O belegetšwe kae, gomme o dula kae gona bjale?

Ke belegetšwe Moletši, GaPhaudi, Limpopo. Ke moo ke sa dulago gona gona bjale.

Na o thomile go ba le kgahlego go tša dipapadi neng?

Ke thomile go bapala kgwele ya maoto kua sekolong sa praemari. Ke be ke šetše ke na le lerato la dipapadi gomme ke be

ke kgona diatleletiki le kgwele ya maoto. Ke be ke kitima ebile ke na le lebelo kudu, kudukudu mabelo a dimetara tše 100 le tše 200. Ge ke be ke le kua sekolong ke be ke kitima kudu gomme ke robile direkhoto tše mmalwa. Ka morago ka ngwaga wa 2000 ka thoma go bapala kgwele ya maoto ya seprofesionale ke bapalela sehlopha sa Brazilian Ladies. Ka 2007 ka thoma go bapalela Banyana Banyana.

Pele o thoma go bala

- Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

- Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

A re ngwaleng

Ka morago ga go bala athekele ka ga Matlou le ditherišano, araba dipotšišo tše di latelago.
Na Matlou o atlegile go dilo dife?

Na o itšhidulla gaka?

Boiphedišo bja gagwe bja go bapala kgwele ya maoto bo thomile bjang?

A re direng

E re molekane wa gago a itire tše erego ke yena naletšana ya tša dipapadi.
Ka morago, boledišana le molekane yoo wa gago, gomme o nyakišiše
le go feta ka ga katlego ya gagwe. Bjale, ngwala semelo sa motho yoo
godimo ga pampiri ye o kgwarakgwarinyago go yona.

A re ngwaleng

Bjale kgetha motho yo mongwe mo sekolong sa lena goba mo motseng
yoo o naganago gore o na le talente ya tša dipapadi. Kgopela motho yoo
gore a go dumelele go boledišana le yena. Mo poledišanong, leka go hwetša
dikarabo tša dipotšišo tše tša ka fase. Ka morago, ngwala ka ga motho yoo.

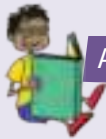
- Bongwana bja gago bo be bo le bjang? O thomile neng go ba le kgahlego go tša dipapadi?
- Ke dilo dife tše kgolo tše o atlegilego mo go tšona?
- Molaetša wa gago go bafsa ba bangwe ba Afrika-Borwa, ke ofe?

A re boleteng

- Ke dipapadi dife tše o ratago go di bapala goba go di bogela?
- Motho wa gago wa mamoratwa wa dipapadi, ke mang? Lebaka ke lefe?
- O nagana gore, gore o be nkgwete go tša dipapadi, o swanetše o dire eng?
- Dinkgwete tša Afrika-Borwa go tša kgwele ya maoto, tša mabelo, go rutha, le tše dingwe, ke bomang?

A re baleng

Ka ngwaga wa 2010 Afrika-Borwa e bile monggae wa Diphadišano tša Mogopo wa Lefase wa FIFA. Diketekete tša babogedi di etetše mapatlalo a dipapadi a lesome go bogela dipapadi. Dihlopha tša kgwele ya maoto tša go tšwa dinageng tša go fapana ka moka di kgeregetše mono go tlo lwela sefoka se.

Na ke dintlha dife tše o di tsebago ka ga phadišano ye?

Bala tshedimošo ye e filwego mananeong a ka fase, ka morago o arabe dipotšišo tše di latelago.

Lenaneo la 1: mapatlalo a dipapadi a Mogopo wa Lefase wa kgwele ya maoto wa 2010

Toropokgolo	Lepatlalo la dipapadi	Palo ya madulo a babogedi
Motse-Kapa	Green Point	40 000
Mangaung	Free State	70 000
Thekwini	Moses Mabhida	60 000
Johannesburg	Ellis Park	95 000
Johannesburg	Soccer City	40 000
Nelspruit	Mbombela	40 000
Polokwane	Peter Mokaba	40 000
Rustenburg	Royal Bafokeng	45 000
Tshwane	Loftus Versveld	45 000
Port Elizabeth	Nelson Mandela Bay	50 000

Lenaneo la 2: Dipolelo tša Mogopo wa Lefase wa kgwele ya maoto wa FIFA wa 2010

Makgaolakganyana

Letšatšikgwedi	Lepatlalelo la dipapadi	Naga ya 1	Naga ya 2	Dino
02 Phupu 2010	Nelson Mandela Bay/ Port Elizabeth	Netherlands	Brazil	2:1
02 Phupu 2010	Johannesburg	Uruguay	Ghana	1:1
03 Phupu 2010	Cape Town	Argentina	Germany	0:4
03 Phupu 2010	Johannesburg	Paraguay	Spain	0:1

Sekamakgaolakang

06 Phupu 2010	Cape Town	Uruguay	Netherlands	2:3
07 Phupu 2010	Durban	Germany	Spain	0:1

Tša mafelelo

11 Phupu 2010	Johannesburg Soccer City	Netherlands	Spain	0:1
---------------	--------------------------	-------------	-------	-----

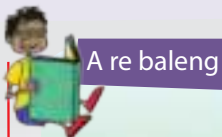

A re ngwaleng

Diriša tshedimošo ye e lego ka go Lenaneo la 1 le ka go la 2, go araba dipotšišo tše di latelago. Ngwala dikarabo tša gago mo dikgobeng tše di filwego.

Ke lepatlelo lefe le e lego le legologolo.	
Na le tšea batho ba bakae?	
Papadi ya makgaolakang e ralokilwe neng?	
Na e ralokilwe toropongkgolo efe?	
Na e bapetšwe lepatlelong lefe?	
Ke dinaga dife tše di ralokilego ka makgaolakganyana?	
Na Ghana e ralokile neng?	
Ghana e ralokile le naga efe?	
Dintlha e bile eng ge Ghana e be e raloka?	
Na Ghana e ralokile kae?	
Ke sehlopha sefe seo se thopilego sefoka?	
Dintlha tše di nošitšwego e be e le tše kae?	

A re baleng

Matšhaena

Mengwaga ye makgolokgolo ya go feta kua Tšhaena dinakong tša bo400 bc mašole a ile a diragatša papadi ye e bitšwago “Tsu’Chu”, yeo e bego e le ketapele ya kgwele ya maoto. Baraloki ba be ba raga kgwele ye e bego e katetšwe mafofa ba e ragela ka nneteng ye nnyane ya bophara bjo bo ka bago disentimetara tše 40, yeo e bego e bofeletšwe mahlakeng a bamboo.

Majapane

Ka morago ga fao, mengwageng ya bo600 AD, Japane e bile le mohuta wa yona wa kgwele ya maoto yeo e bitšwago “Kemari”. Baraloki ba be ba dira sediko gomme ba ragelana kgwele ka ntle le gore e kgwathe fase. Ye re e tlwaetše, ga go bjalo?

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tlile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Magerika

Magerika le ona a be a na le mohuta wa yona wa kgwele ya maoto, yeo e bitšwago “Episkyros”, yeo e bego e ama go raga le go rwala kgwele. E be e bapalwa ke dihlopha tše pedi tšeo di bego di ka ba bontši bja baraloki ba ba 27 sengwe le sengwe. E be e swana le papadi yeo lehono re e bitšago rugby.

Baroma

Mohuta wa kgwele ya maoto wa Maroma o be o bitšwa “Harpastum”. Le wona o be o na le dihlopha tše pedi tša go ba le baraloki ba 27 go se sengwe le se sengwe. Batho ba be ba ipshina ka go e raloka le ka go e bogela. Dihlopha tše kgolo tša batho ba be ba eya go bogela dipapadi tša Harpastum tšeo ka nako di bego di ralokelwa ka meagong yeo e swanago le mapatlelong ao tšeo re a tsebago matšatši ano. Gape e be e le nako ye kgolo go borakgwebo ka gore babapatši ba be ba rekiša pizza le sepakethi ba rekišetša mašaba a babogedi ba go rata lethabo.

A re boleleng

- Kgwele ya maoto e tšweletše pele dinageng dife?
- Re tseba bjang go tšwa go letlakala la wepe gore batho ba ba rata kgwele ya maoto?
- Ke ka lebaka la eng papadi ye e be e sa dumelelwe?

Ka Engelane

Ka Engelane batho fela ba go tšwa metseng ka moka ba be ba kgobokana go tlo raga kgwele mekgotheng le mabaleng. Papadi e be e le ye šoro. Batho ba be ba kgorometšana ba bile ba šušulana gomme go be go na le dikgobadi tše ntši. Papadi e be e se na melawana gomme go be go le kotsi kudu go e bapala. Ba be ba bitša papadi yeo "kgwele ya Shrovetide". Ditoropo le metse di be di phadišana moo batho ba bantši ba bego ba kgatha tema phadišanong yeo e bego e tšea letšatši ka moka. Kgwele e be e ragwa mekgotheng, ka meetseng, mebarakeng, godimo ga ditlhaka tša dintlo mo gohle. Go be go se na bomalokwane. Go se na go tshela mellwane. Go be go se na go e beletša ka matsogo. Go be go se na go e ropa. Go be go se na go raga go tšwa dikhoneng. Go be go se na go ragela ka dipaleng. Go be go se na go e pampiša fase wa e raga, gape babapadi ba be ba sa fiwa maemo. Ga go makatše ge batho ba bantši ba be ba fetša ba robegile maoto, matsogo, ba gobala le dihlogo.

Kgwele ya maoto, papadi ye e sego molaong

Ka 1314, Kgoši Edward wa 11 o ile a fa Lord Mayor wa London taelo ya go dira gore kgwele ya maoto e se be molaong. Se e be e le ka lebaka la lešata ka toropong le dikgobalo tša babapadi. Ka morago Kgošigadi Elizabeth 1 o be a iša babapadi ba kgwele ya maoto kgolegong beke e tee. Eupša go be go se na se se ka thibelago papadi. Batho ba be ba ikemišeditše le go ya kgolegong ka lebaka la papadi yeo ba e ratago.

Melawana ya mathomo

Melawana ya mathomo ya kgwele ya maoto e thomile ka ngwaga wa 1815, sekolo sa go tuma sa Seisimane, se thomile sete ya melawana go fokotša go hloka maitshwaro mo papading. Se e be e le mathomo a kgwele ya maoto bjale ka ge re e tseba matšatši ano.

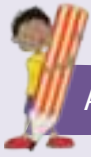
Dikgopolo tša go tshwenya lefase ka bophara

Go thomiša tšhomišo ya melao ya semmušo go thušitše go oketša ga go ratega ga kgwele ya maoto. Papadi e ile ya phatlalala ka lebelo Brithani ka moka gomme go se go ye kae ya fihla Yuropa le lefase ka moka. Phadišano ya Sebjana sa Lefase e bile gona ka 1930. Go tloga ka yona nako yeo phadišano ye e dirwa mengwaga ye mengwe le ye mengwe ye mene, gomme se ke seka sa go ratega ga papadi lefase ka moka. Gabotse, kgwele ya maoto matšatši ano ke papadi ye e ratwago go feta lefase ka moka.

A re boleleng

- Ke melawana efe yeo re nago le yona mo kgweleng ya maoto ya nako yeno, go kgonthišiša polokego ya baraloki mo lepatlelong?
- Bolela le mogwera wa gago ka ga dikgato tše di fapanego mo go histori ya kgwele ya maoto. Boledišanang mabapi le gore kgwele ya maoto e ama bjang dikolo tša lena, malapa a lena, motse wa lena le setšo.

A re ngwaleng

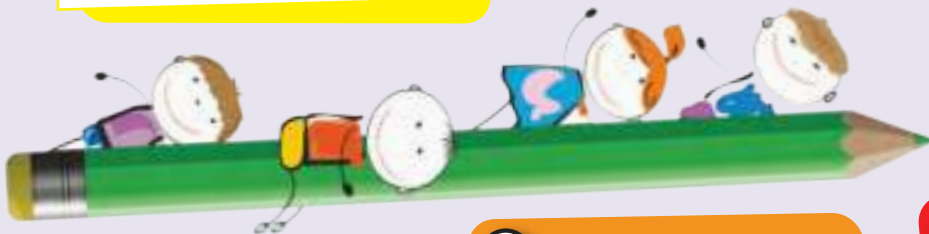
Ngwala ka papadi (goba ka ga sentšhabodutu sefe goba sefe) ye o e tsebago gabotsebotse. O se ke wa ngwala ka ga kgwele ya maoto. Kgetha papadi ye nngwe goba sentšhabodutu gomme o ngwale ka yona/sona.

- Rulaganya sengwalwa sa gago. Boledišana le bagwera ba gago ka ga hlogo gomme ka morago o feleletše mmepe wa monagano.
- Ka morago o ngwale sengwalwakakanywa sa mathomo ka go pukwana ya gago ye o kgwarakgwarinyago ka go yona.
- Ngwala sengwalwa sa gago ka bothakga sekgobeng se se lego letlakaleng la ka thoko yela.

1 Papadi goba sentšhabodutu ke eng?

2 Baetapele ke bomang lefapheng le?

3 Histori ya papadi goba sentšhabodutu ke efe?

4 Melawana ya papadi yeo ke efe?

5 Na e ratega gakaakang?

6 E bapalwa kae?

Papadi goba sentšhabodutu ke eng? _____

Papadi goba
sentšhabodutu
ke eng?

Baetapele
ke bomang
lefapheng le?

Histori ya
papadi goba
sentšhabodutu
ke efe?

Melawana ya
papadi yeo ke
efe?

Na e ratega
gakaakang?

E bapalwa kae?

Tše dingwe gape ka ga mahlaodi

Lehlaodi ke lentšu leo le hlalošago leina goba lešala. Mahlaodi a go botša gore motho, lefelo goba selo ke se sebjang. Mohlala, 'mpša' ke leina, eupša ke mpša ya mohuta mang? Mpša ye "kgolo, ye tsotho, ye kopana" a re botša tše dingwe gape ka ga mpša.

Mahlaodi a kgona go re botša gape ka ga dinomoro. "Go na le barutwana ba lesomešupa ka phapošing ya rena." "lesomešupa" ke lehlaodi. Mahlaodi a mohuta wo re re ke mahlaodipalo.

Le ona a araba potšišo ye: "Efe goba dife?" Mohlala:

- **Dihlapi tše di phela bjang?**
- **Kubu yela e dira eng?**
- **Na dinare tšela tša lešoka di tšwa kae?**

A re ngwaleng

Thala mothalo wa go putla go mantšu ao a sego mahlaodi.

golo	ka lebelo	pampiri	phuphurega
sesane	bedi	phadima	bose
hubedu	kitima	boleta	lehwana
ka pela	mpsha	botho	talamorogo

Ka morago o šomiše mahlaodi a 5 go ngwala mafoko.

A re ngwaleng Thalela mahlaodi lefokong le lengwe le le lengwe.

Go tla ba le ditulo tše talalerata le tše khubedu ka lepatlelong le lefsa.

Go be go na le mesamelo ye boleta le dikobo tše borutho mpeteng wa kgale.

Sekgabiši sa go tsebega se pentile diswantšho tše di botse tseo ka pukung ya gago.

Ke ya gaboTumišo go yo bona paesekela ya gagwe ye khubedu ye mpsha.

Thati yo a hlalefilego o pakile khekhe ya tšhokolete ye bose.

Ke nonyana ye nnyane, ye tsotho, ya lešata le legolo.

Ditolfeine ke tše nnyane kudu go maruarua.

Katse ye nnyane, ya go homola, ye tshela e ngwapa tafola ye kgolo ya go phadima ya kota.

Bjale, hlopha mahlaodi ao o a thaletšego ka mo gare ga dikarata tše.

Palo

Mmala

Tatso goba
monkgo

Mohuta

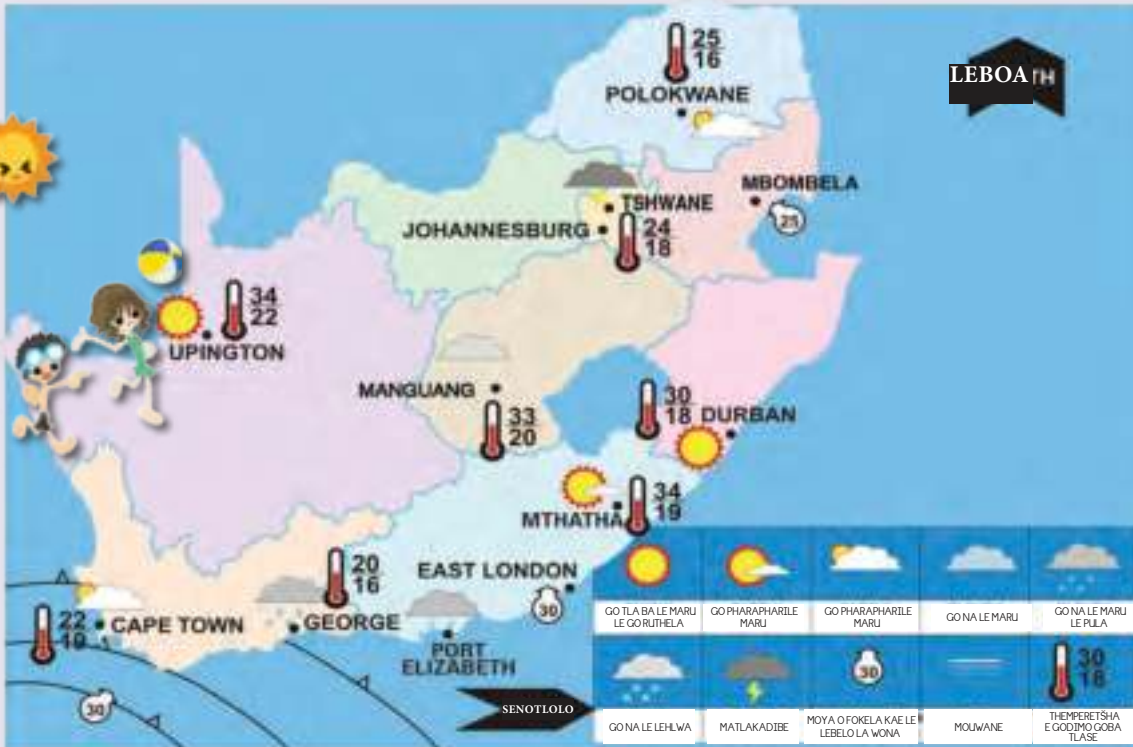
Bogolo

Modumo

A re boleleng

- Na o rata kudu boso bjo bobjang? Ka lebaka la eng?
- Na ke ka lebaka la eng go le bohlokwa mo go rena go tseba gore boso bo ya go ba bjang letšatši le le latelago goba beke ye e tlogo?
- Na o tle o theeletše kakanyo ya boso? Ka lebaka la eng?
- Na maemo a boso a bjang lehono?
- Hlaloša gore maemo a boso a bjang dihleng tša go fapana mo o dulago gona.
- Na o ka ya lefelong la phišo ye kgolo goba le le tonyago kudukudu? Efa mabaka a karabo ya gago.

A re baleng

Lebelela mmepe wa maemo a boso gomme o feleletše lenaneo la ka fase.

Ngwala maemo a boso le dithemperetšha tša ditropokgolo tše di latelago.

Tropokgolo	Botlalonyane (minimamo) bja Themperetšha	Botlalodimo(maksimamo) bja Themperetšha	Hlaloša maemo a boso
Polokwane			
Johannesburg			
Mangaung			
Durban			
Upington			
Umtata			
George			

Efa leina la toropo goba tropokgolo ye e apešitšwego ke maru.

Na themperetšha ye e lego tlase kudu e gokae? Na yona ke bokae?

Lebelo la phefo le thoko yeo e fokelago gona ke bokae?

Ke kae moo go ka nago pula ya matlakadibe?

Ke tropokgolo efe yeo go yona maru a tla pharapharago?

Ngwala dikarabo tša dipotšišo tše.

Ke mafelo afe a mabedi ao a fišago go feta ka Afrika-Borwa? Efa maina le dithemperetšha tša ona.

Na pula e na toropong efe?

Ke tropokgolo efe ye e nago le go foka ga phefo ye e tonyago?

A re ngwaleng

Lebelela seswantšho sa ka fase. Seswantšho sa mohuta wo se bitšwa kerafo ya methaladi. Ela hloko gore mothladi wo mongwe le wo mongwe o na le mmala wa wona. Na methaladi ye e re botša eng? O tla hwetša karabo ka go la ngele la kerafo.

- Themperetšha ya tlase (°C)
- Themperetšha ya magareng (°C)
- Go na ga pula ka disentimetara (cm)
- Go hlaba ga letšatši ga magareng ka diiri/ka letšatši
- Themperetšha ya Lewatle (°C)
- Matšatši a pula (>0.1mm)
- Lebelo la phefo la magareng (Beaufort)
- Palo ya monola (%)

Motse-Kapa, Kerafo ya Afrika-Borwa ya klaemete (bophamago/bogodimo)

A re boleteng

Mo lenaneong, ngwala mebala ya methaladi ye e laetšago tše di latelago:

Palogare ya Themperetšha		Themperetšha ya lewatle	
Palogare ya diiri tša letšatši le lengwe le le lengwe		Monola	
Palo ya matšatši a go ba le tšhwaane		Lebelo la phefo	

Šoma le mogwera. Lebelelang tšhate ya boso gape gomme le arabe dipotšišo tše di latelago.

Bonnyane bja themperetšha mafelelong a kgwedi ya Lewedi e be e le bokae?

Palogare ya diiri tša go hlaba ga letšatši mafelelong a Dibokwane e be e le bokae?

Ke kgweding efe fao monola o bego o le godimo go feta?

Ke kgweding efe fao themperetšha ya lewatle e bego e tonya go feta?

Na themperetšha e be e le godimo go feta ka kgwedi efe?

Na pula e nele kudu dikgweding dife?

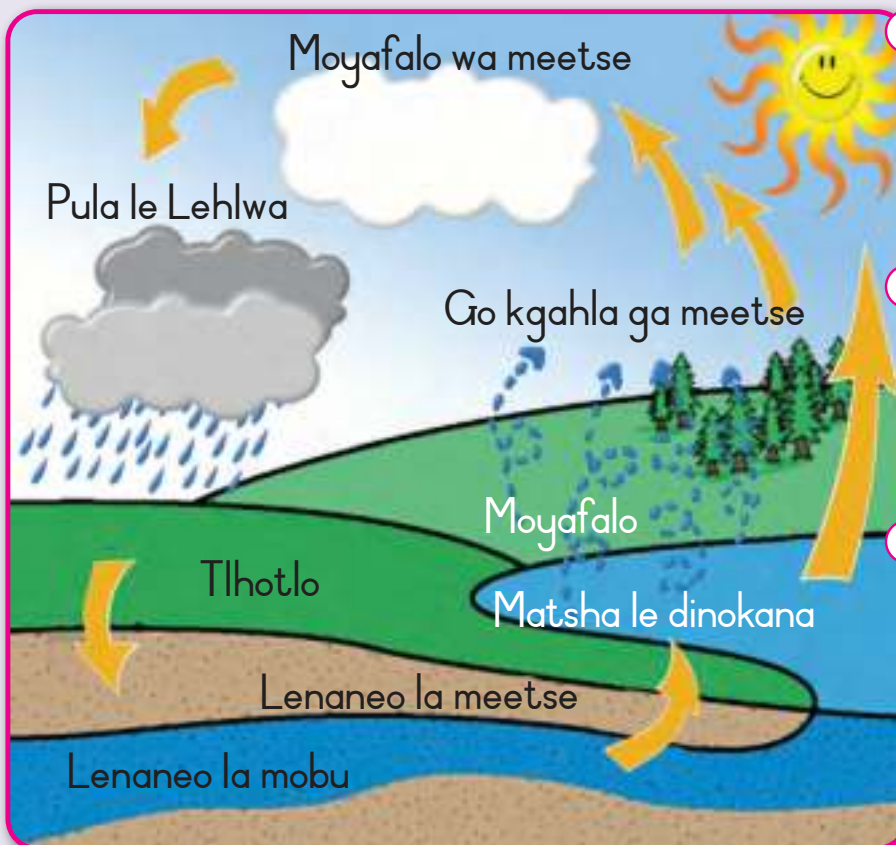
A re baleng

Bophelo ka moka mo lefaseng bo ithekgile ka meetse. Ka ntle le moya wo re o hemago, meetse ke selo se bohlokwa kudu go dilo ka moka tšeo di phelago. Ntle le ona, diphedi di ka se phele. Ge re se na meetse ao a lekanego mo mebeleng ya rena, ditšhila tša mmele di ka se ke tša ntšhiwa goba tša lahlwa. Se se ka ama dikarolo tše dintši tša mebele ya rena gomme sa re bakela malwetšl.

Re swanetše go kwešišiša leboo la meetse gore re kwešiša kua meetse a tšwago gona. Leboo la meetse ke mosepelo wa meetse wo o sa felego mo gare ga lewatle, lefase le moya.

Seswantšho sa ka fase se hlaloša le go go bontšha gore go diragala eng mo leboong la meetse.

1 Moyafalo

Letšatši le ruthetša meetse ka dinokeng goba ka mawatleng gomme a moyafala.

2 Go kgahla ga meetse

Ge meetse ao moyafetšego a thoma go tonya a a kgahla gomme a fetoga maru.

3 Go na ga pula

Ge meetse a mantši a kgahlile, moya ga o sa kgona go a swara. Maru a ba boima gomme meetse a tšhologela gape mo lefaseng a le ka sebopego sa pula, sefako, lehlwapula goba lehlwa.

4 Ge meetse a fihla mo lefaseng a tsena mo mobung gomme a dirišwa ke dimela le diphoofolo. Gape a ka elelela kua dinokeng, matsheng le mawatleng, gomme leboo le thome gape.

A re boleleng

Lebelela seswantšho sa leboo la meetse gape. Hlalošetšanang ka fao leboo la meetse le šomago ka gona. Mo tlhalošong ya lena šomišang mantšu a a latelago: **moyafalo, go kgahla ga meetse, go na ga pula.**

• Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago • Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya • Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago • Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago • Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Seswantšho se bontšha leboo (dilo tše di diragalago ka tatelano ye e rilego).

Bjale, ngwala lefoko go hlaloša gore go direga eng kgatong ye nngwe le ye nngwe ya leboo.

● Kgato ya 1:

● Kgato ya 2:

● Kgato ya 3:

Mo dibekeng tše pedi tša go feta o badile dingwalwa tše mmalwa tša go fapana tša tshedimošo.

Rulaganya go ngwala sengwalwa sa tshedimošo se e lego sa gago

O tla swanela go kgetha hlogo gomme wa swanela go dira dinyakišišo ka dipukung tša maleba goba wa šomiša inthanete.

Feleletša mmepe wo wa monagano gore o go thuše ge o dira peakanyo.

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Hlogo va ka

1 Go tsebagatša
tshedimošo ya ka

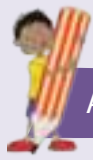
2 Se ke itnutilago
sona go tšwa
dinyakišišong tša ka

3 Seo ditsebi di se
bolelago ka ga hlogo
ya ka

4 Ke ditšhalwa goba
diswantšho dife tše
nka di šomišago

5 Dinlogwana tše ke
tla di šomišago

A re ngwaleng

Ngwala hlogo ya gago ka pukwaneng ye o kgwarakgwarinyago ka go yona. Kgopela mogwera wa gago go bala le go swaya mošomo wa gago. Yena o swanetše go ela hloko, mopeleto, maswaodikga, tatelano ya dintlha ya go kwagala. Kgonthiša gore o na le dihlogo le dihlogwana gomme dithalwa goba ditšhate di hlaloše seo o se bolelago.

1

2

3

4

A re boleleng

Na o tle o šomiše mohlhali wa mananeo a thelebišene? Lebelela mohlhali wo wa mananeo a thelebišene ka tlhokomelo. Botša mogwera wa gago gore ke mananeo afe ao o ka ratago go a lebelela. Bolela gore a mo go tšhanele efe le gore a tla nako mang.

Tšhanele ya SABC 1		Tšhanele ya SABC 2		Tšhanele ya SABC 3		Tšhanele ya Magic World	
17:00	Captain Planet (ya bana)	17:00	Dragon Ball (ya bana)	17:30	Oprah Winfrey	06:00	Tšhanele ya O
17:28	Theeletša nakwana fela	17:30	Ditaba	18:30	Isidingo	12:00	Tshedimošo ka tša kgwebo
17:30	Dihlogotaba tša ditaba	18:00	Takalani Sesame (ya bana)	19:00	News@7	13:00	Koowee (Kids)
18:00	The Bold and the Beautiful	18:30	7de Laan	19:30	Tšhanele ya dithuto tša sekolo	18:00	Channel O
10:30	Dintlhakgolo ka ga dipapadi	19:00	Ditaba	20:29	Ditaba ka metsotswana ye 60	19:00	Nako ya mmimo
19:00	Palo ya ditaba	10:30	Pasella	20:30	Prison Break	20:00	A Brother with Perfect Timing
20:00	Tša boso ka bokopana	20:30	Go fa tshedimošo ka ga dipapadi	21:15	Maemo a boso a beke	20:30	E tla na goba la hlaba

A re ngwaleng

Bjale, bala mohlhali wa thelebišene ka kelohlako ka morago o arabe dipotšišo tše.

Na o tla bogela Takalani Sesame ka nako mang?	
Ke mananeo afe ao a lego a dipapadi?	
Ke mananeo afe ao a go fago ditaba ka motsotso?	
O swanetše go fa kakaretšo ya ditaba ka phapošing. Ke lenaneo lefe le le tla go fago tshedimošo ye o e nyakago gore o kgone go dira seo.	
Ke mananeo afe ao a tla go fago tshedimošo ka ga maemo a boso?	

Ke kgona go	😊	😞
bala kanegelo		
bolelela pele kanegelo ka go šomiša diswantšho le dihlogo		
bolela le go araba dipotšišo tša tekatlhaloganyo		
šupa baanegwathwadi ba kanegelo		
šomiša mahlaodi go hlaloša moanegwa		
ngwala tlhalošo ya moanegwa wa go phela ka nnete		
beakanya le go ngwala kanegelo ye e nago le baanegwa ba go kgolwega		
fa tlhalošo ya dihlogo le meselana		
šupa dika le dikapolelo mo kanegelong		
ngwala kakaretšo ya kanegelo		
šomiša mmepe wa monagano go beakanya kanegelo, šedi e filwe baanegwa, tikologo le thulaganyo		
rulaganya kanegelo ya ka le ya mogwera wa ka		
ngwala kanegelo ye e rulagantšwego		
šomiša lebaka la lebjale		
šupa madiri ao a lego mafokong		
hlama mafoko ao a lego ka lebaka la lefetile		
šupa le go šomiša mathuši a madiri		
šupa mahlaodi		
šomiša mahlaodi mafokong		
bala sengwalwa gore ke hwetše tshedimošo		
ngwala sengwalwa sa tshedimošo		
bolelela pele gore kanegelo e mabapi le eng ka go šomiša ditlhahli tša go bonwa le dithalwa		
bala lenaneo la papadi ya kgwele ya maoto		
araba dipotšišo tšeo di theilwego godimo ga sengwala sa dithalwa le mananeo		
beakanyetša go ngwala sengwalwa sa tshedimošo		
ngwala sengwalwa sa tshedimošo ka tatelano ya maleba		
šomiša polelo ya go hlaloša		
hlatholla diswantšho ka morago ka ngwala ka ga tšona		
bala mohlhali wa thelebišene le go araba dipotšišo tše di theilwego godimo ga wona		

Lined writing area with horizontal blue lines.

